

Козак Мирослава Василівна
Корчевська Ольга Петрівна

Математика

Підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти

Видавництво «Підручники і посібники»

2025

За типовою освітньою програмою, розробленою під керівництвом О. Я. Савченко

3
клас

Мирослава Козак
Ольга Корчевська

МАТЕМАТИКА

Частина 2

Видавництво «Підручники
і посібники»

Таблиці множення і ділення

2 ·

2	3	4	5	6	7	8	9
4	6	8	10	12	14	16	18

: 2

6 ·

2	3	4	5	6	7	8	9
12	18	24	30	36	42	48	54

: 6

3 ·

2	3	4	5	6	7	8	9
6	9	12	15	18	21	24	27

: 3

7 ·

2	3	4	5	6	7	8	9
14	21	28	35	42	49	56	63

: 7

4 ·

2	3	4	5	6	7	8	9
8	12	16	20	24	28	32	36

: 4

8 ·

2	3	4	5	6	7	8	9
16	24	32	40	48	56	64	72

: 8

5 ·

2	3	4	5	6	7	8	9
10	15	20	25	30	35	40	45

: 5

9 ·

2	3	4	5	6	7	8	9
18	27	36	45	54	63	72	81

: 9

Таблиця Піфагора

	2	3	4	5	6	7	8	9
2	4	6	8	10	12	14	16	18
3	6	9	12	15	18	21	24	27
4	8	12	16	20	24	28	32	36
5	10	15	20	25	30	35	40	45
6	12	18	24	30	36	42	48	54
7	14	21	28	35	42	49	56	63
8	16	24	32	40	48	56	64	72
9	18	27	36	45	54	63	72	81

© Козак М. В., Корчевська О. П.

© Видавництво «Підручники і посібники»

Порозрядне та послідовне додавання

$$\begin{array}{r} 450 + 310 = \blacksquare \\ \begin{array}{r} 400 \quad 50 \quad 300 \quad 10 \end{array} \end{array}$$

$$400 + 300 = 700$$

$$50 + 10 = 60$$

$$700 + 60 = 760$$

$$450 + 300 = 750$$

$$750 + 10 = 760$$

Порозрядне та послідовне віднімання

$$\begin{array}{r} 860 - 230 = \blacksquare \\ \begin{array}{r} 800 \quad 60 \quad 200 \quad 30 \end{array} \end{array}$$

$$800 - 200 = 600$$

$$60 - 30 = 30$$

$$600 + 30 = 630$$

$$860 - 200 = 660$$

$$660 - 30 = 630$$

Послідовне множення

$$8 \cdot 40 = 8 \cdot 4 \cdot 10 = 32 \cdot 10 = 320$$

$$20 \cdot 30 = 20 \cdot 3 \cdot 10 = 60 \cdot 10 = 600$$

Послідовне ділення

$$54 : 18 = 54 : (9 \cdot 2) = (54 : 9) : 2 = 6 : 2 = 3$$

$$90 : 30 = 90 : (10 \cdot 3) = (90 : 10) : 3 = 9 : 3 = 3$$

$$800 : 20 = 800 : (10 \cdot 2) = (800 : 10) : 2 = 80 : 2 = 40$$

$$120 : 40 = 120 : (10 \cdot 4) = (120 : 10) : 4 = 12 : 4 = 3$$

Мирослава Козак, Ольга Корчевська

МАТЕМАТИКА

Підручник для 3 класу
закладів загальної середньої освіти

У двох частинах

Частина 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2025

© Козак М. В., Корчевська О. П.
© Видавництво «Підручники і посібники»

УДК 51(075.2)
K59

Підручник написано відповідно до Типової освітньої програми,
розробленої під керівництвом О. Я. Савченко

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ МОН України від 07.01.2025 № 22)

Електронний
інтерактивний
додаток

Козак М.
K59 Математика : підруч. для 3 кл. закл. загал. серед. осві-
ти. У 2 ч. Ч. 2 / М. Козак, О. Корчевська. — Тернопіль: Під-
ручники і посібники, 2025. — 96 с.
ISBN 978-966-07-3633-7
ISBN 978-966-07-3635-1 (Ч. 2)

УДК 51(075.2)

© Козак М. В., Корчевська О. П.
© Видавництво «Підручники і посібники»

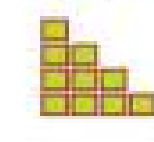
Любі третьокласниці й третьокласники!

У другій половині навчального року наша мандрівка величною країною МАТЕМАТИКА триватиме. Дороговказом на її теренах буде цей підручник. Він допоможе вам відкрити чимало цікавого, здобути нові знання та вміння, які будуть корисними в подальшому навчанні та в повсякденному житті.

Успіхів вам!

Авторський колектив

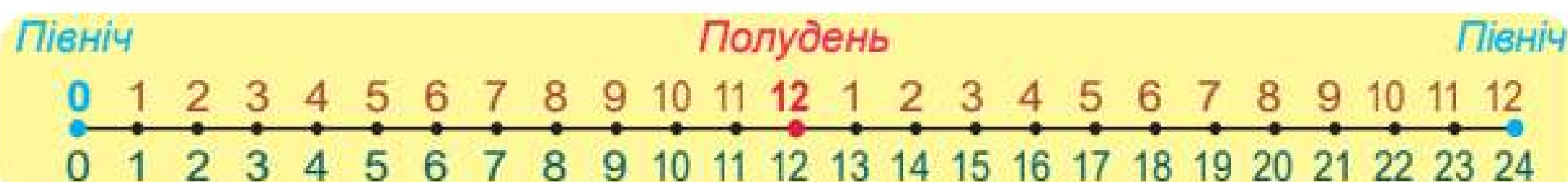
Умовні позначення

- — упиши потрібний знак
- — колові вирази
- — диференційоване завдання.
(Обчисли стільки значень виразів або дай відповіді на стільки запитань, скільки встигнеш за вказаний вчителькою / вчителем час)
- — робота в парі
- — ускладнене завдання
- — домашнє завдання
- — песик Радик вивчає математику з тобою
- — межа уроку

Усне додавання і віднімання круглих чисел (продовження)

12- і 24-годинний відлік часу

- Циферблат годинника має поділки від 1 до 12, тому протягом доби доводиться уточнювати його покази: 2 год дня чи ночі. Електронний годинник показує час за 24-годинним відліком. Розглянь схему, яка переводить покази 24-годинного відліку часу в 12-годинний і навпаки.

- За схемою назви кожний час по-іншому.

4 год дня

9 год вечора

22 год

13 год

- Оленка спала 9 год і прокинулась о 7 год ранку 20 січня. Якого числа й о котрій годині вона заснула?

- Назви цю годину двома способами.

- У саду росте 4 ряди яблунь, по 8 дерев у ряду, і 3 однакових ряди груш. Скільки груш росте в одному ряду, якщо всього в саду 50 дерев?

- Пронумеруй порядок виконання дій. Обчисли значення виразів.

$$64 : 8 + 9 \cdot 4$$

$$80 - 72 : 9 : 2$$

$$25 + 7 \cdot 5 - 14$$

$$9 \cdot 5 - 63 : 7$$

$$17 + 6 \cdot 6 : 9$$

$$92 - 49 : 7 + 14$$

$\geq$	$\leq$	1 ц ● 10 кг	6 м 80 см ● 681 см	4 грн 50 коп. ● 450 коп.
		100 кг ● 2 ц	200 см ● 1 м 98 см	805 кг ● 8 ц 50 кг

- Знайдіть в кожному ряду «зайве» число. Поясніть, чому воно зайве.
40, 16, 42, 56, 72, 32, 24, 64, 48.
28, 35, 56, 63, 32, 21, 49, 14, 42.

- Переведи 13 год, 16 год, 20 год, 21 год у 12-годинний відлік часу.

- Автобус виїхав із Чернівців до Хмельницького о 10 год 10 хв ранку і був у дорозі 5 год 05 хв. О котрій годині автобус приїхав у пункт призначення?

9. Запиши вирази й обчисли їх значення.

- Добуток чисел 8 і 5 збільшити на різницю чисел 570 і 390.
- Суму чисел 390 і 180 зменшити на частку чисел 250 і 1.
- Зменшуване — сума чисел 50 і 780, від'ємник — різниця чисел 430 і 260.
- Ділене — добуток чисел 6 і 6, дільник — різниця чисел 999 і 990.

10. Стрілки годинника показують третю годину. Котру годину в цей час може показувати електронний годинник?

11. Розглянь таблицю. Покази електронного годинника заміни показами механічного годинника, указавши пору доби.

Електронний	17 год	6 год	11 год	23 год	14 год	2 год
Механічний						

Зразок. 17 год → 5 год дня.

12. Песик Радик накреслив квадрат зі стороною 12 см 5 мм. Обчисли периметр цього квадрата.

13. $x - 260 = 260$

$650 + x = 900$

14. $380 - 90 \bigcirc 110 + 180$ $250 + 170 \bigcirc 600 - 170$

15. Довжина дерев'яної планки 8 дм, ширина — на 7 дм 6 см менша за довжину, а товщина — у 5 разів менша, ніж ширина. Знайди товщину планки.

16. $370 + 370 - 260$ $1000 - 680 - 140$ $310 - 70 + 360$

17. Павучок проповз 20 см, потім повернувся назад на 15 см, а далі знову проповз уперед на 40 см. На якій відстані від початкової точки він опинився? (Виконай рисунок.)

18. (Усно). $5 \text{ ц } 20 \text{ кг} = \blacksquare \text{ кг}$ $8 \text{ дм } 56 \text{ мм} = \blacksquare \text{ мм}$ $375 \text{ см} = \blacksquare \text{ дм } \blacksquare \text{ см}$
 $2 \text{ год } 50 \text{ хв} = \blacksquare \text{ хв}$ $85 \text{ см } 6 \text{ мм} = \blacksquare \text{ мм}$ $375 \text{ см} = \blacksquare \text{ м } \blacksquare \text{ см}$

19. $7 \text{ м } 20 \text{ см} + 1 \text{ м } 70 \text{ см}$ $9 \text{ ц } 90 \text{ кг} - 3 \text{ ц } 20 \text{ кг}$
 $7 \text{ год } 50 \text{ хв} - 2 \text{ год } 20 \text{ хв}$ $5 \text{ дм } 60 \text{ мм} - 3 \text{ дм } 40 \text{ мм}$
 $4 \text{ грн } 10 \text{ коп.} + 4 \text{ грн } 50 \text{ коп.}$ $3 \text{ хв } 40 \text{ с} + 2 \text{ хв } 10 \text{ с}$

20. $1 \text{ м} - 2 \text{ дм} = \blacksquare \text{ дм}$ $4 \text{ дм} - 5 \text{ см} = \blacksquare \text{ см}$ $3 \text{ см} - 6 \text{ мм} = \blacksquare \text{ мм}$

21. $1 \text{ ц} - 50 \text{ кг}$ $1 \text{ ц} - 5 \text{ кг}$ $1 \text{ км} - 1 \text{ м}$ $1 \text{ м} - 1 \text{ см}$

22. 8 місяців тому Мар'яні було 10 років 4 місяці. Визнач теперішній вік Мар'яни.

23. У феї була чарівна паличка завдовжки 3 дм 4 см 5 мм. Визнач довжину палички в дециметрах і міліметрах; у сантиметрах і міліметрах; у міліметрах.

24. Маса 3 однакових слоненят 6 ц. Скільки таких слоненят мали б масу 14 ц?

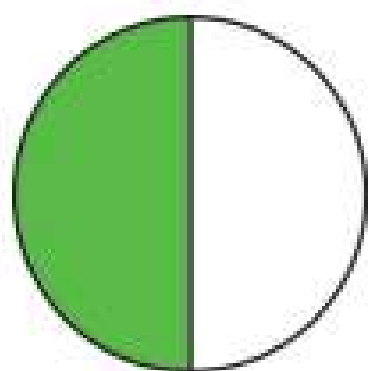
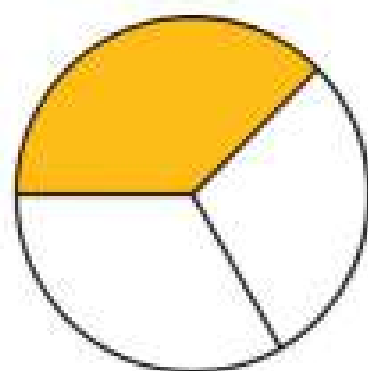
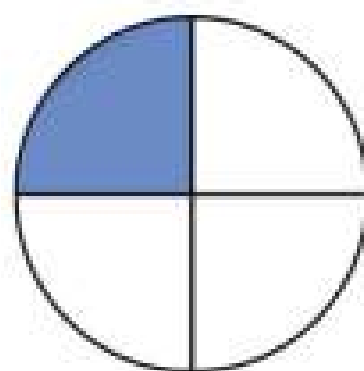
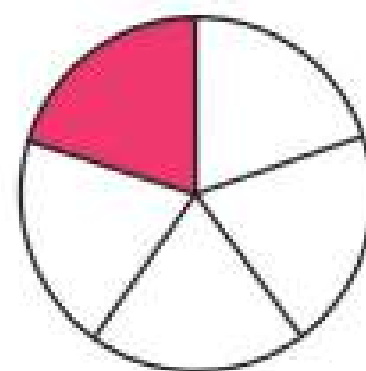
25. У січні на Півночі сонце сходить о 10 год 10 хв і заходить о 13 год 50 хв. Скільки часу там триває день?

26. Микола старший від Оксани на 1 рік 3 міс., а Оксана старша від Богдана на 2 роки 9 міс. На скільки років Богдан молодший від Миколи?

27. $8 \text{ ц } 50 \text{ кг} + 1 \text{ ц } 50 \text{ кг}$ $4 \text{ см} - 8 \text{ мм}$ $5 \text{ дм} - 1 \text{ см}$
 $9 \text{ грн } 20 \text{ коп.} - 6 \text{ грн } 40 \text{ коп.}$ $3 \text{ м} - 6 \text{ дм}$ $5 \text{ дм} - 1 \text{ мм}$

28. Маса 4 однакових щук 12 кг. Скільки таких щук мали б масу 27 кг?

29. Яка частина кожного круга зафарбована?

Частини записують двома цифрами у вигляді дробу. Наприклад, половину позначають $\frac{1}{2}$, третину — $\frac{1}{3}$. Число під рискою називають **знаменником** дробу. Знаменник показує, на скільки рівних частин поділене ціле. Число над рискою називають **чисельником**. Воно показує, скільки взято таких частин. Частина завжди менша від цілого. Ціле містить 2 половини, або 3 третини, або 4 чверті тощо.

30. Розглянь, як записують і читають частини.

Половина
 $\frac{1}{2}$
одна друга

Третина
 $\frac{1}{3}$
одна третя

Чверть
 $\frac{1}{4}$
одна четверта

П'ята частина
 $\frac{1}{5}$
одна п'ята

- Запиши дробом сьому частину; десятю частину.

31. Запиши час, який показує кожен зображений годинник.

- Прочитай, як по-іншому називають такі покази годинника.

Чверть
на дев'яту

Пів
на третю

За
чверть шоста

32. Яні потрібно було вивчити 42 іноземних слова. Вона 4 дні вчила по 6 слів на день, а решту слів вивчила за два дні, порівну кожного дня. По скільки слів на день вивчала Яна останні два дні?

33. Фільм розпочнеться о 15 год. До початку залишилось 2 год 40 хв. Котра зараз година? (Скористайся циферблатом годинника.)

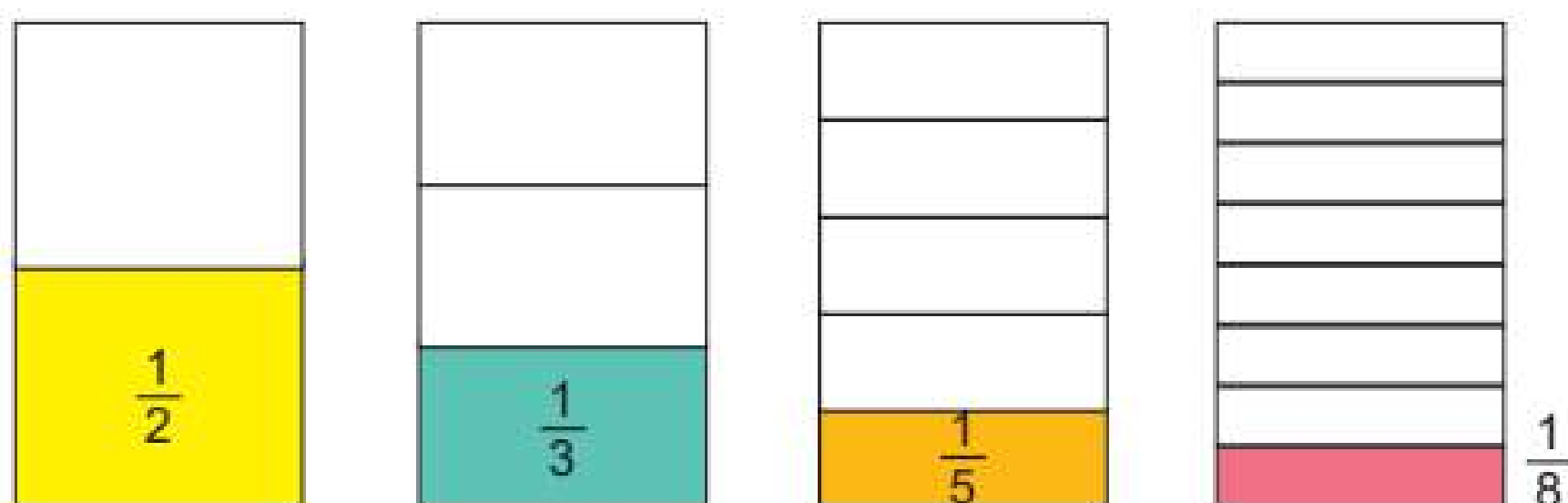
34. $\begin{matrix} > \\ = \\ < \end{matrix}$ $7 \cdot (6 + 3)$ $\bullet$ $7 \cdot 8$ $30 - 5 \cdot 5$ $\bullet$ $3 \cdot 9$ $23 + 7 \cdot 4$ $\bullet$ $6 \cdot 6 + 5$
 $(13 - 5) \cdot 7$ $\bullet$ $9 \cdot 7$ $54 - 6 \cdot 5$ $\bullet$ $3 \cdot 8$ $8 \cdot 6 - 40$ $\bullet$ $7 \cdot 7 - 7$

35. $880 - 300$ $640 + 200$ $81 : 9 + 27$
 $750 - 20$ $730 + 60$ $72 : 8 + 15$

36. На дитячому майданчику було 9 двоколісних велосипедів і кілька триколісних. В усіх велосипедах разом 42 колеса. Скільки триколісних велосипедів було на майданчику?

Порівняння частин

37. Розглянь малюнок.

- На скільки рівних частин поділено перший прямокутник? Другий? Третій? Четвертий?
- Яку частину кожного прямокутника зафарбовано?

38. $\begin{matrix} > \\ = \\ < \end{matrix}$ Користуючись малюнком до попереднього завдання, порівняй дроби.

$\frac{1}{2}$ $\bullet$ $\frac{1}{3}$

$\frac{1}{5}$ $\bullet$ $\frac{1}{2}$

$\frac{1}{3}$ $\bullet$ $\frac{1}{8}$

$\frac{1}{8}$ $\bullet$ $\frac{1}{2}$

Що більше рівних частин у цілому, то менша кожна його частина.

39. Запиши дроби $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{7}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{8}$, $\frac{1}{10}$, $\frac{1}{5}$ у порядку їх зростання.

40.	$600 - (230 + 40)$	$230 + 70 - 140$	$1000 - 360 + 150$
	$380 + 160 - 230$	$160 + (440 - 130)$	$920 - 120 - 290$

41. Потяг із міста А вирушив о 8 год 20 хв ранку і прибув у місто В через 6 год 15 хв. О котрій годині потяг прибув у місто В?

- Назви цю годину двома способами.

42. Периметр трикутника з рівними сторонами дорівнює 15 см. Обчисли периметр квадрата, сторона якого на 3 см більша від сторони трикутника.

43. Запиши, як називають:

- одну десяту частину метра;
- одну соту частину гривні;
- одну двадцять четверту частину доби;
- одну тисячну частину кілометра.

44. Пронумеруй порядок виконання дій. Обчисли значення виразів.

$$80 - 30 : 5 \cdot 4 + 35$$

$$(120 - 80) : 8 + 9 \cdot 7$$

$$9 \cdot 5 + 72 : 8 - 19$$

$$6 \cdot (14 - 5) - 63 : 9$$

45. У картинній галереї виставили n натюрмортів, а портретів — у 5 разів менше. На скільки більше виставили натюрмортів, ніж портретів? Розв'яжи задачу, якщо $n = 40$.

Знаходження частини від числа

46. Відрізок завдовжки 9 см розділили на 3 рівні частини. Яка довжина $\frac{1}{3}$ відрізка?

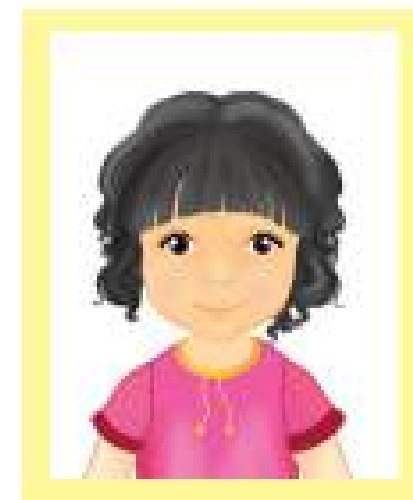

Святослав розв'язав задачу так:

$$9 : 3 = 3 \text{ (см)}$$

А **Мар'янка** — так:

$$9 \cdot 3 = 27 \text{ (см)}$$

- Перевір за допомогою лінійки, хто з них міркував правильно.

Щоб знайти частину від числа, слід це число поділити на знаменник дробу.

47. В Україні на весілля зазвичай випікають коровай. Випекли коровай масою 12 кг. Чому дорівнюватиме маса $\frac{1}{6}$ такого короваю?

48. Обчисли: $\frac{1}{3}$ від 18 см; $\frac{1}{2}$ від 14 кг; $\frac{1}{5}$ від 1 дм; $\frac{1}{4}$ від 2 м.

49. Розглянь циферблат годинника.

- Котру годину він показує?
- Котру годину покаже годинник, коли годинна стрілка пройде половину циферблата?
- Скільки обертів за цей час зробить хвилинна стрілка?

50. Обчисли значення виразу $8 \cdot a + 3 \cdot b$, якщо $a = 7$, $b = 9$; $a = 5$, $b = 6$.

51. Діти з Херсона приїхали до Львова на екскурсію. До програми екскурсії входив огляд 20 пам'яток Львова. Діти вже відвідали п'яту частину всіх пам'яток. Скільки пам'яток їм залишилось оглянути?

- Запиши розв'язання задачі діями з поясненням:

1) $\blacksquare : \blacksquare = \blacksquare$ (п.) — вже оглянули.

2) $\blacksquare - \blacksquare = \blacksquare$ (п.) — залишилось оглянути.

- Запиши розв'язання задачі виразом.

52. $630 + (150 - 80)$ $(810 - 790) : 5$ $170 + 330 + 280$
 $250 - (740 - 520)$ $(420 - 380) : 8$ $60 + 760 - 510$

53. $\begin{matrix} > & < \\ & \text{---} & \\ < & > \end{matrix}$ $32 : 8$ ● $24 : 6$ $63 : 9$ ● $24 : 3$
 $40 : 5$ ● $56 : 7$ $72 : 8$ ● $81 : 9$

54. Козак прокинувся о 4 годині ранку. Дві години він ловив рибу, потім 3 год вправлявся із шаблями і конем, далі варив рибну юшку й о 10 год сів снідати. Скільки годин він варив юшку?

55. Василюк хотіла розв'язати 27 задач. Третину всіх задач вона вже розв'язала. Скільки задач залишилося розв'язати Василюці?

56. $49 > 7$ у разів $8 < 32$ в рази $30 > 6$ на
 $7 < 49$ на $32 > 8$ на $6 < 30$ в разів

Задачі на знаходження частини від числа

57. Від міста до села 12 км. Зобрази цю відстань відрізком AB , 1 см якого відповідає 1 км дороги.

- Зобрази цю саму відстань відрізком CD , 1 мм якого відповідає 1 км дороги.

58. Велосипедистка мала проїхати 40 км. Подолавши $\frac{1}{5}$ цієї відстані, вона зупинилася біля криниці. Скільки кілометрів їй ще потрібно проїхати?

59. Вартість груш 32 грн, а вартість яблук становить $\frac{1}{4}$ вартості груш. На скільки гривень яблука дешевші від груш?

60. На катері пливло 27 пасажирів. Жінки становили $\frac{1}{3}$ всіх пасажирів, а $\frac{1}{9}$ — діти. У скільки разів більше було на катері жінок, ніж дітей?

61. $\begin{matrix} + \\ \text{---} \\ - \end{matrix}$ 8 ● 9 ● $8 = 80$ 36 ● 9 ● $5 = 20$ 72 ● 8 ● $3 = 3$
 8 ● 9 ● $8 = 25$ $(36$ ● $9)$ ● $5 = 9$ 72 ● 8 ● $3 = 61$

62. $13 \text{ дм } 5 \text{ см} = \blacksquare \text{ см}$ $7 \text{ дм } 5 \text{ мм} = \blacksquare \text{ мм}$ $32 \text{ см } 2 \text{ мм} = \blacksquare \text{ мм}$
 $1 \text{ м } 35 \text{ см} = \blacksquare \text{ см}$ $70 \text{ см } 5 \text{ мм} = \blacksquare \text{ мм}$ $2 \text{ дм } 22 \text{ мм} = \blacksquare \text{ мм}$

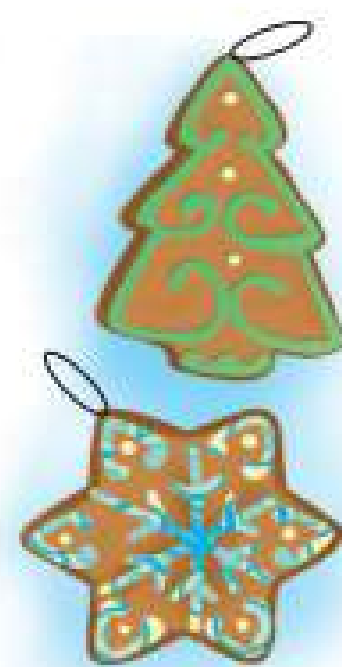
63. Розглянь покази годинників. Відомо, що вони показують вечірній час. Котру годину в той же час показав би електронний годинник?

64. Юрко спав третину доби, а в школі перебував чверть доби. На скільки годин менше він був у школі, ніж спав?

Додаткові вправи до розділу

65. Козаки зварили 7 казанів кулешу й кілька казанів юшки. Кулешу зварили 56 л, а юшки — 40 л. Скільки вийшло казанів із юшкою, якщо відомо, що **місткість** усіх казанів однакова?
66. У гуртку «Вправні ручки» діти виготовляли ялинкові прикраси. Із 24 дм зеленої стрічки виготовили 8 ялиночок, а з 18 дм мережива — кілька сніжинок. На ялинку і сніжинку витрачали однакову довжину матеріалу. Скільки виготовили сніжинок?
67. Мандрівник може дістатися сусідньої долини двома шляхами: пройти гірською стежкою завдовжки 12 км або пропливти на човні по річці 25 км. Пішки він може щогодини долати 2 км, а на човні — 5 км. Яким шляхом мандрівник швидше дістанеться сусідньої долини? На скільки годин швидше?

68. Протягом години в автомат із питною водою поступило 45 грн п'ятигровневими монетами та 14 грн двогровневими. На скільки більше поступило п'ятигровневих монет, ніж двогровневих?
69. У залі поставили 5 великих і 5 малих столів. За великими столами порівну розмістили 40 гостей, а за малими — 20. У скільки разів більше гостей сиділо за великим столом, ніж за малим?
70. Для збору винограду господар використовував кошики і ящики. У кошики за годину він зібрав 81 кг винограду, по 9 кг у кожний, а в ящики — 12 кг, по 4 кг у кожний. У скільки разів менше було ящиків, ніж кошиків?
71. Діти відпочивали в бабусі й дідуся цілий червень і ще 1 тиждень липня. Скільки днів вони були в бабусі й дідуся? (Якщо потрібно, скористайся календарем.)
72. Хлібзавод за зміну випікає 270 буханців житнього хліба, 330 пшеничного, а булок — на 280 менше, ніж хліба. Скільки всього буханців хліба і булок випікає за зміну хлібзавод?
73. У трьох кінозалах разом 540 глядацьких місць. У першому кінозалі 160 місць, у другому — на 50 місць більше. Скільки місць у третьому кінозалі?
74. Три жуки піднімалися по стовбуру дерева. Перший жук піднявся на 570 мм, другий — на 2 дм вище, ніж перший, а третій — на 40 см нижче, ніж перший. На скільки вище піднявся другий жук, ніж третій?

Позатабличне множення і ділення

Множення з числами 10 і 100

75. $7 \cdot 5 + 15$ $8 \cdot 9 - 5$ $6 \cdot 6 + 9$ $5 \cdot 8 - 12$

76. Розглянь зразки множення чисел 10 і 100. Поясни спосіб обчислення.

$$\underline{10 \cdot 4 = 40}$$

$$1 \text{ дес.} \cdot 4 = 4 \text{ дес.}$$

$$\underline{100 \cdot 3 = 300}$$

$$1 \text{ сот.} \cdot 3 = 3 \text{ сот.}$$

- Знайди добутки.

$10 \cdot 7$

$10 \cdot 5$

$100 \cdot 6$

$100 \cdot 8$

77. Розглянь зразки множення чисел на 10 і 100.

$8 \cdot 10 = 80$

$6 \cdot 10 = 60$

$2 \cdot 10 = 20$

$4 \cdot 100 = 400$

$7 \cdot 100 = 700$

$9 \cdot 100 = 900$

- У кожній рівності порівняй перший множник і добуток. Зроби висновок.

Щоб помножити число на 10, слід до нього справа приписати один нуль;
щоб помножити число на 100, слід до нього справа приписати два нулі.

- Знайди добутки.

$3 \cdot 10$

$5 \cdot 10$

$6 \cdot 100$

$2 \cdot 100$

78. У шкільну їдальню завезли 8 лотків яєць, по 10 у кожному. Скільки всього яєць завезли в шкільну їдальню?

79. Русалонька зробила подругам 3 намиста, витративши на них 60 перлин. На перше і друге намисто вона разом витратила 38 перлин, а на друге і третє — 42. Скільки перлин у кожному намисті?

$$60 \left\{ \begin{array}{l} \text{I} - ? \\ \text{II} - ? \\ \text{III} - ? \end{array} \right\} \begin{array}{l} 38 \\ 42 \end{array}$$

Розв'язання:

$$1) 60 - 38 = \blacksquare$$

$$2) 60 - 42 = \blacksquare$$

$$3) 38 - \blacksquare = \blacksquare$$

- Запиши розв'язання задачі й поясни, про що дізналися кожною дією.
- Як інакше можна записати третю дію?

80. Сирник коштує 100 грн. Яка вартість трьох таких сирників?

81. Скільки годин становить $\frac{1}{4}$ доби? $\frac{1}{6}$ доби?

82. Обчисли значення виразів. Зроби перевірку.

$$800 - 260$$

$$270 + 340$$

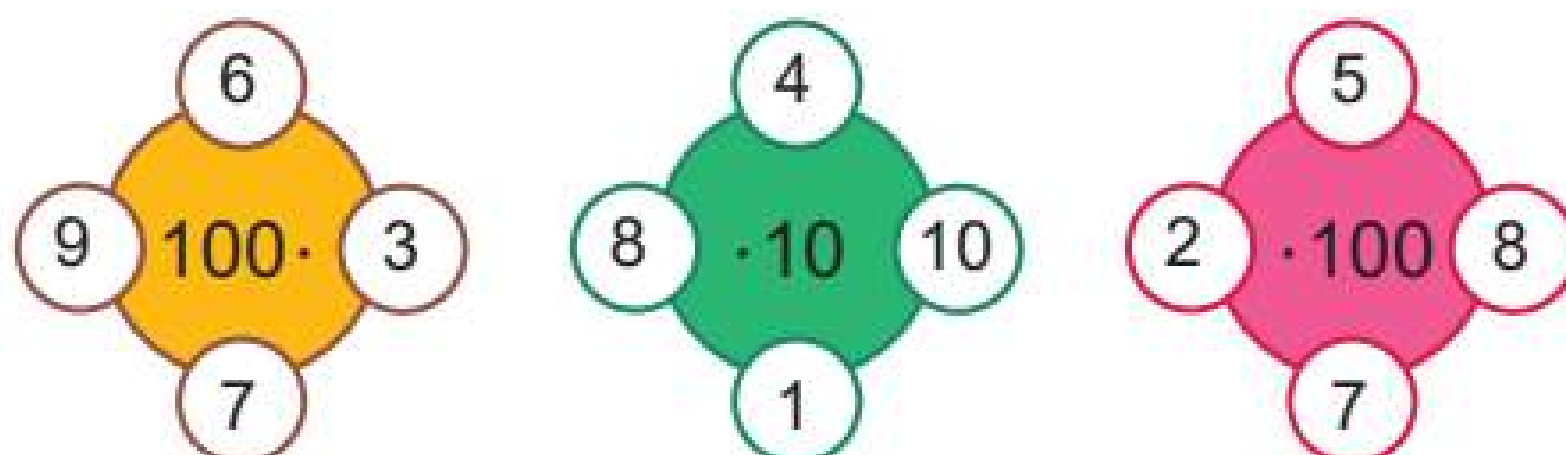
83. Уздовж прямої дороги посадили 20 каштанів. Відстань між двома сусідніми каштанами 10 м. Яка відстань між крайніми каштанами?

84. $4 \cdot 10 + 17$ $3 \cdot 100 + 60$ $846 - 40$ $10 \cdot 8 + 5$
 $8 \cdot 10 - 13$ $7 \cdot 100 + 8$ $359 - 300$ $100 \cdot 4 - 120$

85. У шкільному хорі співає 42 дітей. Третьокласники становлять $\frac{1}{7}$ всіх учасників. Скільки третьокласників співає в хорі?

Ділення на 10 і 100

86.

87. Визнач невідомі числа.

Доданок	90	100	120	120	120	120
Доданок	60	60	60	80	90	100
Сума	■	■	■	■	■	■

- Установи, як змінюється сума залежно від зміни першого доданка; другого доданка.

88. 1 доба – 2 год   1 год – 10 хв   1 хв – 15 с
 2 доби 3 год + 1 доба 7 год   9 хв 8 с – 5 хв 3 с

© Козак М. В., Корчевська О. П.

© Видавництво «Підручники і посібники»

89. Розглянь, як із кожної рівності на множення склали рівність на ділення.

а)

$$8 \cdot 10 = 80$$

$$80 : 8 = 10$$

$$9 \cdot 100 = 900$$

$$900 : 9 = 100$$

- Прочитай рівності на ділення і зроби висновки.

$$90 : 9 = 10$$

$$30 : 3 = 10$$

$$60 : 6 = 10$$

$$800 : 8 = 100$$

$$500 : 5 = 100$$

$$200 : 2 = 100$$

б)

$$8 \cdot 10 = 80$$

$$80 : 10 = 8$$

$$9 \cdot 100 = 900$$

$$900 : 100 = 9$$

- Прочитай рівності на ділення і зроби висновки.

$$70 : 10 = 7$$

$$50 : 10 = 5$$

$$20 : 10 = 2$$

$$900 : 100 = 9$$

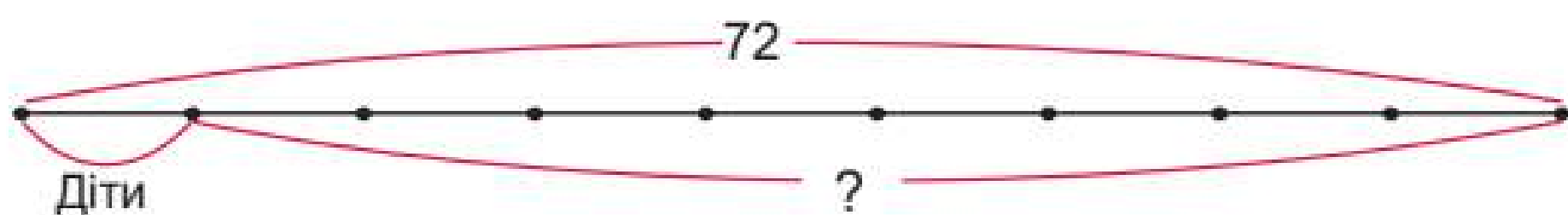
$$400 : 100 = 4$$

$$600 : 100 = 6$$

Щоб поділити кругле число на 10, слід у ньому справа відкинути один нуль; щоб поділити на 100 — відкинути два нулі.

90. $500 : 100$ $700 : 10$ $40 : 10$ $300 : 100$
 $800 : 8$ $20 : 2$ $400 : 4$ $60 : 6$

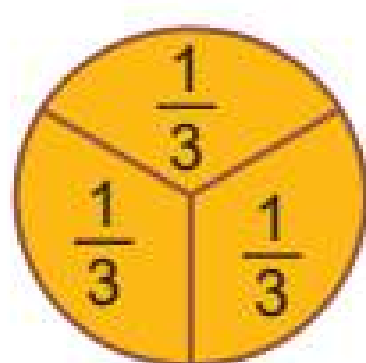
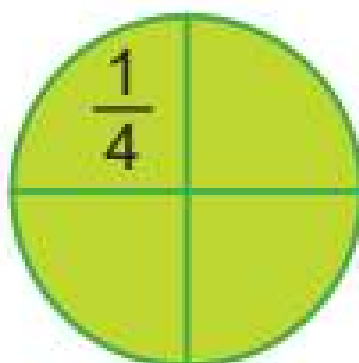
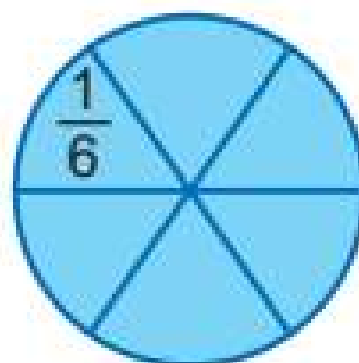
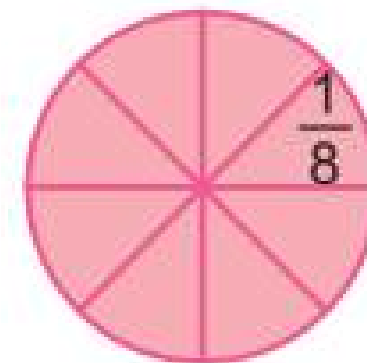
91. У літаку летіло 72 пасажирів. Діти становили $\frac{1}{9}$ всіх пасажирів. Скільки дорослих летіло в літаку?

92. Що більше: половина години чи третина години? На скільки хвилин більше? (Скористайся циферблатом годинника.)

93. $200 : 2 : 10$ $5 \cdot 100 : 10$ $700 : 7 \cdot 4$ $90 : 9 \cdot 3$

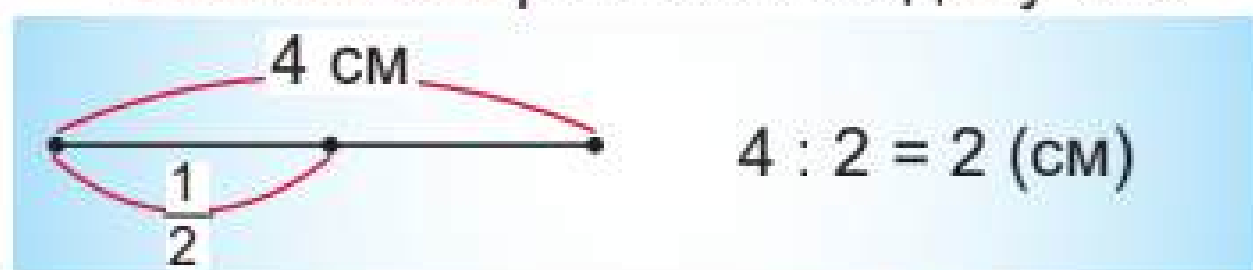
94. Розглянь малюнки.

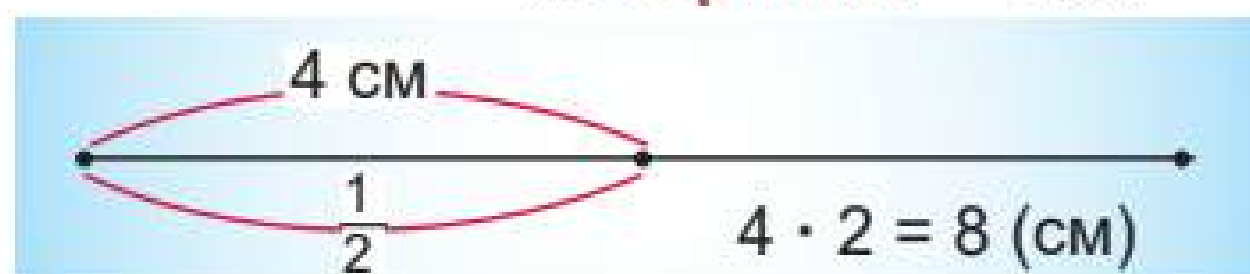
- Скільки в крузі третин? Четвертих частин? Шостих? Восьмих?

95. Відомо, що $\frac{1}{2}$ відрізка дорівнює 4 см. Яка довжина цілого відрізка?

Святослав розв'язав задачу так:

А **Мар'янка** — так:

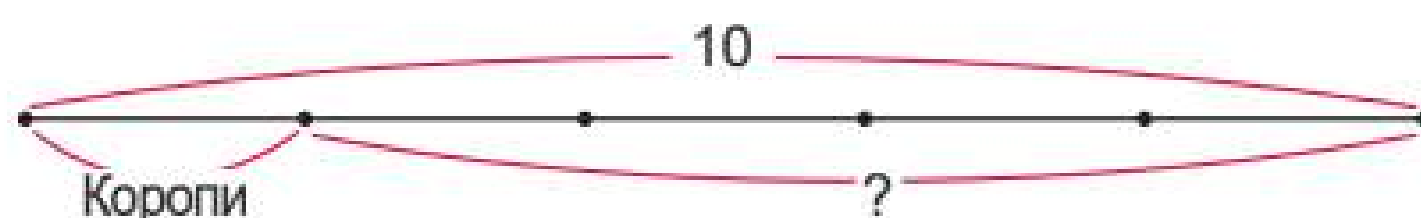

- Хто з них міркував правильно?

Щоб знайти число за його відомою частиною, потрібно значення цієї частини помножити на знаменник дробу.

96. У букеті 5 рожевих айстр. Це $\frac{1}{3}$ частина всіх квіток у букеті. Скільки в букеті всього квіток?

97. Андрійко та Світланка зловили 10 рибин. Коропи становили $\frac{1}{5}$ улову, а решту — карасі. Скільки карасів зловили діти?

98. Для кожної рівності з «віконечком» запиши рівність на знаходження невідомого множника.

$$\blacksquare \cdot 8 = 48$$

$$6 \cdot \blacksquare = 30$$

99. Розв'яжи рівняння за зразком і зроби перевірку.

Зразок. $x \cdot 7 = 28$
 $x = 28 : 7$
 $x = 4$
 $4 \cdot 7 = 28$
 $28 = 28$

$$5 \cdot x = 35$$

$$x \cdot 10 = 70$$

$$100 \cdot x = 400$$

$$x \cdot 3 = 24$$

100. У Максимка і його сестрички Оленки черепашок було порівну. Максимко віддав сестричці 3 черепашки. На скільки більше черепашок стало в Оленки?

101. Відрізок AB становить $\frac{1}{6}$ відрізка AC . Яка довжина відрізка AC ? Накресли його.

102. У кіоск привезли 56 кг вишень у 7 ящиках і 48 кг черешень у таких самих ящиках. Маса всіх ящиків із фруктами була однаковою. Скільки ящиків черешень привезли в кіоск?

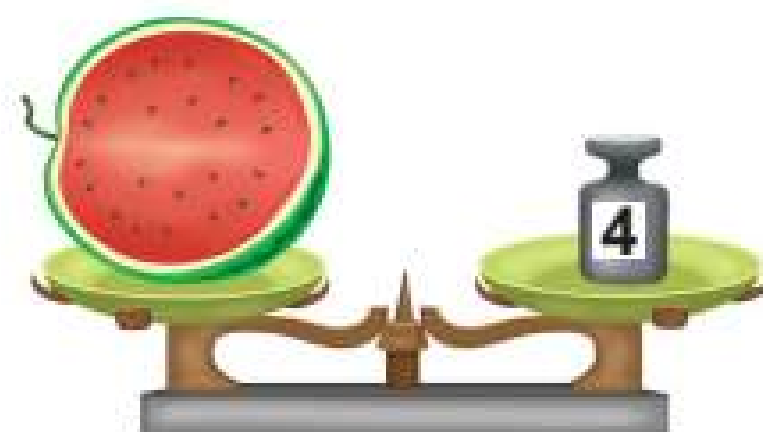
Закріплення вивченого матеріалу

103. Яку частину відрізка AB становить відрізок CD ? Яку частину відрізка KM становить відрізок NO ?

104. Друзі пробігли 2 кола навколо спортивного майданчика. Це сьома частина тієї відстані, яку вони планували подолати. Скільки кіл планували подолати друзі?

105. Продавець зважив покупцеві пів кавуна. Шальку з кавуном урівноважила гиря масою 4 кг. Визнач масу цілого кавуна.

106. За блокнот, скотч і фломастери заплатили 320 грн. Скотч і блокнот коштують разом 150 грн, а блокнот і фломастери — 250 грн. Скільки коштують окремо блокнот, скотч і фломастери?

107. У десятилітрове відро вилили воду з трилітрової й дволітрової банок, наповнених ущерть. Скільки літрів води ще поміститься у відрі?

108. На скільки хвилин десята частина години менша, ніж її шоста частина? У скільки разів третина доби довша, ніж її шоста частина?

109. $x \cdot 9 = 63$

$5 \cdot x = 45$

110. Ягня легше за порося, але важче за кошеня. Теля важче за порося. Хто найлегший? Хто найважчий?

- Зобразіть кожну тварину точкою і проведіть стрілки від важчої тварини до легшої.
- Зробіть висновок.

111. Маса дорослого слона 40 ц, а слоненя в 10 разів легше. На скільки центнерів слоненя легше від дорослого слона?

112. $10 \cdot x = 50$ $x \cdot 6 = 600$

Задачі, що містять знаходження числа за його частиною

113. $3 \text{ ц } 50 \text{ кг} - 1 \text{ ц } 20 \text{ кг}$ $7 \text{ м } 40 \text{ см} + 1 \text{ м } 60 \text{ см}$
 $5 \text{ дм } 20 \text{ мм} - 4 \text{ дм } 30 \text{ мм}$ $2 \text{ грн } 90 \text{ коп.} + 6 \text{ грн } 30 \text{ коп.}$

114. Глибина річки 2 м, що становить $\frac{1}{5}$ глибини озера. На скільки метрів озеро глибше за річку?

115. До обіду в кіоску продали 8 кг зефіру, що становить $\frac{1}{3}$ маси зефіру, проданого після обіду. Увечері в кіоску залишилось ще 3 кг зефіру. Скільки кілограмів зефіру було в кіоску зранку?

116.

$850 - x = 460$

$x - 850 = 150$

117.

$48 - (42 - 35 : 7)$

$590 + 120 - 5 \cdot 8$

$970 + (420 - 380) : 8$

$250 + 5 \cdot 6 - 190$

$(73 + 8) : (72 : 8)$

$(110 - 80) : (756 - 750)$

118. Склади задачу, яка б мала таке розв'язання.

1) $56 : 8 = 7$ (грн)

2) $63 : 7 = 9$ (грн)

3) $7 + 9 = 16$ (грн)

119.

Накресліть три різні прямокутники, периметри яких дорівнюють 12 см.

120.

Обчисли $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{6}$, $\frac{1}{9}$ і $\frac{1}{36}$ від числа 36.

121.

Маса коропа 2 кг, що становить $\frac{1}{2}$ маси щуки. Маса щуки дорівнює $\frac{1}{8}$ маси сома. На скільки кілограмів короп легший від сома?

Множення і ділення круглих чисел, що зводиться до табличного

122.

Знайди число:

а) четверта частина якого дорівнює 8;

б) третя частина якого дорівнює 10;

в) п'ята частина якого дорівнює 100.

123.

Розглянь записи і поясни, як знаходили добутки й частки.

$40 \cdot 3 = 120$

$4 \text{ дес.} \cdot 3 = 12 \text{ дес.}$

$150 : 3 = 50$

$15 \text{ дес.} : 3 = 5 \text{ дес.}$

$300 \cdot 3 = 900$

$3 \text{ сот.} \cdot 3 = 9 \text{ сот.}$

$800 : 4 = 200$

$8 \text{ сот.} : 4 = 2 \text{ сот.}$

124.

Обчисли з усним поясненням.

$30 \cdot 3$

$200 \cdot 4$

$60 : 3$

$160 : 4$

125.

У коробки розклали 120 склянок, по 6 у кожную. Скільки використали для цього коробок?

126. За вермішель заплатили 30 грн, а за сардельки — у 4 рази більше. Скільки гривень заплатили за вермішель і сардельки разом?

127. Для кожної нерівності добери таке значення m , за якого нерівність буде істинною.

$$m + 15 > 19$$

$$24 - m < 18$$

$$m \cdot 5 > 40$$

128.

$$x \cdot 3 = 90$$

$$x \cdot 5 = 300$$

$$6 \cdot x = 180$$

129.

Множник	30	■	10	200	6	■
Множник	2	6	■	3	■	8
Добуток	■	240	70	■	360	320

130. Борис у 3 рази старший від Вероніки, а Вероніка на 6 років молодша від Бориса. Скільки років Борисові?

- Зобрази задачу схематично.

131.

$$40 \cdot 2 + 60$$

$$320 : 4 \cdot 2$$

$$(48 + 12) : 3$$

$$80 \cdot 3 - 60$$

$$420 : 6 \cdot 3$$

$$(360 - 270) : 9$$

132.

За 10 зошитів заплатили 60 грн. Скільки таких зошитів можна купити за 180 грн?

Множення і ділення круглих чисел, що зводиться до табличного (продовження)

133.

$$720 : 9 - 20 \cdot 3$$

$$640 : (1000 : 100) : 8$$

$$300 \cdot 3 : 9 \cdot 10$$

$$(360 + 540 : 6) : 5$$

134. Невідоме число помножили на 7 і отримали 140. Знайди невідоме число, склавши рівняння.

135. Соловей за пів дня приносить пташенят у гніздо 200 комах. Скільки комах він приносить за цілий день?

136. В урожайний рік 8 кущів ліщини дають 24 кг горіхів. Скільки кілограмів горіхів можуть дати 60 таких кущів?

© Козак М. В., Корчевська О. П.

© Видавництво «Підручники і посібники»

137.

$$9 \cdot x = 360$$

$$x \cdot 8 = 800$$

138.

Розгляньте ціни за 1 год прокату плавальних засобів.

Катамаран	Човен двомісний	Човен чотиримісний	Вітрильник
30 грн	20 грн	50 грн	200 грн

- Яка вартість 4-годинного прокату катамарана?
- Яка вартість двогодинного прокату двомісного і чотиримісного човнів?
- На скільки більша вартість прокату вітрильника, ніж чотиримісного човна?
- Поставте одне одному ще кілька запитань і до кожного запитання запишіть у зошиті відповідну рівність.

139. $6 \text{ дм } 5 \text{ мм} = \blacksquare \text{ мм}$

$1000 \text{ м} = \blacksquare \text{ км}$

$9 \text{ см } 7 \text{ мм} = \blacksquare \text{ мм}$

$65 \text{ мм} = \blacksquare \text{ см } \blacksquare \text{ мм}$

$1000 \text{ дм} = \blacksquare \text{ м}$

$907 \text{ мм} = \blacksquare \text{ дм } \blacksquare \text{ мм}$

140.

$630 : 7 : 4$

$800 : 8 : 100$

$40 : 8 : 10$

$10 : 6 : 2$

141.

Маса 6 великих крабів 42 кг. Скільки таких крабів можуть мати масу 28 кг?

Множення на розрядне число

142. Обчисли з використанням переставного закону множення.

$3 \cdot 30$

$3 \cdot 200$

$4 \cdot 50$

$2 \cdot 400$

143. Поясни міркування для обчислення добутку іншим способом.

$$3 \cdot 30 = 3 \cdot 3 \cdot 10 = 9 \cdot 10 = 90$$

$$4 \cdot 200 = 4 \cdot 2 \cdot 100 = 8 \cdot 100 = 800$$

Цей спосіб називають **способом послідовного множення**.

144. Обчисли зручним способом.

$5 \cdot 20$

$3 \cdot 300$

$7 \cdot 40$

$2 \cdot 300$

145. Невідоме число помножили на 8 і отримали 32. Знайди невідоме число.

146. $> = <$ 5 ц $\bullet$ 50 кг

200 кг $\bullet$ 3 ц

7 ц 8 кг $\bullet$ 8 ц 7 кг

6 ц 20 кг $\bullet$ 6 ц 12 кг

780 кг $\bullet$ 8 ц 70 кг

1 ц $\bullet$ 99 кг

147. Побудуй коло, радіус якого дорівнює 2 см. Збільш радіус у 2 рази та побудуй ще одне коло.

- Чому дорівнює діаметр першого кола? Другого?

148. Два спринтери, відстань між якими 900 м, пробігли назустріч один одному однаковій відстані. Тепер їх розділяє 500 м. Яку відстань пробіг кожний спринтер?

149. На пошиття трьох однакових бальних суконь витратили 30 м тканини. Скільки таких суконь можна пошити зі 100 м тканини?

150. $7 \cdot x = 700$

$x \cdot 10 = 40$

$8 \cdot x = 8$

$x \cdot 1 = 4$

Ділення круглого числа на розрядне. Задачі на подвійне зведення до одиниці

151. Поясни за записами, як виконували ділення на розрядні числа.

а) $120 : 30 = 120 : (10 \cdot 3) = 120 : 10 : 3 = 12 : 3 = 4$

б) $800 : 20 = 800 : (10 \cdot 2) = 800 : 10 : 2 = 80 : 2 = 40$

в) $600 : 300 = 600 : (100 \cdot 3) = 600 : 100 : 3 = 6 : 3 = 2$

Цей спосіб називають **способом послідовного ділення**.

152. $240 : 80$

$630 : 70$

$400 : 20$

$800 : 400$

© Козак М. В., Корчевська О. П.

© Видавництво «Підручники і посібники»

153. Побудуй відрізок, $\frac{1}{5}$ якого дорівнює 2 см. Обчисли його довжину.

154. За таблицею склади й розв'яжи задачу про сніданок чумаків.

Маса казана з кулешем	Кількість казанів	Загальна маса
Однакова	a	27 кг
	10	?

- Розв'яжи задачу, якщо $a = 3$.

155. Запиши вирази й обчисли їх значення.

- Частку чисел 180 і 3 збільшити на 20.
- Добуток чисел 40 і 2 зменшити на 15.
- Суму чисел 530 і 70 зменшити у 10 разів.
- Від числа 900 відняти добуток чисел 50 і 6.

156. $> \quad = \quad <$ 10 м 5 дм ● 150 дм   4 дм 6 см ● 64 см   18 см ● 2 дм

157. Два кухарі, які працювали з однаковою продуктивністю, приготували за 3 год 60 піц. Скільки піц за 1 год готував один кухар?

Продуктивність праці	Кількість кухарів	Кількість годин	Усього піц
?	2	3	60

158. Круг має радіус 4 см. Яку довжину має найбільший відрізок, який може поміститися в крузі?

159. $210 : 3 + 40$ $50 \cdot 3 - 60$ $800 : 40 - 20$
 $420 : 6 + 80$ $40 \cdot 5 - 30$ $800 : 400 + 20$

160. Гусінь піднялася по стовбуру дерева на 2 м, що становить $\frac{1}{4}$ висоти дерева. Яка висота дерева?

161. Склади рівності за схемами.

162. Перший гончар за 4 години виробляє 24 макітри, а другий за 1 год — 5 макітр. Скільки макітр вироблять обидва гончарі разом за 1 год?

	Продуктивність праці	Час роботи	Усього макітр
I	■ } ?	4 год	24
II		1 год	5

- Запиши розв'язання задачі спочатку діями, а потім — виразом.

163.

$$30 \cdot x = 150$$

$$x \cdot 200 = 800$$

164. Коли троє поросят разом стали на вагу, вона показала 75 кг. Маса першого і другого поросят разом — 52 кг, а другого і третього — 48 кг. Яка маса кожного поросяти?

$$75 \text{ кг} \left\{ \begin{array}{l} \text{I} - ? \\ \text{II} - ? \\ \text{III} - ? \end{array} \right\} \begin{array}{l} 52 \text{ кг} \\ 48 \text{ кг} \end{array}$$

165. Побудуй коло, радіус якого дорівнює 3 см.

166. 2 доби — 4 год

2 год + 30 хв

3 хв — 50 с

167. Довжина лавки 2 м. Є дві мірки: перша — завдовжки 5 дм, а друга — 3 дм. Котрою міркою можна точно виміряти довжину лавки? Скільки разів мірка відкладеться на довжині лавки?

168. Чабан продав трьох баранів, маса кожного з яких 50 кг, та одну вівцю. Загальна маса проданих тварин — 190 кг. Яка маса вівці?

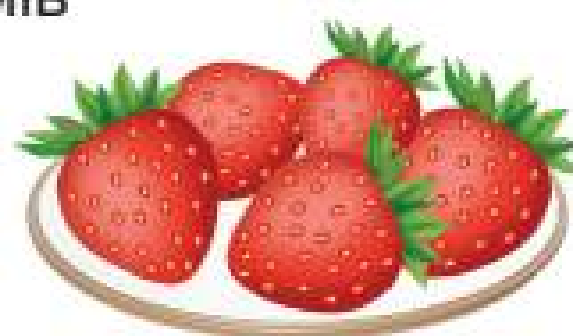
169. $500 - (630 - 450)$ $680 + (1000 - 790)$ $300 \cdot 3 - 70 \cdot 6$
 $370 + 350 : 50$ $617 - 420 : 60$ $40 \cdot 7 + 70 \cdot 8$

Співвідношення між мірами величини

170. $280 : 7 : 8$ $40 \cdot 4 : 20$ $5 \cdot 50 : 10$
 $720 : 8 : 3$ $900 : 30 \cdot 6$ $6 \cdot 60 : 90$

171. За 4 кг полуниць заплатили c грн. Скільки кілограмів полуниць можна купити на 450 грн?

- Розв'яжи задачу, якщо $c = 200$.

172. Розв'яжи та порівняй задачі.

а) Автомат за 4 хв виготовляє 80 пельменів. Скільки пельменів він виготовляє за 1 хв?

б) Два автомати за 4 хв виготовляють 80 пельменів. Скільки пельменів виготовляє один автомат за 1 хв?

- У скільки разів більша продуктивність автомата у випадку а), ніж у випадку б)?

173. $1 \text{ км} = 1000 \text{ м}$, тому 1 м — це $\frac{1}{1000}$ кілометра.

- Яку частину метра становить 1 дм? 1 см? 1 мм?
- Яку частину центнера становить 1 кг?
- Яку частину доби становить 1 год?

174. Відомо, що відрізок AB становить $\frac{1}{10}$ відрізка CD . Скільки дециметрів становить відрізок CD ? Скільки це міліметрів?

175. З-поміж чисел 1, 4, 6, 9 вибери ті, за яких нерівність $36 : x < 9$ буде істинною.

176. $1000 : 500 \cdot 70$ $540 : 90 \cdot 80$ $8 \cdot 70 : 10 + 50$
 $40 \cdot 6 : 3 + 770$ $5 \cdot 60 \cdot 2 - 540$ $350 : 70 \cdot 80$

177. Кінь за день може спожити 6 кг вівса. Скільки кілограмів вівса потрібно 6 коням на 10 днів?

Множення двоцифрового і круглого трицифрового числа на одноцифрове

178. Запиши числа 18, 23, 32 у вигляді суми розрядних доданків.

179. Поясни, як виконували обчислення.

$$\begin{array}{r} 16 \cdot 4 = \square \\ \begin{array}{r} 10 \quad 6 \end{array} \\ 10 \cdot 4 = 40 \\ 6 \cdot 4 = 24 \\ 40 + 24 = 64 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 16 \cdot 4 = 10 \cdot 4 + 6 \cdot 4 = 40 + 24 = 64 \\ \begin{array}{r} 10 \quad 6 \end{array} \end{array}$$

Щоб помножити двоцифрове число на одноцифрове, можна помножити на це число окремо десятки й одиниці та додати результати множення.

180. Обчисли з поясненням.

$23 \cdot 4$ $14 \cdot 5$ $32 \cdot 3$ $43 \cdot 2$ $25 \cdot 3$

181. Поясни, як виконували обчислення.

$$\begin{array}{r} 130 \cdot 4 = 100 \cdot 4 + 30 \cdot 4 = 400 + 120 = 520 \\ \begin{array}{r} 100 \quad 30 \end{array} \end{array}$$

• Обчисли з поясненням.

$120 \cdot 3$ $230 \cdot 2$ $260 \cdot 3$

$120 \cdot 3 = \square$

182. Побудуй прямокутник, довжина якого дорівнює 12 см, а ширина становить $\frac{1}{6}$ довжини. Обчисли периметр прямокутника.

© Козак М. В., Корчевська О. П.

© Видавництво «Підручники і посібники»

183. У таблиці подано, скільки кілограмів овочів витратила шкільна їдальня за вказані місяці.

Січень	120 кг	60 кг	8 кг	20 кг	10 кг
Лютий	200 кг	80 кг	10 кг	40 кг	10 кг
Березень	180 кг	60 кг	6 кг	30 кг	5 кг

- Скільки всього кілограмів овочів витратили в лютому?
- У скільки разів більше в січні витратили картоплі, ніж буряка? Картоплі, ніж капусти?
- Скільки кілограмів моркви витратили за ці три місяці?
- Поставте свої запитання за даними таблиці й дайте на них відповіді.

184. $24 \cdot 4$ $25 \cdot 5$ $27 \cdot 3$ $180 \cdot 5$ $120 \cdot 6$

185. Тато купив 2 пакети кефіру по 17 грн і масло за 49 грн. Яка вартість покупки?

- Скільки гривень решти отримав тато зі 100 грн?

Множення двоцифрового і круглого трицифрового числа на одноцифрове (продовження)

186. $360 : 6$ $100 : 2$ $60 \cdot 8$ $50 \cdot 5$
 $48 \cdot 2$ $480 : 10$ $250 + 110$ $96 + 4$

187. Накресли відрізок, $\frac{1}{6}$ якого становить 1 см 5 мм.

188. Половина коробки халви має масу 6 кг. Продали $\frac{1}{4}$ коробки. Скільки кілограмів халви продали?

189. $7 \cdot 70 + 2 \cdot 200$ $150 \cdot 4 + 130 \cdot 3$ $8 \cdot 12 - 320 : 40$
 $16 \cdot 5 - 630 : 9$ $120 \cdot 7 - 240 \cdot 3$ $120 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2$

190. Розглянь малюнки та з'ясуй, що можна купити на 1000 грн.

- Склади рівності, які показують, скільки гривень решти з 1000 грн буде для кожного варіанту.

Зразок. $1000 - (500 + 100) = 400$ (грн)

191. За малюнками попередньої задачі дай відповіді на запитання.

- Скільки рятувальних кругів можна купити замість велосипеда?
- На скільки гривень 2 самокати дорожчі, ніж скейтборд?
- Скільки разом коштують велосипед і 2 м'ячі?

192. За той самий час ялина на узліссі виростає на 6 м, а в густому лісі — на 23 дм. На скільки вища ялина на узліссі?

193. Пара сов за тиждень знищує 70 мишей.
Скільки мишей знищує 1 сова за 1 день?

194. Довжина дзьоба в лелеки 19 см, що на 6 см більше, ніж у чаплі.
Яка довжина дзьоба в чаплі?

195. $65 \text{ хв} = \text{■ год } \text{■ хв}$
 $70 \text{ с} = \text{■ хв } \text{■ с}$

$26 \text{ год} = \text{■ доба } \text{■ год}$
 $15 \text{ міс.} = \text{■ рік } \text{■ міс.}$

196. Заєць дев'ятьма стрибками долає 27 м. Скількома стрибками він подолає 300 м?

197. $320 \cdot 3$

$12 \cdot 4$

$25 \cdot 4$

$240 \cdot 2$

198. Розглянь, як обчислили значення виразів Мар'янка й Святослав.

Мар'янка: $3 \cdot 13 = 13 \cdot 3 = 39$

$2 \cdot 160 = 160 \cdot 2 = 320$

Святослав: $3 \cdot 13 = 3 \cdot (10 + 3) = 3 \cdot 10 + 3 \cdot 3 = 30 + 9 = 39$

$2 \cdot 160 = 2 \cdot (100 + 60) = 2 \cdot 100 + 2 \cdot 60 = 200 + 120 = 320$

- Зроби висновок.

199. Обчисли зручним способом.

$4 \cdot 14$

$5 \cdot 120$

$7 \cdot 110$

$6 \cdot 12$

200. Свиня за день з'їдає 3 кг картоплі. На свинофермі є 20 свиней. Скільки кілограмів картоплі їм потрібно на тиждень?

201. Визнач порядок дій і обчисли значення виразів.

$430 + 140 \cdot (600 : 300)$

$810 - 150 \cdot 3 : 5$

$4 \cdot (620 - 490) - 350$

202. Для посадки лісосмуги замовили 1000 саджанців дерев: 260 осик, беріз у 2 рази більше, а решта — клени. Скільки замовили саджанців клена?

203. Трикутник має дві сторони по 120 см та одну — 200 см. Обчисли його периметр.

204. Розглянь написи на вказівнику на шляху від Харкова до Києва.

- Яка відстань від Харкова до Києва?
- На скільки кілометрів більше до Харкова, ніж до Києва?
- Як зміняться позначки, якщо від вказівника проїхати ще 10 км в сторону Києва?

205. В Олесиній домашній бібліотечці 20 художніх книжок, у бібліотечці її класу — у 4 рази більше, а в бібліотеці школи — у 10 разів більше, ніж у класній. У скільки разів більше художніх книжок у шкільній бібліотеці, ніж у домашній?

- Чи можна цю задачу розв'язати однією дією?

206. $4 \cdot 12$ $5 \cdot 130$ $8 \cdot 11$ $6 \cdot 110$
 $3 \cdot 15$ $18 \cdot 4$ $140 \cdot 6$ $170 \cdot 2$

Розв'язування рівнянь на знаходження невідомого діленого

207. $3 \text{ год} = \blacksquare \text{ хв}$ $4 \text{ хв} = \blacksquare \text{ с}$ $\frac{1}{4} \text{ доби} = \blacksquare \text{ год}$
 $2 \text{ доби} = \blacksquare \text{ год}$ $\frac{1}{6} \text{ год} = \blacksquare \text{ хв}$ $\frac{1}{10} \text{ хв} = \blacksquare \text{ с}$

208. $24 \cdot 3$ $4 \cdot 15$ $120 \cdot 5$ $42 \cdot 3$ $35 \cdot 4$

209. У саду посадили d рядів слив, по 12 дерев у ряду, і b таких самих рядів груш. Скільки всього слив і груш посадили в саду?

- Розв'яжи задачу, якщо $d = 5$; $b = 3$.

210. Пригадай, як знайти невідоме ділене в рівності $\blacksquare : 5 = 3$.

211. Розглянь, як розв'язано рівняння на знаходження невідомого діленого.

$$\begin{array}{l} x : 8 = 6 \\ x = 6 \cdot 8 \\ x = 48 \\ \hline 48 : 8 = 6 \\ 6 = 6 \end{array}$$

- Розв'яжи рівняння і зроби перевірку.

$$\begin{array}{l} x : 4 = 5 \\ x : 4 = 12 \end{array}$$

212. Добери до кожної рівності й нерівності таке число, щоб вони стали істинними.

$$\blacksquare : 5 > 7$$

$$\blacksquare : 4 < 6$$

$$10 \cdot 4 = 20 \cdot \blacksquare$$

$$6 \cdot \blacksquare < 42$$

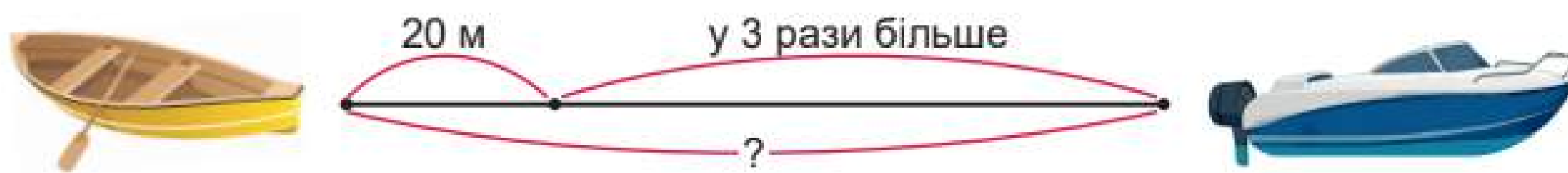
$$\blacksquare \cdot 5 > 7$$

$$30 + 30 + 30 = 30 \cdot 4 - \blacksquare$$

© Козак М. В., Корчевська О. П.

© Видавництво «Підручники і посібники»

- 213.** Човен і катер вирушили в протилежних напрямках. Якою буде відстань між ними, якщо човен пропливе 20 м, а катер — у 3 рази більше?

- 214.** Верстат за 1 хв виготовляє 3 м стрічки. Скільки метрів стрічки виготовлять 4 такі верстати за 5 хв?

Виготовляє 1 верстат за 1 хв	Кількість верстатів	Час роботи	Загальна довжина стрічки
3 м	4	5 хв	?

- Поясни, що означають вирази. $3 \cdot 4$ $3 \cdot 5$ $3 \cdot 4 \cdot 5$

- 215.** За допомогою цифр **3, 5, 4, 0** запиши стільки двоцифрових чисел, скільки зможеш. Цифри в числі можуть повторюватися.

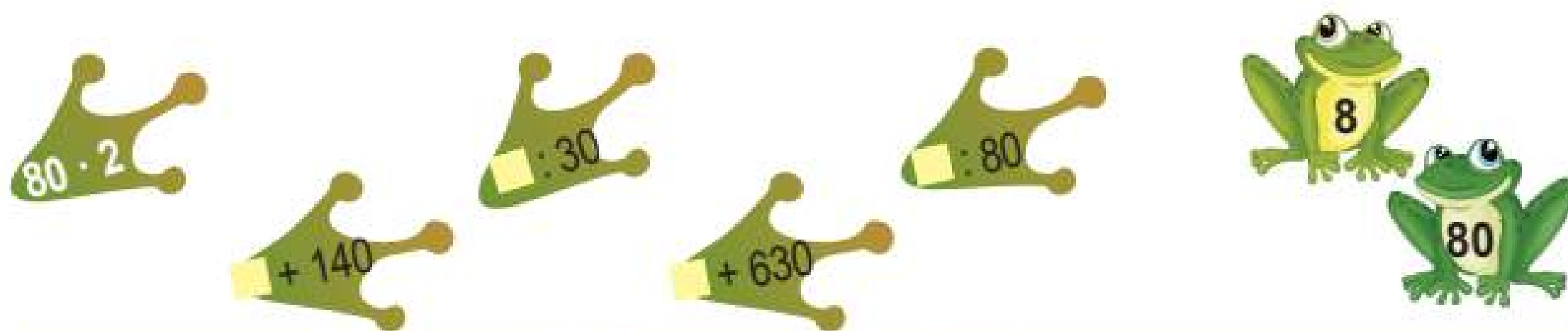
- 216.** $x : 7 = 4$ $x - 10 = 10$ $x \cdot 10 = 10$

- 217.** У Назара було 8 купюр по 20 грн. Він купив 2 порції морозива по 25 грн. Скільки гривень залишилося в Назара?

Розв'язування практично зорієнтованих задач

- 218.** $4 \cdot 13 - 18$ $15 + 5 \cdot 15$ $6 \cdot 120 : 10$
 $7 \cdot 12 - 16$ $100 - 6 \cdot 16$ $6 \cdot 150 : 100$

- 219.** Визнач, котрій жабці належать ці сліди.

220. Розгляньте рисунок і дайте відповіді на запитання.

- Яка відстань від Києва до Кропивницького?
- Яка відстань від Білої Церкви до Дніпра?
- Яка відстань від Києва до Дніпра через Полтаву?
- Яка відстань від Києва до Дніпра через Кропивницький?
- На скільки більша відстань від Києва до Дніпра через Білу Церкву та Кропивницький, ніж через Полтаву?
- Поставте одне одному інші запитання за рисунком.

221.

$$x : 80 = 4$$

$$x - 80 = 4$$

$$80 - x = 4$$

222. Довжина ламаної, що складається з двох ланок, становить 12 см. Відомо, що довжина першої ланки становить $\frac{1}{2}$ довжини другої ланки. Побудуй таку ламану.

223.

$$6 \cdot (730 - 590)$$

$$5 \cdot (71 - 49)$$

$$490 : (280 : 40)$$

224.

Мама купила на ринку 3 контейнери з чорницею, по 80 грн кожний, і 2 контейнери з малиною, по 70 грн кожний. Що дорожче: чорниця чи малина? На скільки гривень?

225. (Усно). Які нерівності й рівності будуть істинними, якщо в клітинку вписати число 8?

$$\blacksquare \cdot 7 > 50$$

$$20 \cdot \blacksquare < 180$$

$$50 \cdot \blacksquare = 400$$

$$80 : \blacksquare < 8$$

$$240 : \blacksquare = 3$$

$$320 : \blacksquare > 40$$

226. Поясни, як виконували обчислення.

$$48 : 2 = \blacksquare$$

$$\begin{array}{r} 40 \quad 8 \\ \hline \end{array}$$

$$40 : 2 = 20$$

$$8 : 2 = 4$$

$$20 + 4 = 24$$

$$48 : 2 = 40 : 2 + 8 : 2 = 20 + 4 = 24$$

$$\begin{array}{r} 40 \quad 8 \\ \hline \end{array}$$

Щоб поділити двоцифрове число на одноцифрове, можна поділити на це число окремо десятки й одиниці, а одержані частки додати.

227. Обчисли з поясненням.

$$36 : 3$$

$$64 : 2$$

$$77 : 7$$

$$93 : 3$$

228. Розглянь, як виконували ділення круглого трицифрового числа на одноцифрове.

$$460 : 2 = 400 : 2 + 60 : 2 = 200 + 30 = 230$$

- Обчисли з поясненням.

$$880 : 4$$

$$660 : 3$$

$$480 : 2$$

229. Троє токарів за 4 год виточують 96 деталей. Скільки деталей виточує за 1 год один токар, якщо всі вони працюють з однаковою продуктивністю?

230. Потяг з Києва до Одеси їхав 8 год 40 хв. О котрій годині потяг виїхав з Києва, якщо до Одеси він прибув о 16 год 55 хв?

231. У двоцифровому числі добуток цифр дорівнює 18. Називайте по черзі такі числа і записуйте їх.

232. $69 : 3$ $820 : 2$ $480 : 4$ $55 : 5$ $930 : 3$

233. Дві майстрині за 4 год розписують 48 великодніх писанок. Скільки великодніх писанок розписує одна майстриня за 1 год, якщо продуктивність в них однакова?

Ділення виду $48 : 3$, $50 : 2$, $840 : 3$

234. Обчисли з поясненням.

$24 : 2$ $36 : 3$ $84 : 4$ $630 : 3$ $390 : 3$

235. Поясни за записами, як виконували ділення у випадку, коли розрядні доданки не діляться на дільник.

а) $48 : 3 = \square$ $48 : 3 = 30 : 3 + 18 : 3 = 10 + 6 = 16$

 $30 : 3 = 10$
 $18 : 3 = 6$
 $10 + 6 = 16$

б) $50 : 2 = \square$ $50 : 2 = 40 : 2 + 10 : 2 = 20 + 5 = 25$

 $40 : 2 = 20$
 $10 : 2 = 5$
 $20 + 5 = 25$

В обох випадках ділене розклали на зручні доданки. Перший зручний доданок — це найбільша кількість десятків, яку зручно ділити на дільник, а другий — решта діленого.

236. Обчисли з поясненням.

$45 : 3$

$56 : 4$

$60 : 4$

$72 : 3$

237. Розглянь, як виконували ділення круглого трицифрового числа на одноцифрове.

$$840 : 3 = 600 : 3 + 240 : 3 = 200 + 80 = 280$$

• Обчисли з поясненням.

$420 : 3$

$700 : 2$

$540 : 3$

238. Коневі на 4 дні фермер дає 40 кг сіна, а козі на тиждень — 14 кг.

• Поясни, про що дізнаємося, якщо обчислимо кожний вираз.

$40 : 4$

$14 : 7$

$40 : 4 - 14 : 7$

$40 : 4 + 14 : 7$

$(40 : 4) : (14 : 7)$

239. Перший робітник шліфує 45 деталей за 5 днів, а другий — за 3 дні. Скільки деталей вони відшліфують за день, працюючи разом?

	Продуктивність праці	Час роботи	Загальний виробіток
I		5 днів	45 д.
II		3 дні	45 д.

240. Кожен із чотирьох шахістів зіграв по 2 партії з усіма іншими. Скільки партій було зіграно?

• Зобрази шахістів точками і проведи між ними відповідну кількість ліній.

241.

$95 : 5$

$90 : 2$

$600 : 5$

$300 : 2$

$75 : 3$

$42 : 3$

$340 : 2$

$680 : 4$

242. Скільки виразів однакової складності обчислять Олег і Катруся разом за 1 хв, якщо Олег за 5 хв обчислює 15 виразів, а Катруся за 8 хв — 16 виразів?

Складання рівнянь. Розв'язування задач

243. Визнач, чиї це сліди.

244. $900 : 5$ $84 : 6$ $96 : 6$ $700 : 2$
 $900 : 6$ $84 : 7$ $96 : 8$ $700 : 5$

245. Обчисли, склавши рівняння.

Невідоме число поділили на 6 і отримали 13. Знайди невідоме число.

246. Бегемот з'їдає за добу 40 кг трави. Скільки трави з'їдять 4 бегемоти за 3 доби?

247. П'ять хлібних дерев можуть прогодувати протягом року 15 людей. У селищі 75 людей. Скільки хлібних дерев потрібно селищу?

248. Мала вантажівка має 8 коліс, а велика — 16. Скільки разом коліс у 5 малих і 5 великих вантажівок? Запиши розв'язання задачі виразом.

- Поясни, що означають вирази: $16 \cdot 5 - 8 \cdot 5$ $(16 \cdot 5) : (8 \cdot 5)$

249. Розглянь, як змінюється різниця від зміни зменшуваного; від зміни від'ємника. Зроби висновки.

Зменшуване	12	13	15	20	30	30	30	30
Від'ємник	5	5	5	5	1	2	5	10
Різниця	7	8	10	15	29	28	25	20

- Закінчи речення.

На скільки збільшується зменшуване, на стільки ....

На скільки збільшується від'ємник, на стільки ....

250. $24 : 2$ $640 : 8$ $14 \cdot 3$ $25 \cdot 4$
 $240 : 20$ $640 : 80$ $14 \cdot 30$ $250 \cdot 4$

251. Одна електропіч за 1 год випікає 4 коржі. Скільки коржів випечуть 3 такі електропечі за 3 год?

Розширені задачі, утворені із задач на знаходження четвертого пропорційного

252. $72 : 3$ $140 \cdot 6$ $60 : 5$ $840 : 2$
 $480 : 3$ $420 : 7$ $12 \cdot 6$ $24 \cdot 20$ $160 : 40$ $4 \cdot 35$

253. Туристи розклали в рюкзаки необхідний вантаж. Дев'яти хлопчикам розклали порівну 45 кг, а в рюкзак кожної дівчинки клали на 2 кг менше, ніж у рюкзак хлопчика. Скільки кілограмів вантажу несли 8 дівчаток?

	Вантажу в 1 рюкзаку	Кількість дітей	Усього вантажу
Хлопчики		9	45 кг
Дівчатка	, на 2 кг менше	8	?

План

- 1) Скільки кілограмів вантажу ніс 1 хлопчик?
- 2) Скільки кілограмів вантажу несла 1 дівчинка?
- 3) Скільки кілограмів вантажу несли 8 дівчаток?

254. Пронумеруй порядок виконання дій. Обчисли значення виразів.

$$(130 + 40 \cdot 8) : 5 - 82$$

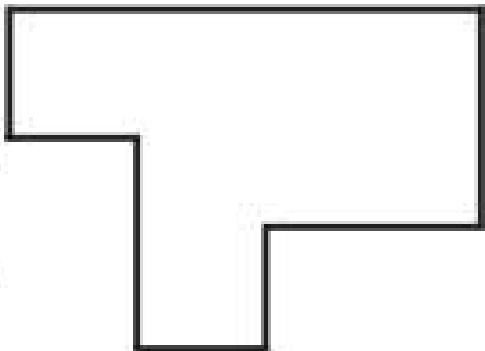
$$730 - (120 : 20 + 74) \cdot 3$$

255. Сім'я з 5 осіб хоче купити квитки на потяг Ужгород — Одеса. Розглянь таблицю і з'ясуй, у якому вагоні вони можуть їхати всі разом.

	Вагон № 3	Вагон № 5	Вагон № 8	Вагон № 9	Вагон № 17	Вагон № 18
Усього місць	36	54	36	40	54	54
Продано місць	32	52	33	35	51	47

256. Розгляньте фігуру.

- Поміркуйте, як провести в ній 3 відрізки так, щоб розділити її на 4 прямокутники, три з яких були б квадратами.

257. У 4 кіоски розвезли 8 ц динь, порівну в кожний. Кавунів в один кіоск завозили на 3 ц більше, ніж динь. Скільки кавунів завезли в 3 кіоски?

258. $7\text{ м }20\text{ см} + 1\text{ м }40\text{ см}$
 $4\text{ ц }50\text{ кг} - 3\text{ ц }40\text{ кг}$

$5\text{ м }80\text{ см} - 3\text{ м }30\text{ см}$
 $2\text{ ц }80\text{ кг} + 7\text{ ц }10\text{ кг}$

Перевірка правильності виконання дії ділення

259. $14 \cdot 2$ **п** $81 : 3$ **р** $24 \cdot 5$ **и** $72 : 3$ **а**
 $23 \cdot 3$ **а** $90 : 5$ **к** $35 \cdot 3$ **т**

- Запиши в рядок значення виразів у порядку їх збільшення, а під ними — указані біля відповідних виразів букви. Прочитай зашифроване слово.

260. Пригадай!

Ділене   Дільник   Частка

Якщо частку помножити на дільник, то одержимо ділене.

Якщо ділене поділити на частку, то одержимо дільник.

$$\begin{array}{l} 15 : 3 = 5 \\ 5 \cdot 3 = 15 \\ 15 : 5 = 3 \end{array}$$

- Зв'язок між діленим, дільником і часткою використовують для перевірки дії ділення.

Якщо при множенні частки та дільника одержимо ділене, то ділення виконано правильно.

Якщо при діленні діленого на частку одержимо дільник, то ділення виконано правильно.

261. Виконай ділення і зроби перевірку зручним способом.

$42 : 2$

$50 : 2$

$120 : 30$

$520 : 4$

262. Ковзанка має форму прямокутника.

Довжина ковзанки 45 м, а ширина — у 3 рази менша. Яка довжина огорожі навколо ковзанки?

263.

Ділене	35	60	■	76	120	■
Дільник	5	■	3	4	■	2
Частка	■	20	17	■	30	36

264. За баклажани і помідори мама заплатила 80 грн. Баклажани на 30 грн дорожчі, ніж помідори. Скільки коштують помідори?

265. Виконай ділення і зроби перевірку.

$84 : 3$

$92 : 4$

$120 : 5$

$72 : 6$

$720 : 4$

$320 : 40$

266. У дендропарк привезли m саджанців ялини, саджанців сосни — у 3 рази більше, а саджанців туї — у 2 рази менше, ніж саджанців ялини і сосни разом. Скільки привезли саджанців туї?

- Розв'яжи задачу, якщо $m = 25$.

267. (Усно).

m	32	240	180	27	140	49	190
n	13	110	220	33	360	51	110
$(m + n) : 5$	■	■	■	■	■	■	■

268. Виконай ділення і зроби перевірку.

$51 : 3$

$84 : 7$

$900 : 60$

$800 : 5$

269. $420 : 3 - 50$

$750 : 50 \cdot 4$

$23 \cdot 4 : 2$

$16 \cdot 3 : 4$

$15 \cdot 4 + 80$

$64 : 4 \cdot 5$

$18 \cdot 5 : 6$

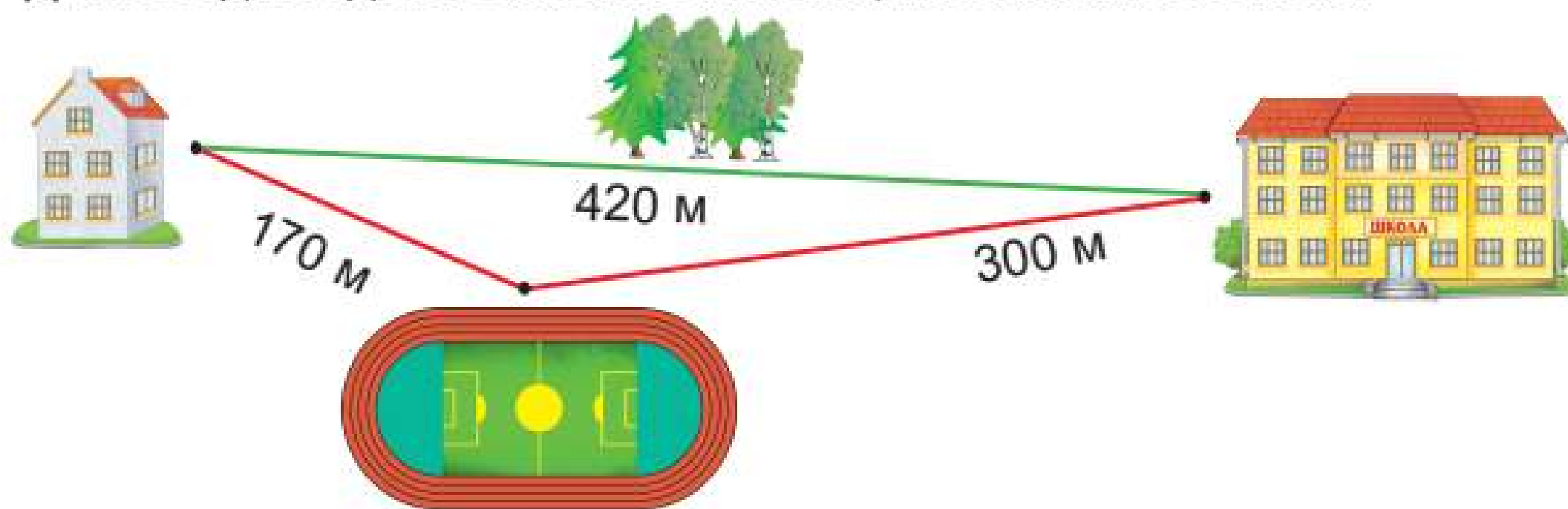
$60 : 4 \cdot 6$

270. $325 \text{ см} = \text{■ м } \text{■ см}$ $582 \text{ кг} = \text{■ ц } \text{■ кг}$ $45 \text{ дм } 8 \text{ см} = \text{■ см}$

271. У 7 павуків разом 56 очей, а в комара — на 6 очей менше, ніж у павука. Скільки очей разом у 10 комарів?

- Розв'яжи задачу спочатку діями, а потім — виразом за схемою.

$(\text{■} : \text{■} - \text{■}) \cdot \text{■}$

272. Розгляньте, як двома дорогами можна йти з дому до школи. Дайте відповіді на стільки запитань, на скільки зможете.

- Яка відстань від дому до школи?
- На скільки довша відстань від дому до школи через стадіон, ніж навпростець?
- На скільки коротша відстань від школи до стадіону, ніж до дому?
- На скільки коротша відстань від дому до стадіону навпростець, ніж через школу?
- Скільки метрів має маршрут: дім — стадіон — школа — дім?

© Козак М. В., Корчевська О. П.

© Видавництво «Підручники і посібники»

273. У магазин привезли 20 л томатного соку в 10 однакових банках і 15 банок яблучного соку. Скільки літрів яблучного соку привезли в магазин, якщо місткість банки з яблучним соком на 1 л більша за місткість банки з томатним соком?

274. $4 \cdot 250 - 750$ $960 : 4 : 20$ $28 \cdot 3 : 6$
 $85 : 5 + 49$ $57 : 3 \cdot 4$ $25 \cdot 3 : 5$

Перевірка правильності виконання дії множення

275. Знайди $\frac{1}{4}$ від 1 м; $\frac{1}{3}$ від 1 год; $\frac{1}{2}$ від 1 хв; $\frac{1}{6}$ від 2 год; $\frac{1}{5}$ від 3 м.

276. Пригадай!

Множник   **Множник**   **Добуток**

$$6 \cdot 4 = 24$$

$$24 : 4 = 6$$

$$24 : 6 = 4$$

Якщо добуток поділити на один із множників, то одержимо інший множник.

- Зв'язок між добутком і множниками використовують для перевірки множення.

Якщо при діленні добутку на один із множників одержимо інший множник, то множення виконано правильно.

277. Виконай множення і зроби перевірку.

$18 \cdot 4$

$35 \cdot 2$

$29 \cdot 3$

$170 \cdot 5$

278. Уляна вивела свого улюбленця на прогулянку о 15 год 15 хв, а повернулася додому о 16 год 45 хв. Скільки часу тривала прогулянка?

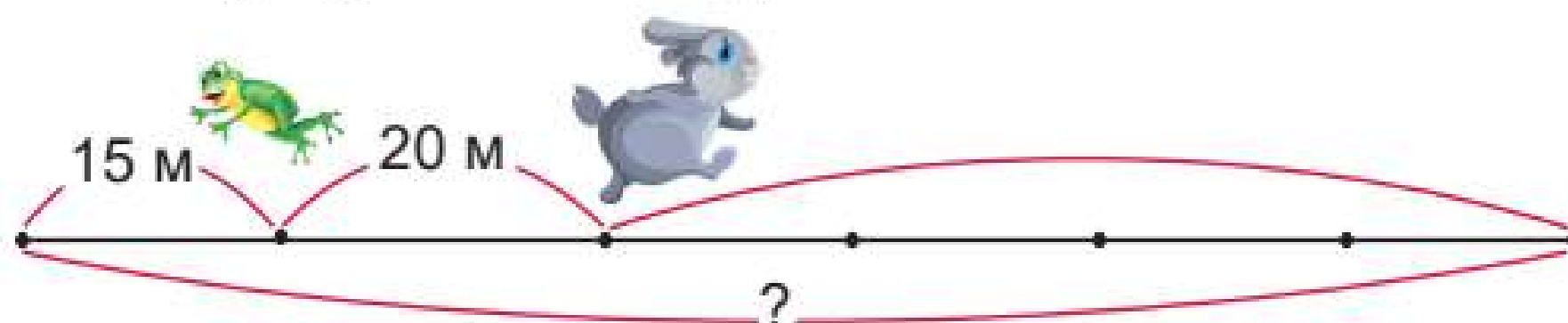
279. Розв'яжи рівняння і зроби перевірку.

$x : 6 = 16$

$3 \cdot x = 93$

280. Відстань між Жабкою і Зайчиком становила 20 м. Вони вирушили в протилежних напрямках: Жабка прострибала 15 м, а Зайчик —

у 4 рази більшу відстань. Яка відстань стала між ними?

281. Марко й Інна знайшли горіхів порівну. Марко віддав Інні 4 свої горіхи. На скільки більше горіхів стало в Інни, ніж у Марка?

282. Виконай множення і зроби перевірку.

$19 \cdot 5$

$27 \cdot 3$

$140 \cdot 4$

$260 \cdot 2$

283. Троє вишивальниць за 4 тижні вишили 24 великодні рушнички. Скільки великодніх рушників вишивала за один тиждень одна вишивальниця, якщо продуктивність у них була однакова?

Перевірка правильності виконання дій

284. Радик виконав ділення, зробив перевірку і дійшов висновку, що ділення виконане неправильно.

Де він припустився помилки?

$64 : 4 = 16$

$\text{Перевірка: } 16 : 4 = 4$

285. Виконай обчислення та зроби перевірку.

$84 : 7$

$13 \cdot 4$

$72 - 54$

$290 + 370$

286. $248 \text{ см} = \square \text{ м } \square \text{ см}$ $576 \text{ мм} = \square \text{ дм } \square \text{ мм}$

$248 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$ $576 \text{ мм} = \square \text{ см } \square \text{ мм}$

287. Маса 3 однакових пінгвінів 78 кг. Страус важчий за пінгіна на 25 кг. Яка маса 2 таких страусів?

288. Ліхтарик коштує 50 грн. Антон купив цей ліхтарик, витративши на нього третину своїх грошей. Яка була б ціна ліхтарика, якби Антон витратив на нього половину всіх грошей?

289. Побудуй два різні прямокутники з периметром 18 см.
290. Лижник їде на підйомнику на гору 15 хв, а з гори він з'їжджає за 12 хв.
Чи вистачить йому години, щоб двічі з'їхати з гори?

291. У скількох курей стільки само ніг, скільки їх у 6 овець?

292. $840 : 6 : 70$ $70 \cdot 4 \cdot 3$ $48 : 3 \cdot 40$
 $4 \cdot 180 : 20$ $900 : 2 : 30$ $15 \cdot 5 : 3$

Закріплення вивченого матеріалу

293. Виконай обчислення та зроби перевірку.

$$480 : 3 \qquad 25 \cdot 4 \qquad 96 : 6 \qquad 720 : 4$$

294. $578 \text{ кг} = \text{■ ц } \text{■ кг}$ $240 \text{ кг} = \text{■ ц } \text{■ кг}$ $705 \text{ кг} = \text{■ ц } \text{■ кг}$

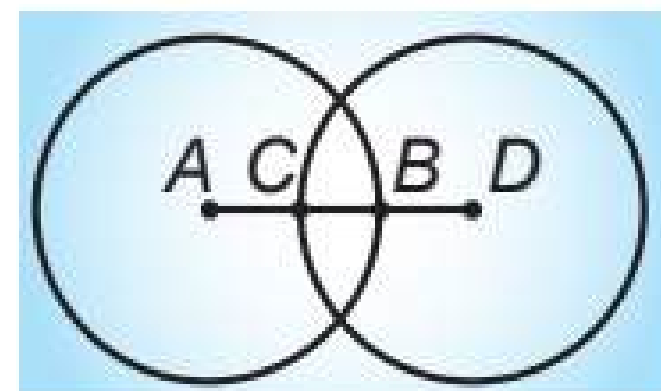
295. Склади та розв'яжи задачі за короткими записами.

а) $\left. \begin{array}{l} \text{I} — 250 \\ \text{II} — \text{на } 80 \text{ більше} \\ \text{III} — ?, \text{ у } 2 \text{ рази менше} \end{array} \right\}$

б) $\left. \begin{array}{l} \text{За } 2 \text{ дні} — 320 \\ \text{I дня} — \frac{1}{4} \text{ від} \\ \text{II дня} — ? \end{array} \right\}$

296. Двоє мулярів працювали з однаковою продуктивністю. Перший муляр за 7 днів змурував 14 м кам'яної огорожі. Скільки метрів огорожі змурував другий муляр за 5 днів?

297. Точки A і D — центри кіл, радіуси яких дорівнюють 4 см. Визнач довжини відрізків AC , CB , BD , якщо довжина відрізка AD — 6 см.

298. Є три відрізки: Так, Ток і Тук. Відрізок Тук є мірою для відрізків Так і Ток. Відрізок Так містить 4 Туки, а відрізок Ток — 3 Туки. Відрізки Так і Ток з'єднали в один. Визначте його довжину в Туках, а потім — у сантиметрах, якщо відомо, що $1 \text{ Тук} = 2 \text{ см}$.

- Зробіть креслення.

299. Чотири білочки збирали гриби. Перша знайшла 29 грибів, друга — у 3 рази більше, третя — на 13 грибів більше, ніж друга, а четверта — половину кількості того, що знайшла третя. Скільки грибів знайшла четверта білочка?

300. $125 \text{ см} = \square \text{ м } \square \text{ см}$ $368 \text{ кг} = \square \text{ ц } \square \text{ кг}$ $306 \text{ мм} = \square \text{ дм } \square \text{ мм}$
 $7 \text{ ц } 8 \text{ кг} = \square \text{ кг}$ $6 \text{ м } 20 \text{ см} = \square \text{ см}$ $306 \text{ мм} = \square \text{ см } \square \text{ мм}$

Повторення вивченого матеріалу

301. Виконай обчислення та зроби перевірку.

$$19 \cdot 4$$

$$160 : 80$$

$$7 \cdot 14$$

$$920 : 20$$

302. (Усно).

Множник	5	____	80	7	____	240	16	30
Множник	150	4	____	____	30	3	40	25
Добуток	____	520	960	420	390	____	____	____

303. Є 3 будинки: перший має 16 поверхів, другий — у 4 рази менше, а третій — у 2 рази більше, ніж другий. У третьому будинку на кожному поверсі 12 квартир. Скільки квартир у третьому будинку?

304. Маса 4 однакових телят 280 кг. Порося у 2 рази легше за теля. Визнач масу двох таких поросят.

305. Довжина відрізка AB 6 см. Його середина — центр кола радіусом 3 см. Накресли відрізок і коло. Як можна назвати відрізок AB ?

306. Пронумеруй порядок виконання дій. Обчисли значення виразів.

$$(3 \cdot 60 + 120) : 5 : 4$$

$$240 + (740 - 1000 : 20)$$

307. $782 \text{ мм} = \square \text{ дм } \square \text{ мм}$

$$541 \text{ см} = \square \text{ м } \square \text{ см}$$

$$782 \text{ мм} = \square \text{ см } \square \text{ мм}$$

$$541 \text{ см} = \square \text{ дм } \square \text{ см}$$

308. $75 : 3 \cdot 4$ $80 : 5 \cdot 6$ $90 : 5 \cdot 4$
 $6 \cdot 15 : 5$ $7 \cdot 12 : 6$ $6 \cdot 14 : 7$

309. У лісі росло 160 сосен — це $\frac{1}{4}$ всіх хвойних дерев лісу. Решта — ялини. Скільки ялин у лісі?

Ділення двоцифрового числа на двоцифрове

310. Знайди число, якщо:

- $\frac{1}{6}$ числа становить 8;
- $\frac{1}{5}$ числа становить 12 хв;
- $\frac{1}{4}$ числа становить 24 см;
- $\frac{1}{3}$ числа становить 9 год.

311. Поясни за записами, як **способом випробування** виконували ділення двоцифрового числа на двоцифрове.

$48 : 12 = \blacksquare$
 $12 \cdot 2 = 24$, 2 не підходить;
 $12 \cdot 3 = 36$, 3 не підходить;
 $12 \cdot 4 = 48$, 4 підходить.
Отже, $48 : 12 = 4$.

312. Розглянь, як іншим способом можна поділити двоцифрове число на двоцифрове.

$$48 : 12 = 48 : (6 \cdot 2) = 48 : 6 : 2 = 8 : 2 = 4$$

Цей спосіб називають **способом послідовного ділення**.

313. Знайди частки зручним способом.

$28 : 14$ $45 : 15$ $64 : 16$ $65 : 13$ $68 : 17$

314. У магазині 90 книжок розклали в пакети по 15 книжок. Скільки одержали пакетів книжок?

315. Виконай множення та зроби перевірку.

$24 \cdot 3$ $18 \cdot 4$ $15 \cdot 6$ $27 \cdot 3$

316. У мотку було 24 м мотузки. $\frac{1}{8}$ мотузки відрізали. Скільки метрів мотузки залишилося в мотку?

317. У книжці 96 сторінок. Першого дня Тарас прочитав $\frac{1}{6}$ всіх сторінок, а другого дня — $\frac{1}{4}$ решти. Скільки сторінок прочитав Тарас другого дня?

I день — $\frac{1}{6}$ від 96
II день — ?, $\frac{1}{4}$ від решти

318. $80 : 16$ $57 : 19$ $78 : 26$ $100 : 25$

319. У першій книжці 64 сторінки, а в другій — на 48 сторінок менше. У скільки разів більше сторінок у першій книжці, ніж у другій?

Розв'язування рівнянь на знаходження невідомого дільника

320. (Усно).

Ділене	800	900	■	36	700	■	■	1000
Дільник	20	■	4	■	■	3	4	100
Частка	■	300	50	2	5	27	150	■

321. Число 18 поділили на невідоме число й отримали 6. Знайди невідоме число.

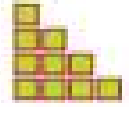
- Позначимо невідоме буквою x і складемо рівняння $18 : x = 6$.
- Яке число невідоме? Як знайти невідомий дільник?
- Розв'яжи рівняння і виконай перевірку.

322. $28 : x = 7$ $63 : x = 9$ $60 : x = 5$

323. Довжина ламаної, яка складається з трьох ланок, становить 15 см. Перша ланка має 8 см. Довжина другої ланки становить $\frac{1}{4}$ довжини першої. Накресли таку ламану.

324. $185 \text{ см} = \blacksquare \text{ дм } \blacksquare \text{ см}$ $243 \text{ мм} = \blacksquare \text{ дм } \blacksquare \text{ мм}$ $518 \text{ см} = \blacksquare \text{ м } \blacksquare \text{ см}$
 $359 \text{ кг} = \blacksquare \text{ ц } \blacksquare \text{ кг}$ $849 \text{ коп.} = \blacksquare \text{ грн } \blacksquare \text{ коп.}$ $605 \text{ коп.} = \blacksquare \text{ грн } \blacksquare \text{ коп.}$

325. На грядці цвіло 7 білих гладіолусів, що становило $\frac{1}{7}$ всіх розквітлих гладіолусів. Для букета зрізали 9 гладіолусів. Скільки гладіолусів залишилося?

326. $70 : 14$ $52 : 13$ $85 : 17$ $78 : 26$
 $81 : 27$ $84 : 12$ $84 : 14$ $72 : 24$

327. Апельсин дорожчий від яблука в 3 рази. Що дорожче: 30 яблук чи 8 апельсинів?

328. 6 однакових човнів перевезли 48 пасажирів, зробивши по 4 рейси кожний. Скількох пасажирів перевозив за рейс один такий човен, маючи щоразу однакову кількість пасажирів?

329. $72 : x = 9$ $68 : x = 4$ $50 : x = 25$

Ділення з остачею

330. Данилко хотів роздати 7 морквин порівну трьом кроликам. Розглянь малюнок і скажи, по скільки морквин одержав кожний кролик. Скільки морквин залишилося?

Отже, 7 на 3 порівну не ділиться. Залишається **остача**.

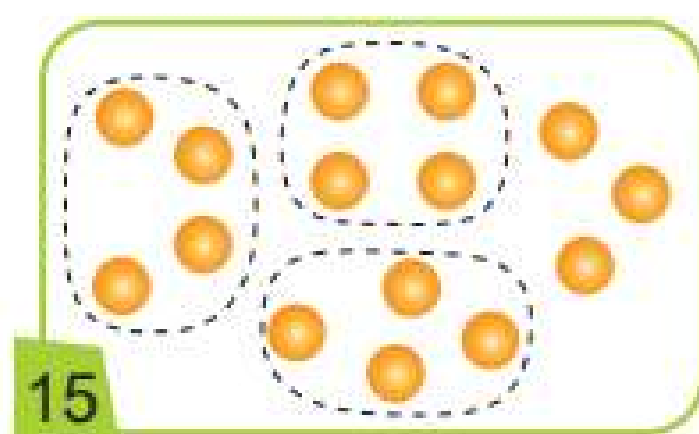
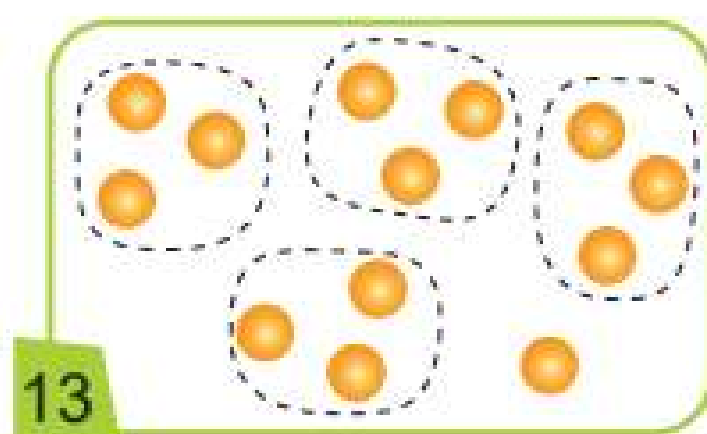
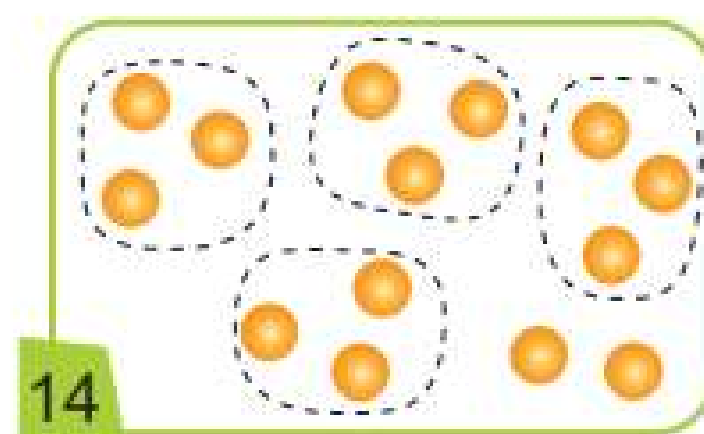
Ділення з остачею записують так:

$$7 : 3 = 2 \text{ (ост. 1)}$$

Ділене   Дільник   Частка   **Остача**

Запис читають так: «**7 поділити на 3 буде 2 і в остачі 1**».

331. Склади рівності на ділення з остачею за кожним малюнком.

Зразок. $15 : 4 = 3$ (ост. 3)

332. $56 : 14$

$48 : 2 + 8$

$81 : 3 + 27$

$102 : 3$

$69 : 23$

$72 : 4 + 12$

$90 : 5 - 18$

$104 : 4$

333. $85 : x = 5$

$76 : x = 4$

$96 : x = 8$

334. Маса гарбуза 12 кг. Від гарбуза відрізали $\frac{1}{3}$ частину і зробили сік, а з $\frac{1}{4}$ його решти зварили кашу. Скільки кілограмів гарбуза витратили на кашу?

335. Що більше: $\frac{1}{5}$ від 80 грн чи $\frac{1}{6}$ від 90 грн? На скільки більше?

336. Виконай обчислення та зроби перевірку.

$13 \cdot 7$

$14 \cdot 5$

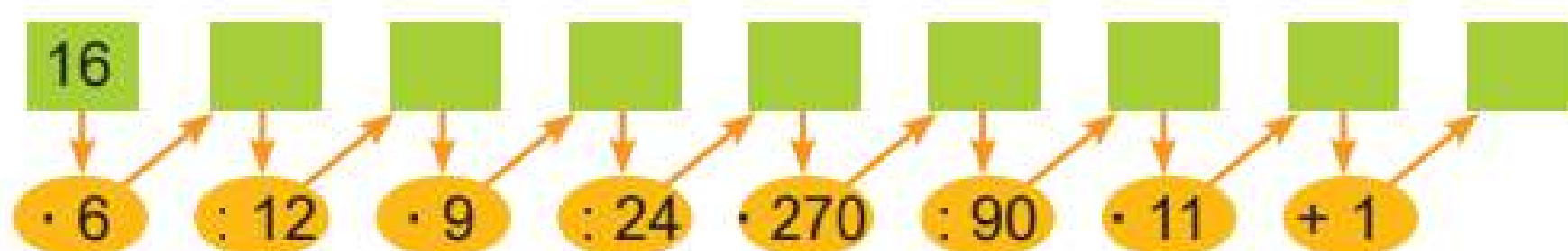
$48 : 4$

$42 : 3$

337. Периметр трикутника 3 м 5 дм. Довжина однієї сторони трикутника 7 дм, другої — 1 м 3 дм. Знайди довжину третьої сторони трикутника.

Ділення з остачею (продовження)

338. Виконай усні обчислення за схемою.

339. Запиши рівності на ділення числа 96 на числа: 48, 32; 24; 16; 12; 8; 6; 4; 3; 2.

340. а) Знайди $\frac{1}{6}$ від числа 18.

б) $\frac{1}{6}$ від числа дорівнює 18. Знайди це число.

341. Обчисли способом послідовного ділення.

$$72 : 18$$

$$54 : 27$$

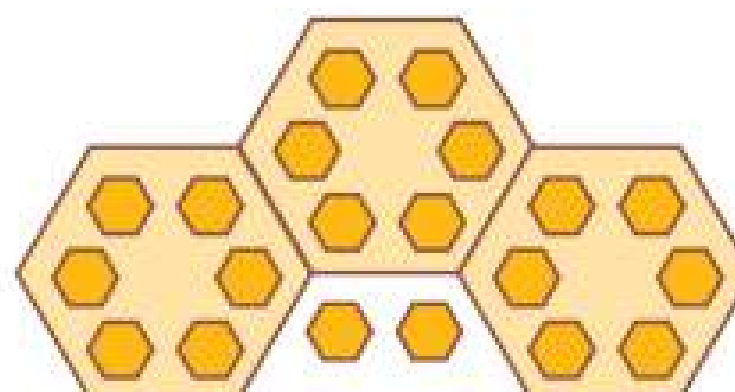
$$48 : 16$$

$$56 : 14$$

342. $80 : x = 5$

$x : 80 = 5$

343. Запиши за малюнком дві рівності на ділення з остачею.

344. У першому корпусі літнього табору в 10 однакових кімнатах мешкають 40 дітей. У другому корпусі в одній кімнаті мешкає дітей у 2 рази менше, ніж у кімнаті першого. На скільки дітей розрахований другий корпус, у якому 60 кімнат?

	Дітей в 1 кімнаті	Кількість кімнат	Усього дітей
I корпус	←	10	40
II корпус	, у 2 рази менше	60	?

345. Обчисли значення виразу $3 \cdot 5$. Збільш перший множник у 2 рази; у 4 рази. Як змінюється добуток? У скільки разів?

346. Обчисли зручним способом.

$$90 : 15$$

$$95 : 19$$

$$80 : 16$$

$$68 : 17$$

347. Запиши за малюнком рівність на ділення з остачею.

• Чи можна за цим малюнком записати іншу рівність на ділення з остачею?

348.

Число	84	84	84	84	84	84
Знайти	$\frac{1}{2}$	$\frac{1}{3}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{6}$	$\frac{1}{7}$	$\frac{1}{12}$

- Порівняй усі частини одного й того самого числа. Зроби висновок.

349.

$15 : 5$	$21 : 7$	$81 : 9$	$40 : 10$
$17 : 5$	$25 : 7$	$89 : 9$	$48 : 10$

350. Розглянь остачі від ділення чисел на 2; 3; 4; 5.

	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
: 2	1	0	1	0	1	0	1	0	1	0
: 3	2	0	1	2	0	1	2	0	1	2
: 4	1	2	3	0	1	2	3	0	1	2
: 5	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4

- Яка найбільша остача може бути при діленні на 2? На 3? На 4? На 5?

Остача завжди менша за дільник.

351. Виконай ділення з остачею.

$26 : 3$

$29 : 5$

$47 : 7$

$64 : 9$

Зразок міркування. Поділимо 47 на 7.

- Знайдемо в межах 47 найбільше число, що ділиться на 7; це 42.
 $42 : 7 = 6$ — знайшли частку.
- Знайдемо остачу: $47 - 42 = 5$; $5 < 7$. Отже, поділили правильно.
- Запишемо результат: $47 : 7 = 6$ (ост. 5).

352.

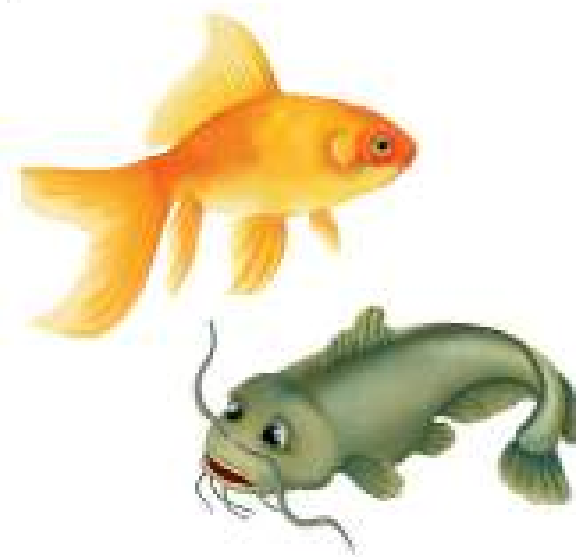

Старий маяк має 9 поверхів. У скільки разів вище потрібно підійматися сходами на дев'ятий поверх, ніж на третій? На восьмий, ніж на другий?

353. Маса контейнера з апельсинами 2 ц. Порожній контейнер має масу 10 кг. З контейнера набрали 5 сіток, по 4 кг апельсинів у кожній. Скільки кілограмів апельсинів залишилось у контейнері?

354. В акваріумі плавало 72 риби. Золоті риби становили $\frac{1}{4}$ частину усіх рибок, а сомики — $\frac{1}{3}$. На скільки більше було в акваріумі сомиків, ніж золотих рибок?

355. $75 : 9$ $48 : 7$ $36 : 5$ $49 : 6$ $63 : 8$

Перевірка правильності виконання ділення з остачею

356. (Усно).

Множник	9	■	3	17	■	16	23	15
Множник	7	6	■	3	10	■	4	■
Добуток	■	42	45	■	80	32	■	60

357. Поясни за записами, як виконали перевірку ділення з остачею.

$$\begin{aligned} 23 : 4 &= 5 \text{ (ост. 3); } & 3 < 4, & & 5 \cdot 4 + 3 = 23. \\ 46 : 6 &= 7 \text{ (ост. 4); } & 4 < 6, & & 7 \cdot 6 + 4 = 46. \end{aligned}$$

358. Виконай ділення з остачею та зроби перевірку.

$44 : 7$

$27 : 5$

$33 : 6$

$77 : 8$

359. Одна казка займає k сторінок, а інша — n . За скільки днів Віка прочитає ці дві казки, якщо буде читати по 8 сторінок в день?

- Розв'яжи задачу двома способами.
- Розв'яжи задачу, якщо $k = 32$; $n = 64$.

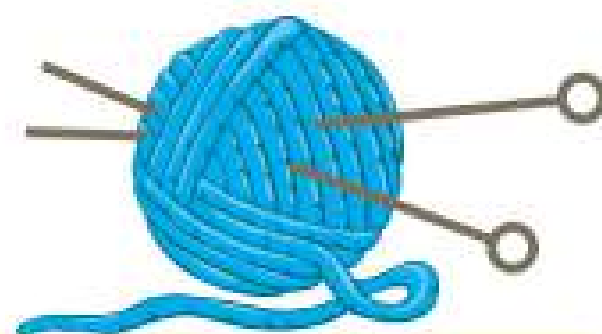
360.

$x \cdot 8 = 56$

$x : 4 = 17$

$90 : x = 5$

361. На 4 шарфи потрібно 12 мотків шерсті. Скільки таких шарфів можна сплести з 15 мотків шерсті?

- Запиши розв'язання задачі виразом.

362. За виразом склади та розв'яжи задачу.

$$24 : (15 : 5)$$

363. У Оленки на 12 значків більше, ніж в Олега, а в Олега їх у 4 рази менше, ніж в Оленки. Скільки значків у Олега?

- Виконай до задачі схематичний рисунок.

364. Виконай ділення з остачею та зроби перевірку.

$$23 : 4$$

$$38 : 6$$

$$44 : 5$$

$$41 : 7$$

365. У квітковий кіоск завезли 120 тюльпанів. До обіду продали 7 букетів по 5 тюльпанів і один букет з 15 тюльпанів. Скільки тюльпанів залишилося в кіоску?

Робота з даними

366. Знайди: $\frac{1}{3}$ від 2 діб; $\frac{1}{4}$ від 3 м 2 дм; $\frac{1}{10}$ від 3 ц; $\frac{1}{3}$ від 2 грн 40 коп.

367. Які остачі можуть бути при діленні на 3? На 5? На 8?

- Яка найбільша остача може бути при діленні на 7?

368. Виконай ділення з остачею та зроби перевірку.

$$30 : 7$$

$$70 : 8$$

$$38 : 7$$

$$75 : 9$$

369. $42 \bullet 2 \bullet 6 = 90$

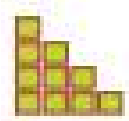
$$48 \bullet 3 \bullet 4 = 4$$

$$18 \bullet 2 \bullet 3 = 27$$

$$42 \bullet 2 \bullet 3 = 7$$

$$48 \bullet 3 \bullet 8 = 2$$

$$18 \bullet 3 \bullet 6 = 60$$

370. $24 : 12 + 42 : 3$

$$5 \cdot 18 - 13 \cdot 3$$

$$24 \cdot 4 - 70 : 5$$

$$96 : 6 - 80 : 5$$

$$16 \cdot 4 + 11 \cdot 2$$

$$56 : 2 + 19 \cdot 3$$

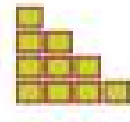
371. Степан прочитав 16 сторінок книжки, що становило $\frac{1}{5}$ всіх сторінок. У цій книжці 12 сторінок з ілюстраціями, а решта — з текстом. Скільки сторінок з текстом?

372. Розгляньте цінник і дайте відповіді на запитання.

Морозиво

Молочне — 19 грн
Ванільне — 24 грн
Полуничне — 23 грн
Шоколадне — 33 грн
Фісташкове — 38 грн

- Скільки гривень потрібно заплатити за 3 порції молочного морозива?
- У скільки разів дешевша порція молочного морозива, ніж фісташкового?
- Яка вартість двох порцій полуничного морозива і однієї — ванільного?
- Поставте свої запитання і дайте на них відповіді.

373. Виконай ділення з остачею та зроби перевірку.

$$18 : 5$$

$$22 : 6$$

$$34 : 7$$

$$28 : 8$$

374. За таблицею склади та розв'яжи задачу.

	Продуктивність	Час роботи	Вся робота
Слюсар	, на 4 дет. менше	3 год	24 дет.
Учень		5 год	?

Розв'язування рівнянь, у яких права частина — числовий вираз

375. (Усно).

376. Радик виконав ділення з остачею так:
Якої помилки припустився Радик?
Виправ її.

$$49 : 8 = 5 \text{ (ост. 9)}$$

377. Виконай ділення з остачею та зроби перевірку.

$$63 : 8$$

$$53 : 9$$

$$62 : 7$$

378. Касир, даючи решту, відлічив вісім 50-гривневих купюр і чотири 20-гривневих.

- Постав до умови три різні запитання, щоб кожна задача розв'язувалася відповідним виразом.

$$50 \cdot 8 - 20 \cdot 4$$

$$(50 \cdot 8) : (20 \cdot 4)$$

$$50 \cdot 8 + 20 \cdot 4$$

379. Восьма частина від числа дорівнює 12. Чому дорівнює $\frac{1}{4}$ цього числа? $\frac{1}{6}$? $\frac{1}{3}$?

380. Закінчи розв'язання рівняння.

$$x : 5 = 12 + 18$$

$$x : 5 = 30$$

$$x = \square \cdot \square$$

$$x = \square$$

Перевірка:

$$\square : 5 = 12 + 18$$

$$\square : 5 = 30$$

$$\square = \square$$

- Розв'яжи рівняння та виконай перевірку. $36 : x = 16 : 4$

381.

$$60 \cdot 9 : 2$$

$$60 : 15 \cdot 12$$

$$300 : 2 : 50$$

382.

Чотири бурундуки запасують на зиму a кг зерна.

Скільки зерна запасують 6 бурундуків? Розв'яжи задачу, якщо $a = 24$.

Знаходження невідомих компонентів при діленні з остачею

383.

$$8 \text{ ц } 5 \text{ кг} \bullet 8 \text{ ц } 11 \text{ кг}$$

$$100 \text{ дм} \bullet 1000 \text{ см}$$

$$43 \text{ м } 7 \text{ дм} \bullet 43 \text{ м } 7 \text{ см}$$

$$3 \text{ дм } 68 \text{ мм} \bullet 36 \text{ см } 8 \text{ мм}$$

384.

Газета має 8 сторінок — це $\frac{1}{6}$ від кількості сторінок журналу. Скільки сторінок має $\frac{1}{3}$ журналу? Скільки це аркушів?

385.

Знайди дільники.

$$82 : \square = 9 \text{ (ост. 1)}$$

$$75 : \square = 9 \text{ (ост. 3)}$$

$$60 : \square = 8 \text{ (ост. 4)}$$

$$57 : \square = 6 \text{ (ост. 3)}$$

386. Віднови ділене й остачу, якщо відомо, що остача — найбільша із можливих.

$$\blacksquare : 5 = 4 \text{ (ост. } \blacksquare \text{)}$$

$$\blacksquare : 8 = 6 \text{ (ост. } \blacksquare \text{)}$$

387. Перший токарь за 7 год обточує 42 деталі, а другий за 8 год — 64 деталі. Яка продуктивність спільної роботи обох токарів?

388. $x : 50 = 5$

$$x \cdot 50 = 500$$

389. Склади задачу, яку можна розв'язати за схемою:

$$\blacksquare \cdot \blacksquare - \blacksquare \cdot \blacksquare$$

390. $75 : 15 \cdot 12$ $75 : 5 \cdot 40$ $45 : (270 : 30)$
 $75 : 25 \cdot 14$ $75 : 3 \cdot 40$ $45 : (72 : 8)$

391. Банкомат видав 1000 грн 50-гривневими купюрами і 800 грн — 20-гривневими. Яких купюр більше і в скільки разів?

Додаткові вправи до розділу

392. Одна майстриня за 1 год розписує 4 ялинкові прикраси, а інша — 3 прикраси. За скільки годин, працюючи разом, вони розпишуть 28 прикрас?

393. Одна автомийка за 5 год обслуговує 10 автомобілів, а інша за 7 год — 21 автомобіль. Скільки автомобілів обслужать за годину обидві автомийки разом?

394. На трьох полонинах випасають 750 овець. На першій і другій полонині — 480 овець, а на другій і третій — 520. Скільки овець випасають на кожній полонині?

395. Для короля і королеви чаклун приготував на тиждень 42 краплі еліксиру молодості, порівну кожному. Скільки крапель еліксиру має споживати на день кожен з них?

396. Садівник заготував сухофрукти: яблука, груші, сливи. Яблуко отримав 8 кг, що становить $\frac{1}{4}$ всіх сухофруктів, груш — 15 кг. Скільки кілограмів слив заготував садівник?

397. Бібліотека Лісової школи налічує 86 книжок, з них 28 — казки і стільки само книжок з оповіданнями. Енциклопедії становлять $\frac{1}{5}$ решти книжок. Скільки в бібліотеці енциклопедій?

398. Мурашина королева звеліла у своїй країні збудувати 5 нових мурашників, по 10 кімнат у кожному. У кожній кімнаті вона поселила по 20 своїх слуг. Скільки слуг отримали нове житло?

399. На дошці були зображені схеми для складання рівностей. Радик небережно витер деякі цифри. Віднови їх і запиши ці рівності.

400. Троє сестер налушили 240 горіхів. Спочатку лушила старша сестра, але третину горіхів залишила для середньої. Ця сестра не долушила чверть своїх горіхів і залишила їх для молодшої. Скільки горіхів налушила молодша сестра?

401. Вернидуб і Вернигора будували з каменів фортецю. Вернидуб за 4 год укладає 80 каменів, а Вернигора за 1 год укладає на 12 каменів більше, ніж Вернидуб. Скільки каменів укладе Вернигора за 3 год?

Письмове додавання і віднімання

Ознайомлення із письмовим додаванням

У тих випадках, коли усно виконувати додавання чи віднімання важко, дії виконують **письмово**. Для цього суму або різницю записують **у стовпчик** так, щоб одиниці були записані під одиницями, десятки — під десятками, а сотні — під сотнями. При письмових обчисленнях дії виконують порозрядно, починаючи з одиниць.

402. Розглянь записи та прочитай пояснення, як виконували письмове додавання.

а)

			.	
		5	6	
		+	6	8
		7	2	4

Потрібно обчислити суму $56 + 68$.

Пояснення. До 6 од. додати 8 од. буде 14 од. 14 од. — це 1 дес. і 4 од. Цифру 4 пишемо під одиницями, а 1 дес. додаємо до десятків (ставимо крапку, щоб не забути про це). До 5 дес. додати 6 дес. буде 11 дес., та ще 1 дес. буде 12 дес. 12 дес. — це 1 сот. і 2 дес. Цифру 2 записуємо під десятками, а цифру 1 записуємо на місці сотень. Сума — 124.

б)

		2	3	6
		+	5	1
		7	4	9

Потрібно обчислити суму $236 + 513$.

Коротке пояснення. 6 од. додати 3 од. буде 9 од.; 3 дес. додати 1 дес. буде 4 дес.; 2 сот. додати 5 сот. буде 7 сот. Сума — 749.

403. Обчисли письмово з поясненням.

$147 + 532$

$451 + 234$

$74 + 19$

$39 + 58$

$316 + 53$

404. У саду зібрали 452 кг абрикосів, а персиків — на 145 кг більше. Скільки кілограмів персиків зібрали в саду?

405. Виконай ділення з остачею та зроби перевірку.

$33 : 5$

$41 : 7$

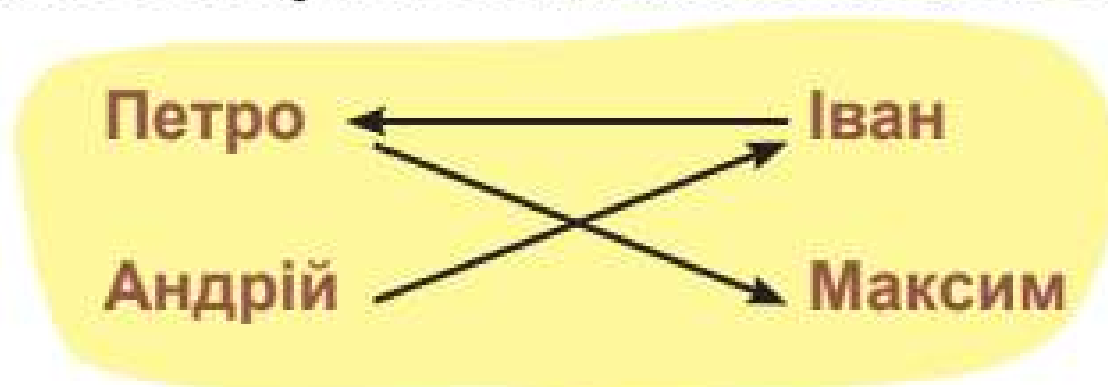
$52 : 8$

$43 : 5$

406. Перший трактор за 4 год оранки витратив 24 л пального. Другий трактор за 1 год витрачає пального на 2 л більше, ніж перший. Скільки літрів пального витратить другий трактор за 8 год?

407. На змаганнях штангістів Петро підняв легшу штангу, ніж Іван, але важчу, ніж Максим. Андрій підняв штангу важчу, ніж Іван. Яке місце посів кожний штангіст?

- Розглянь схему та визнач, яке місце посів кожний штангіст.

408.

$$\begin{array}{r} 143 \\ + 555 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 804 \\ + 92 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 627 \\ + 302 \\ \hline \end{array}$$

409.

За покупку батько заплатив 565 грн. Після цього в нього залишилося 320 грн. Скільки грошей було в батька спочатку?

Ознайомлення із письмовим відніманням

410. Розглянь записи й прочитай пояснення, як виконували письмове віднімання.

а)

$$\begin{array}{|c|c|c|c|} \hline & & & \\ \hline & 8 & 2 & \\ \hline - & 5 & 6 & \\ \hline & 2 & 6 & \\ \hline \end{array}$$

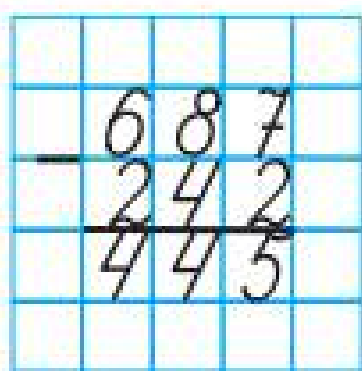
Потрібно обчислити різницю чисел 82 і 56.

Пояснення. Від 2 од. відняти 6 од. не можна.

Від 8 дес. беремо 1 дес. (ставимо крапку, щоб не забути). 1 дес. — це 10 од., та ще 2 од. буде 12 од.

Від 12 од. відняти 6 од. буде 6 од. Цифру 6 записуємо під одиницями. Від 7 дес. відняти 5 дес. буде 2 дес. Цифру 2 записуємо під десятками. Різниця 26.

6)

Потрібно обчислити різницю чисел 687 і 242.

Коротке пояснення. 7 од. мінус 2 од. буде 5 од.;

8 дес. мінус 4 дес. буде 4 дес.; 6 сот. мінус 2 сот. буде 4 сот. Різниця 445.

411. Обчисли письмово з поясненням.

$996 - 541$

$867 - 324$

$576 - 53$

$91 - 27$

$44 - 15$

412. а) У першому вагоні-зерновозі 386 ц пшениці, а в другому — 264 ц. На скільки більше центнерів пшениці в першому вагоні-зерновозі, ніж у другому?

б) У вагоні-зерновозі 386 ц пшениці. Коли частину пшениці відвантажили, то в ньому залишилося ще 125 ц. Скільки центнерів пшениці відвантажили?

413.

$5 \text{ м } 42 \text{ см} \bullet 542 \text{ см}$

$58 \text{ дм} \bullet 5 \text{ м } 9 \text{ см}$

$406 \text{ см} \bullet 4 \text{ м } 6 \text{ дм}$

$658 \text{ см} \bullet 65 \text{ м } 8 \text{ см}$

414. Виконай множення та зроби перевірку.

$21 \cdot 3$

$18 \cdot 4$

$15 \cdot 5$

$17 \cdot 4$

$29 \cdot 2$

$26 \cdot 3$

$21 \cdot 3 = \square$

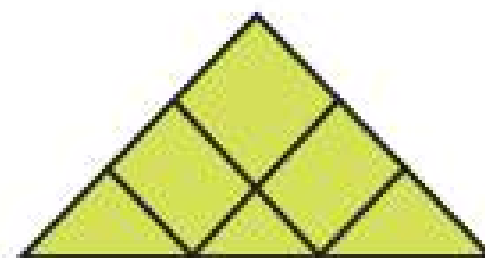

415. Перша бригада пошила за 4 дні 24 костюми. Друга бригада за день шила на 2 костюми більше, ніж перша бригада. За скільки днів друга бригада пошила 40 костюмів?

416.

Скільки на малюнку трикутників?
Чотирикутників?

417.

$$\begin{array}{r} 675 \\ - 124 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 988 \\ - 785 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 869 \\ - 54 \\ \hline \end{array}$$

418. Одна машина за 1 год кладе асфальт на 4 м дороги. Скільки метрів дороги вкриють асфальтом дві такі машини за 3 год роботи?

Кладе 1 машина за 1 год	Кількість машин	Час роботи	Усього метрів
4 м	2	3 год	?

- Поясни, про що дізнаєшся, обчисливши подані вирази.

$4 \cdot 2$

$4 \cdot 3$

$4 \cdot 2 \cdot 3$

$4 \cdot 3 \cdot 2$

Письмове додавання у випадку, коли в сумі утворюється один нуль

419. $(170 - 140) \cdot 3 + 250$ $230 \cdot 2 - 70 \cdot 4$ $390 : 3 \cdot 2$
 $700 - (60 \cdot 4 + 80)$ $320 - 80 \cdot 3 + 130$ $480 : 2 : 4$

420. Розглянь, як виконували письмове додавання чисел, якщо в доданках сума одиниць або сума десятків дорівнювала 10.

Потрібно обчислити суму чисел 624 і 136.

Пояснення. Пояснення: 4 од. плюс 6 од. буде 10 од. 10 од. — це 1 дес. Додамо його до десятків, а під одиницями запишемо цифру 0. 2 дес. плюс 3 дес. буде 5 дес., та ще 1 дес. буде 6 дес.; 6 сот. плюс 1 сот. буде 7 сот. Сума 760.

421. Обчисли письмово з поясненням.

$574 + 235$

$268 + 322$

$486 - 154$

$647 + 23$

422. Кросівки коштують 373 грн, а черевики — на 117 грн дорожчі. Яка ціна черевиків?

423. $54 \bullet 6 \bullet 10 = 90$ $51 \bullet 3 \bullet 3 = 20$ $24 \bullet 2 \bullet 6 = 8$
 $64 \bullet 8 \bullet 4 = 2$ $48 \bullet 4 \bullet 2 = 24$ $36 \bullet 2 \bullet 8 = 10$

424.

$x + 134 = 257$

$x - 425 = 345$

$x - 271 = 136$

Зразок.

$x + 134 = 257$

$x = 257 - 134$

$x = 123$

$123 + 134 = 257$

$257 = 257$

Розв'язання:

	2	5	7	
-	1	3	4	
	1	2	3	

Перевірка:

	1	2	3	
+	1	3	4	
	2	5	7	

425. Маса 7 однакових посилок 56 кг. Яка маса 5 таких посилок?

- Склади обернену задачу, у якій шуканим буде число посилок.

426. Вистава розпочалась о 19 год 15 хв і тривала 2 год 05 хв. О котрій годині закінчилася вистава?

427. Маса двох однакових качок і гуски дорівнює 7 кг, а маса двох однакових гусок і качки — 8 кг. Яка маса качки і яка — гуски?428. $276 + 132$

$583 + 207$

$341 + 65$

429. У літаку летіло 30 спортсменів. Вони становили $\frac{1}{6}$ частину всіх пасажирів. Скільки всього пасажирів летіло в літаку?

Письмове віднімання у випадку, коли зменшуване містить один нуль

430. Розглянь, як треба віднімати, якщо у зменшуваному є нулі.

Потрібно обчислити різницю чисел 640 і 215.

	6	4	0	
-	2	1	5	
	4	2	5	

Пояснення. Від 0 одиниць не можна відняти 5 одиниць. Тому в розряді десятків беремо 1 десяток, це 10 од. 10 од. мінус 5 од. буде 5 од. Крапка нагадує, що 1 дес. взяли. 3 дес. – 1 дес. = 2 дес.; 6 сот. – 2 сот. = 4 сот. Отримали різницю 425.

431. Обчисли письмово з поясненням.

$308 - 126$

$470 - 319$

$909 - 717$

432. Чотири однакові вантажівки за 2 рейси перевезли 160 ц кавунів. Скільки центнерів кавунів перевезла одна вантажівка за 1 рейс?

Перевозить 1 авто за 1 рейс	Кількість авто	Кількість рейсів	Загальна маса кавунів
?	4	2	160 ц

- Поясни, про що дізнаєшся такими виразами

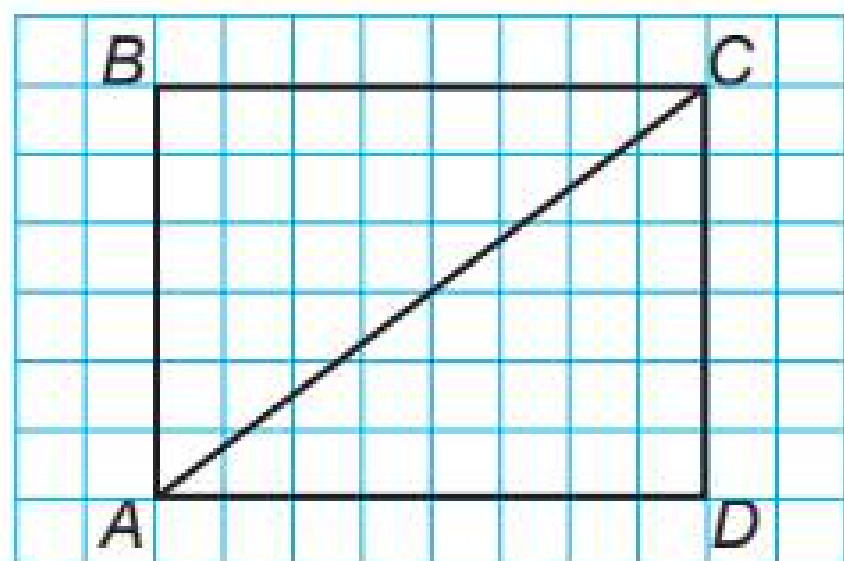
$160 : 4$

$160 : 2$

$160 : 4 : 2$

$160 : 2 : 4$

433. Накресли в зошиті таку фігуру.

- Як називають багатокутник $ABCD$? ABC ?
- Обчисли периметр кожного з них.
- Чи відрізняються між собою периметри трикутників ABC і ADC ?

434. Троє гірськолижників спускалися з однієї гори трьома різними трасами. Довжина першої траси 100 м, другої — у 4 рази більша, а третьої — на 50 м менша, ніж другої. На скільки метрів перша траса коротша від третьої?

435. Троє рибалок за 3 дні з'їли 18 лящів. Скільки лящів з'їдав 1 рибалка за 1 день?

436. Обчисли письмово.

$509 - 392$

$710 - 204$

$870 - 444$

$607 - 384$

437.

$56 + 87$

$660 - 252$

$408 - 352$

$143 + 517$

438.

$x - 323 = 585$

$907 - x = 264$

439. Чотирьом космонавтам для триденного польоту поклали в космічний холодильник 24 тюбики з їжею. Скільки тюбиків з їжею зможе споживати щодня кожний космонавт?

440. Альпініст взяв у похід дві мотузки: перша завдовжки 48 м, а довжина другої становить $\frac{1}{4}$ довжини першої. Спускаючись з гори, він зв'язав обидві мотузки вузлом і зробив петлю, яку зачепив за скелю. На петлю пішло 2 м мотузки. На скільки метрів зможе спуститися альпініст?

441. 72 год = доби

4 доби 4 год = год

300 хв = год

36 міс. = роки

2 хв 50 с = с

180 с = хв

442.

Город завдовжки 6 м і завширшки 3 м обсадили по межі кукурудзою: по одній рослині через кожний метр та по одній у кутах. Скільки рослин посадили по периметру городу?

- Виконай відповідний рисунок.

443.

$590 - 267$

$385 + 524$

$607 - 111$

$283 + 607$

$351 + 243$

$894 - 772$

$39 + 53$

$96 - 69$

444.

На змагання поїхало 3 футбольні команди з однаковою кількістю гравців у кожній, всього — 54 футболісти, і 4 однакові баскетбольні команди. У баскетбольній команді на 6 гравців менше, ніж у футбольній. Скільки баскетболістів поїхало на змагання?

445. Розглянь, як виконували письмове додавання чисел, якщо в доданках сума одиниць або сума десятків більша, ніж 10.

$$\begin{array}{r} \cdot \\ + 635 \\ 293 \\ \hline 928 \end{array}$$

Потрібно обчислити суму чисел 635 і 293.

Пояснення. 5 од. плюс 3 од. буде 8 од.; 3 дес. плюс 9 дес. буде 12 дес.; 12 дес. — це 1 сот. і 2 дес.; 1 сотню додамо до сотень, а під десятками запишемо цифру 2. 6 сот. плюс 2 сот. буде 8 сот., та ще 1 сот. буде 9 сот. Сума 928.

446. Обчисли письмово з поясненням.

$284 + 152$

$467 + 229$

$373 + 64$

- 447.

$x - 254 = 172$

$374 + x = 609$

448. 3 хв = ■ с

2 хв 20 с = ■ с

60 м 7 дм = ■ дм

2 год 15 хв = ■ хв

2 доби 5 год = ■ год

3 ц 2 кг = ■ кг

449. Виконай обчислення та зроби перевірку.

$42 : 3$

$68 : 4$

$17 \cdot 5$

$12 \cdot 8$

450. У бідон вміщується k л води, а в каструлю — у 20 разів менше. На скільки літрів води менше вміщується в каструлю, ніж у бідон?

- Розв'яжи задачу, якщо $k = 40$.

451. Довжина $\frac{1}{7}$ відрізка AB дорівнює 14 дм. Яка довжина відрізка AB ?

452. Лариса, Дмитро та Ліда ходили по гриби. Лариса та Дмитро знайшли разом 33 гриби, Лариса і Ліда — 31 гриб, а Дмитро і Ліда — 28. Скільки грибів зібрали Лариса, Дмитро та Ліда окремо?

453.

$618 + 236$

$168 + 27$

$609 - 342$

$830 - 628$

454. Три голови Змія Горинича за тиждень випили 42 бочки води, порівну кожна. Скільки бочок води випивала 1 голова за 1 день?

Письмове додавання з одним переходом через розряд (продовження)

455. Обчисли значення виразів і зроби перевірку.

$$630 - 215$$

$$408 - 192$$

$$769 - 317$$

456. Обчисли значення лише тих виразів, у яких перший доданок більший від 180, але менший від 700.

$$179 + 580 - 59$$

$$315 + (316 - 214)$$

$$444 + 373 - 514$$

457. Склади за таблицею вирази й обчисли їх значення.

a	120	200	150	250	220	180
b	60	80	250	150	360	160
$4 \cdot a - 2 \cdot b$						

Зразок. $4 \cdot 120 - 2 \cdot 60 = 480 - 120 = 360$

458. Один кроль з'їдає за день 2 кг трави. Скільки кілограмів трави з'їдять 5 кролів за тиждень?

- Розв'яжи задачу.
- Поясни, про що дізнаєшся поданими виразами.

$$2 \cdot 5$$

$$2 \cdot 7$$

$$2 \cdot 5 \cdot 7$$

459. Маса білого ведмежати 78 кг, бурого ведмежати — 42 кг, а маленька панда на 1 ц легша, ніж обоє ведмежат разом. Яка маса панди?

460. Розглянь таблицю і дай відповіді на запитання.

Назва місяця	червень	липень	серпень
Тривалість	30 днів	31 день	31 день

- Яка тривалість літа?

- Позаторік Юрко відпочивав на морі половину червня, а торік — половину літа. На скільки днів довше відпочивав Юрко торік? (Розв'яжи виразом.)

461. У кожному виразі поставте дужки так, щоб його значення збільшилося.

$$2 + 6 \cdot 5$$

$$32 - 16 : 2 - 7$$

$$36 : 6 - 2$$

$$28 : 7 - 3$$

$$56 - 32 : 4 - 5$$

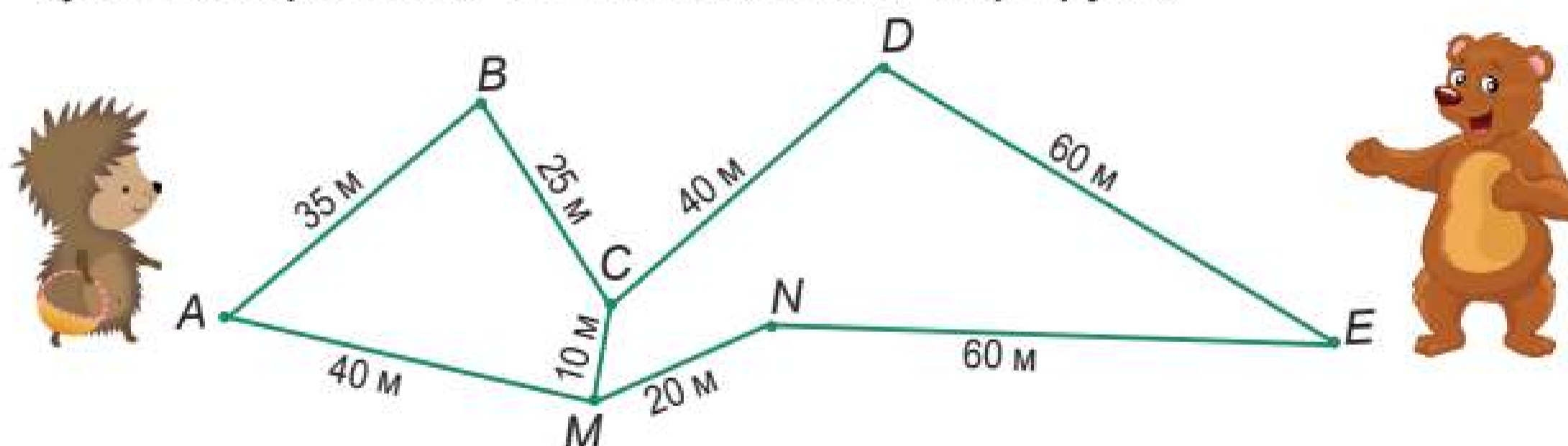
$$6 \cdot 4 + 4$$

462. $733 + 182 - 411$ $970 - (480 - 256)$ $358 + 181 + 218$

463. На дачній ділянці посадили 4 ряди смородини, по 9 кущів у кожному, і 6 однакових рядів аґрусу. Усього посадили 84 кущі. Скільки кущів аґрусу в одному ряду?

Письмове віднімання з одним переходом через розряд

464. Їжачок ішов у тумані до Ведмедика і збився з дороги. Він пройшов маршрутом $AMCDE$. Яким маршрутом він мав би йти, щоб дорога була найкоротшою? Обчисли довжини маршрутів.

465. Розглянь, як віднімали у випадку, коли в одному з розрядів зменшуваного одиниць менше, ніж у відповідному розряді від'ємника.

	6	4	8	
-	2	6	3	
	3	8	5	

Потрібно обчислити різницю чисел 648 і 263.

Пояснення. 8 од. мінус 3 од. буде 5 од. Від 4 дес. не можна відняти 6 дес. Беремо 1 сотню. 1 сот. — це 10 дес., та ще 4 дес., разом 14 дес. 14 дес. мінус 6 дес. буде 8 дес.; 5 сот. мінус 2 сот. буде 3 сот. Різниця 385.

© Козак М. В., Корчевська О. П.

© Видавництво «Підручники і посібники»

466. Обчисли з поясненням письмове віднімання.

$763 - 329$

$512 - 221$

$685 - 37$

467. Ціна гумки 2 грн. Ручка дорожча від гумки в 3 рази, а клей дорожчий від ручки в 4 рази. У скільки разів клей дорожчий від гумки?

- Чи можна цю задачу розв'язати однією дією?

468. $4 \text{ м } 5 \text{ дм} + 2 \text{ м } 3 \text{ дм}$

$8 \text{ дм } 2 \text{ см} - 5 \text{ дм } 4 \text{ см}$

$1 \text{ см} : 2$

$7 \text{ грн } 50 \text{ коп.} + 1 \text{ грн } 70 \text{ коп.}$

$4 \text{ ц } 80 \text{ кг} - 3 \text{ ц } 60 \text{ кг}$

$1 \text{ км} : 2$

469. Запишіть два трицифрових числа, у яких кількість десятків удвічі більша від кількості одиниць, а кількість сотень удвічі більша від кількості десятків.

470. Два горобчики за 2 секунди склювали 12 зернин. Скільки зернин склював кожний горобчик за 1 секунду?

471. Обчисли письмово.

$518 - 336$

$782 - 25$

$378 - 294$

$491 - 66$

Письмове віднімання з одним переходом через розряд (продовження)

472. Обчисли значення виразів.

$651 - 261$

$164 - 92$

$815 - 307$

- Розмісти відповіді від найбільшої до найменшої та прочитай зашифроване слово.
- Розмісти відповіді від найменшої до найбільшої та прочитай інше зашифроване слово.

473. Вовчик і Лисичка наловили 30 кг риби. Вовчик наївся половиною усієї риби, а Лисичка — $\frac{1}{10}$ частиною. Решту риби вони залишили звірятам. На скільки більше кілограмів риби з'їв Вовчик, ніж Лисичка? У скільки разів більше?

474. Обчисли способом послідовного ділення.

$81 : 27$

$48 : 16$

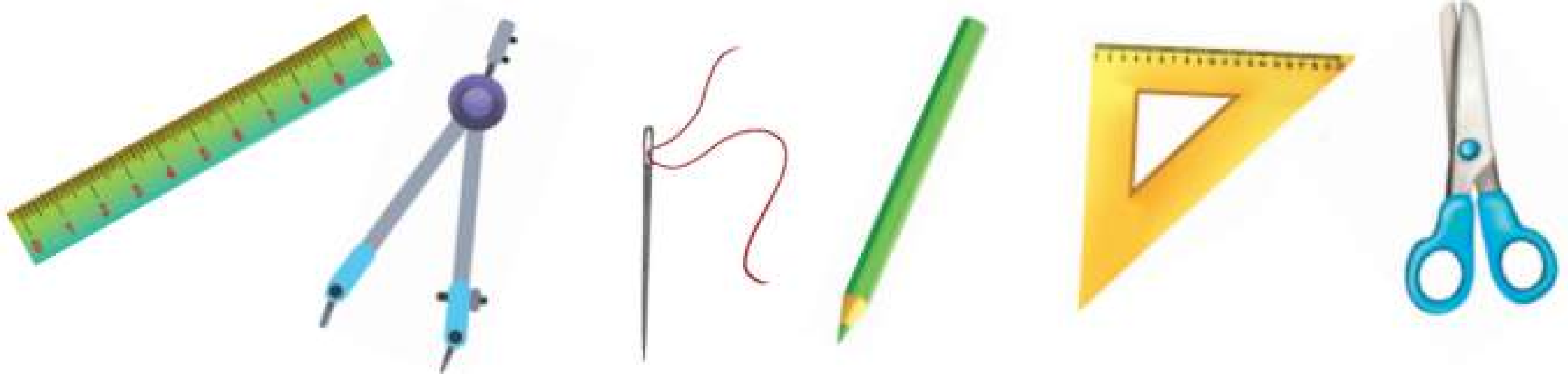
$42 : 14$

$72 : 24$

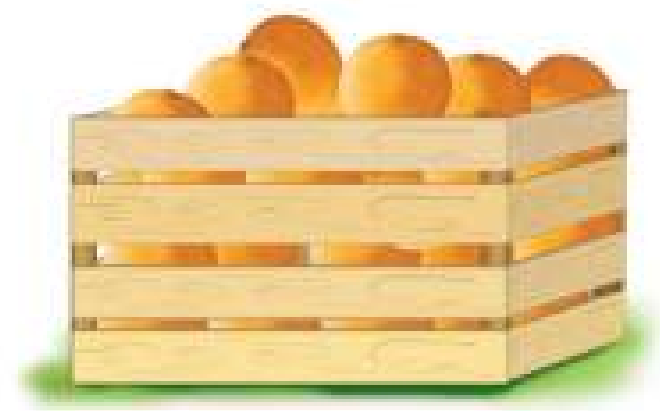
475. Запиши вирази й обчисли їх значення.

- Суму чисел 60 і 36 зменшити в 6 разів.
- Ділене — 75, дільник — добуток чисел 3 і 5.
- Число 90 збільшити на частку чисел 800 і 40.
- Різницю чисел 71 і 52 збільшити на 44.

476. Мирослав мав накреслити та вирізати з картону прямокутник завдовжки 8 см і завширшки 5 см, а також круг, радіус якого дорівнює 4 см. Які інструменти йому знадобляться?

477. Повний ящик із апельсинами має масу 12 кг, а наповнений наполовину — 7 кг. Яка маса порожнього ящика?

478. $398 - 189 - 145$
 $251 + 565 - 324$

$$944 - (538 + 146)$$
$$863 - (428 - 136)$$

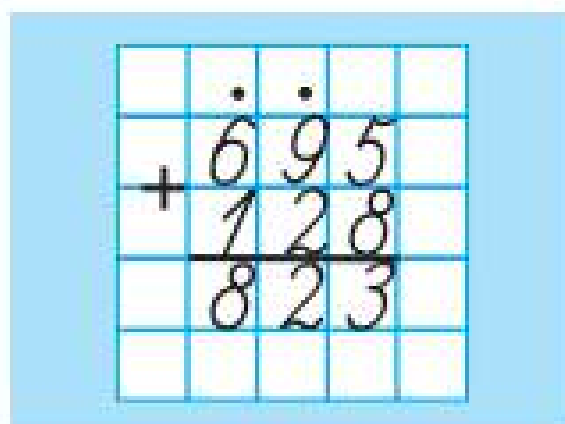
479. Периметр чотирикутника 40 см. Перша сторона має довжину 6 см, друга — удвічі довша, а третя — на 4 см довша, ніж друга. Обчисли довжину четвертої сторони.

480. $42 + (57 + 23) : 5$
 $72 : 3 + (58 - 36) : 2$

$18 \cdot 3 + 11 \cdot 4$
 $90 - 15 \cdot 3 : 5$

$140 + 510 : 3$
 $700 - (210 + 370)$

481. Поясни додавання
за записом.

482. Обчисли письмово з поясненням.

$475 + 247$

$389 + 64$

$735 + 178$

483. Виконай ділення з остачею та зроби перевірку.

$48 : 9$

$29 : 3$

$41 : 6$

$35 : 4$

484. $x + 241 = 570$

$x - 363 = 248$

485. За 3 табуретки заплатили 990 грн, а за 2 стільці — 920 грн. На скільки гривень дорожчий один стілець, ніж одна табуретка?

486. У пекарні за день використали 240 кг борошна. $\frac{1}{2}$ борошна витратили для випікання хліба, $\frac{1}{3}$ — батонів, а решту — булочок. Скільки кілограмів борошна витратили для випікання булочок?

487. Периметр прямокутника дорівнює 22 см. Ширина прямокутника 3 см. Яка довжина прямокутника?

488. Побудуй і заповни «магічні» квадрати.

		28
	24	8
20		

9		
24	3	18

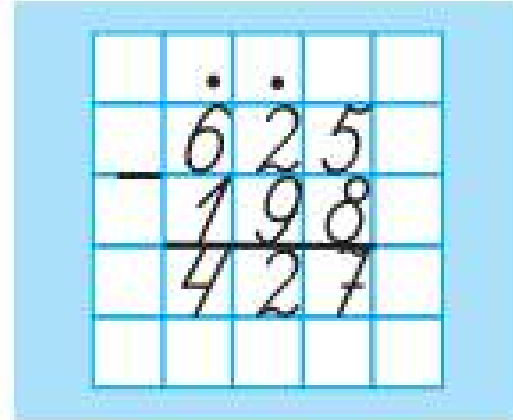
	37	31
	25	
	13	

489. $385 + 56$ $278 + 463$ $724 + 187$ $226 + 599$

490. (Усно).

Числа	75 і 15	93 і 76	58 і 28	23 і 3
Знайти	Частку	Різницю	Суму	Добуток

491. Поясни віднімання за записом.

492. Обчисли письмово з поясненням.

$872 - 193$

$544 - 478$

$715 - 337$

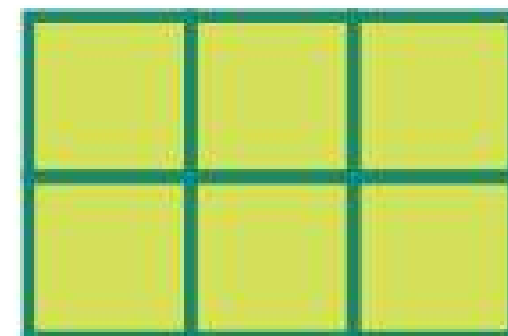
493. У парку 40 беріз — це $\frac{1}{5}$ всіх дерев. Клені становлять $\frac{1}{2}$ усіх дерев. Скільки кленів у парку?

494. За таблицею склади три задачі про роботу столяра.

	Продуктивність праці	Час роботи	Усього брусків
1)	6 брусків за 1 год	8 год	?
2)	?	5 год	25
3)	4 бруски за 1 год	?	28

- Як знайти загальний виробіток? Продуктивність праці? Час роботи?

495. Побудуй прямокутник, ширина якого 3 см, а довжина удвічі більша. Розділи його відрізком на два квадрати. Обчисли периметр квадрата.

496.

Знайдіть на малюнку
8 квадратів і 18 прямокутників.

497.

$365 - 168 + 628$

$445 - (947 - 758)$

$911 - (546 + 276)$

498. У будинку три під'їзди. У першому під'їзді 28 квартир, у другому — на 6 квартир більше, а в третьому квартир стільки, скільки в першому. Скільки квартир у будинку?

Віднімання з двома переходами через розряд, коли в зменшуваному нуль одиниць

499. Обчисли письмово.

$$462 - 163 + 297$$

$$875 - (568 - 369)$$

$$346 + 395 - 268$$

500. Розглянь, як віднімали з двома переходами через розряд у випадку, коли в зменшуваному 0 одиниць.

	8	5	0	
-	2	6	3	
	5	8	7	

Потрібно обчислити різницю чисел 850 і 263.

Пояснення. Від 0 одиниць не можна відняти 3 одиниці.

Беремо 1 десяток із 5 десятків і над числом 5 ставимо крапку. 1 дес. = 10 од. Від 10 од. віднімаємо 3 од. буде 7 од. У розряді десятків залишилося 4 дес. Від 4 десятків не можна відняти 6 десятків. Беремо 1 сотню і над цифрою 8 ставимо крапку. 1 сот. + 4 дес. = 14 дес. 14 дес. мінус 6 дес. буде 8 дес. Від 7 сот. відняти 2 сот. буде 5 сот. Різниця — 587.

501. Обчисли з поясненням.

$$670 - 196$$

$$530 - 239$$

$$410 - 325$$

502. $\begin{matrix} > \\ = \\ < \end{matrix}$ $320 > 80$ у рази $48 > 16$ на
  $80 < 320$ на $16 \bullet 48$ у рази $12 \bullet 96$ у разів
  $96 \bullet 12$ на

503. Протягом року 157 днів були похмурими, сонячних днів було на 14 менше, а дощових — у 6 разів менше, ніж похмурих і сонячних разом. Решту днів йшов сніг. На скільки менше у році було дощових днів, ніж похмурих?

- Розв'яжи задачу з поясненням.

504. $920 - 341$ $560 - 177$ $740 - 544$ $210 - 151$

505. Довжина стежки 60 м. Половину цієї відстані Тетянка бігла, $\frac{1}{10}$ решти — стрибала на одній нозі, далі йшла. Скільки метрів Тетянка йшла?

Віднімання з двома переходами через розряд, коли у зменшуваному нуль десятків

506. Обчисли письмово з поясненням.

730 - 246

450 – 362

680 – 481

507. Розглянь, як віднімали з двома переходами через розряд, якщо в зменшуваному 0 десятків.

Потрібно обчислити різницю чисел 802 і 437.

$$\begin{array}{r} \overset{9}{8} \overset{10}{0} 2 \\ - 437 \\ \hline 365 \end{array}$$

Пояснення. Від 2 одиниць не можна відняти 7 одиниць.

Оскільки в розряді десятків 0 дес., то в розряді сотень беремо 1 сотню. Щоб про це не забути, над цифрою 8 ставимо крапку. Вона нагадує, що там залишилося 7 сотень. 1 сот. = 10 дес. Із них 9 ми залишаємо в розряді десятків (ставимо над ним маленьку цифру 9), а 1 десяток перетворюємо в одиниці: 1 дес. = 10 од. Тепер виконуємо обчислення: від 12 од. віднімаємо 7 од. буде 5 од.; від 9 дес. віднімаємо 3 дес. буде 6 дес.; від 7 сот. віднімаємо 4 сот. буде 3 сот. Різниця — 365.

508. Обчисли з поясненням.

507 – 249

805 - 758

404 – 206

509. За допомогою шнура квадратну ділянку зі стороною завдовжки 8 м обгородили і розбили на 4 однакові квадрати. Виконайте рисунок і обчисліть, скільки метрів шнура для цього знадобилося.

510. Мама купила дітям 3 книжки по 50 грн і кілька книжок по 100 грн. Вартість усієї покупки 650 грн. Скільки було книжок по 100 грн?

- Склади обернену задачу за виразом: $\square \cdot \square + \square \cdot \square$.

511. $801 - 655$ $707 - 618$ $503 - 305$ $908 - 129$

512. Склади й розв'яжи задачу за коротким записом.

? {
 Апельсинів — 45
 Лимонів — у 9 разів менше
 Мандаринів — на 35 більше

Письмове віднімання від розрядного трицифрового числа

513. Обчисли письмово з поясненням.

$960 - 382$ $210 - 124$ $520 - 327$

514. Розглянь, як віднімали, коли зменшуване — розрядне трицифрове число.

Потрібно обчислити різницю чисел 800 і 315.

			9	10
8	0	0		
3	1	5		
4	8	5		

Пояснення. Оскільки в зменшуваному 0 одиниць і 0 десятків, то беремо 1 сотню із 8 сотень (ставимо крапку над цифрою 8). 1 сот. = 10 дес. 9 десятків залишаємо у розряді десятків (щоб не забути, над розрядом десятків записуємо маленьку цифру 9), а 1 десяток перетворюємо на одиниці: 1 дес. = 10 од. Тепер виконаємо віднімання:
 $10 \text{ од.} - 5 \text{ од.} = 5 \text{ од.}$; $9 \text{ дес.} - 1 \text{ дес.} = 8 \text{ дес.}$; $7 \text{ сот.} - 3 \text{ сот.} = 4 \text{ сот.}$ Різниця — 485.

515. Обчисли з поясненням.

$500 - 154$ $700 - 679$ $1000 - 867$

- В останньому виразі зменшуване розклади так:

$1000 = 900 + 90 + 10.$

516. Визнач порядок дій і обчисли значення виразів.

$712 - 8 \cdot 7 \cdot 2$ $(965 - 13 \cdot 5) : 30$

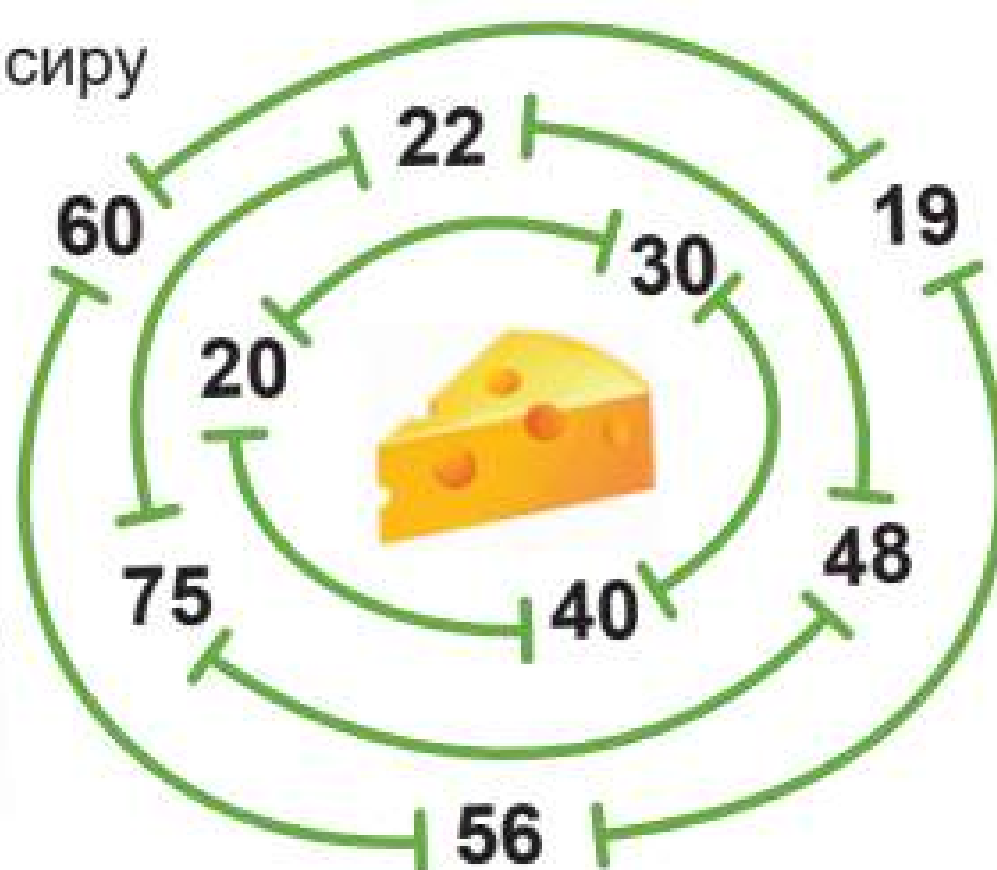
- 517.** Бурундук прийшов у гості до Білочки й приніс у подарунок 15 грибів. Це була третина тієї кількості грибів, яку Білочка мала в дуплі. Вони з'їли $\frac{1}{6}$ всієї кількості грибів. Скількома грибами почастувалися Білочка і Бурундук?

518. $600 - 524$ $800 - 209$ $400 - 48$ $300 - 188$

- 519.** Розв'яжи задачу поступовим складанням виразу. У першому стосі 8 зошитів, у другому — в 4 рази більше; у третьому — на 8 більше, ніж у другому, а в четвертому — у 2 рази менше, ніж у третьому. Скільки зошитів у четвертому стосі?

Письмове віднімання з нулями у зменшуваному (закріплення)

- 520.** Допоможи Мишці добратися до сиру через ворота так, щоб сума чисел була найменша. Повернутися назад Мишка повинна через ворота з числами, сума яких дорівнює 97.

- 521.** Поясни віднімання за записами.

6	2	0
-	1	3
4	8	2

6	0	2
-	1	3
4	6	4

- 522.** Обчисли письмово з поясненням.

$1000 - 963$

$500 - 51$

$706 - 249$

$901 - 802$

$742 + 158$

$267 + 46$

$411 - 222$

$709 + 194$

523. $1 \text{ доба } 4 \text{ год} + 7 \text{ діб } 6 \text{ год}$
 $3 \text{ хв } 4 \text{ с} + 4 \text{ хв } 3 \text{ с}$

$8 \text{ хв } 9 \text{ с} - 5 \text{ хв } 2 \text{ с}$
 $6 \text{ діб } 8 \text{ год} - 4 \text{ доби } 6 \text{ год}$

524. Склади і розв'яжи задачу за коротким записом.

? { Маслюків — 9
 Опеньків — у 8 разів більше
 Лисичок — на 16 менше

525. В акваріум влили 10 банок води. Кожна банка містить 15 склянок. 5 склянок становлять 1 л. Скільки літрів води влили в акваріум?

526. У Лісовій школі Їжачок виконав на дошці письмові обчислення, а Білочка із Зайчиком стрибали і постирали деякі цифри. Відновіть їх.

$$\begin{array}{r} 67 \\ - 38 \\ \hline 785 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 49 \\ + 86 \\ \hline 783 \end{array}$$

527. Обчисли письмово.

$900 - 842$

$506 - 328$

$54 + 57$

$348 + 375$

528. 100 вареників із сиром розклали на 10 тарілок порівну, а 40 вареників з м'ясом — на 8 тарілок. Тато з'їв одну тарілку вареників із сиром і одну — з м'ясом. На скільки більше він з'їв вареників із сиром, ніж із м'ясом?

529. На птахофабриці в першому цеху 327 курей, у другому — 240, а в третьому — 135. Скільки всього курей на птахофабриці?

- Поясни розв'язання задачі та його запис.

Розв'язання:

$$327 + 240 + 135 = 702 \text{ (к.)}$$

Відповідь: 702 курки.

	3	2	7
+	2	4	0
	1	3	5
	7	0	2

- Склади та розв'яжи подібну задачу.

530. Визнач порядок виконання дій і обчисли значення виразів.

$$(563 + 308) - 164$$

$$563 + (308 - 164)$$

Зразок. $705 - (266 + 153) = 286$

+	2	6	6
	1	5	3
	4	1	9

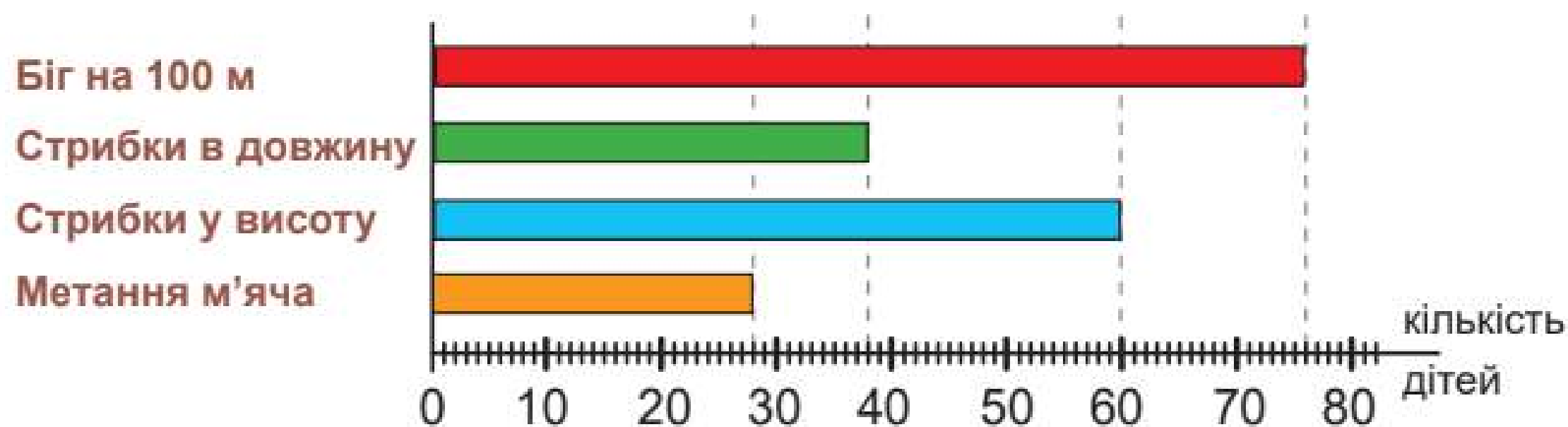
-	2	6	6
	1	5	3
	4	1	9

531. Обчисли письмово з поясненням.

$$132 + 209 + 343$$

$$421 + 154 + 340 + 56$$

532. На діаграмі зображено кількість дітей, які брали участь у шкільній спартакіаді. Розглянь діаграму та дай відповіді на запитання.

- Скільки дітей брало участь у кожному виді змагань?
- Скільки всього дітей брало участь у стрибках?

© Козак М. В., Корчевська О. П.

© Видавництво «Підручники і посібники»

539. Накресли круг, діаметр якого дорівнює 10 см. Познач на ньому:

- центр точкою O ;
- точку A , яка лежить одночасно і на крузі, і на колі;
- точку B , яка лежить на крузі, але поза колом;
- точку C , яка лежить і поза колом, і поза кругом.

540. Оля спекла 15 пиріжків з маком і 12 — із джемом. На сніданок з'їли 8 пиріжків. Скільки пиріжків залишилося?

- Склади та розв'яжи дві обернені задачі, попередньо доповнивши їх короткі записи:

а) Спекла — ■ і ■
З'їли — ■
Залишилось — ■

б) Спекла — ■ і ■
З'їли — ■
Залишилось — ■

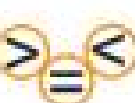
541. $1\text{ м } 5\text{ дм} : 5$ $2\text{ дм } 70\text{ мм} : 3$ $7\text{ дм } 2\text{ см} : 9$ $2\text{ ц } 80\text{ кг} : 4$
 $1\text{ м } 3\text{ дм} \cdot 2$ $1\text{ км} : 2$ $5\text{ дм } 8\text{ см} - 9\text{ см}$ $6\text{ м } 9\text{ дм} - 4\text{ м}$

542. До Великодня сестра з братом пофарбували 40 крашанок, писанок розписали на 15 менше, ніж крашанок, а пасочок спекли у 5 разів менше, ніж розписали писанок. Скільки пасочок вони спекли?

543. $8 : (15 - 7) \cdot 6$ $49 : 7 : 7 \cdot 100$ $81 : 3 : 3 : 3$
 $2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2$ $387 + 45$ $240 \cdot 3$

Закріплення вивченого матеріалу

544.   Порівняй вирази, не обчислюючи їх значення.

$$137 + 529 \bigcirc 137 + 429$$

$$865 - 579 \bigcirc 865 - 479$$

$$248 + 356 \bigcirc 448 + 356$$

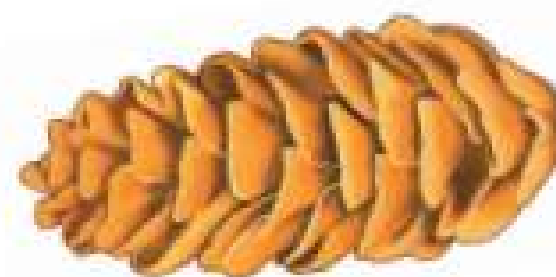
$$761 - 492 \bigcirc 561 - 492$$

545. Обчисли письмово.

$$578 + (911 - 812) \quad 635 + (702 - 624) \quad 900 - (79 + 679)$$

546. У першій шишці 125 насінин, а в другій — на 43 насінини ше. Скільки всього насінин в обох шишках?

- Добери слово і розв'яжи задачу.
- Добери інше слово і розв'яжи нову задачу.

547. $750 - x = 125 + 37$ $x \cdot 24 = 960 : 2$

548. Мурашка піднімається по стовбуру дерева 21 с, а спускається на 9 с швидше. Скільки часу їй потрібно, щоб тричі піднятися і тричі спуститися?

549. $68 : x = 17$ $68 - x = 17$

550. Спочатку запиши вираз, який є часткою, потім той, який є різницею.

$$60 : 12 - 6 : 2 \quad 60 : (12 - 6) : 2 \quad 60 : (12 - 6) \cdot 2$$

- Як можна назвати третій вираз?
- Обчисли значення всіх виразів.

551. Пронумеруй порядок дій і обчисли значення виразів.

$$150 \cdot 4 - (273 + 127) \quad 311 - 950 : 50 + 519$$

552. Планку завдовжки 2 м розрізали на 5 рівних частин. Половину довжини однієї частини полакували. Скільки дециметрів планки покрили лаком?

Додаткові вправи до розділу

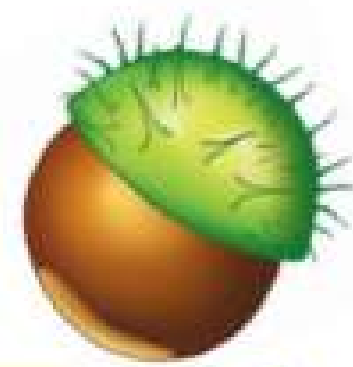
553. Розв'яжи рівняння та виконай перевірку.

$$13 + x = 7 \cdot 4$$

$$20 : 5 + x = 12$$

554. Синиці виводять пташенят двічі на рік. В одному виводку 12 пташенят. Скільки пташенят виведе пара синиць за 4 роки?

- 555.** Комар робить крилами 600 помахів за секунду, це в 3 рази більше, ніж бджола. Скільки помахів крилами робить бджола за 3 с? За $\frac{1}{2}$ с?
- 556.** Бобер може не дихати під водою 15 хв, що в 4 рази менше, ніж може не дихати кашалот. Який час може перебувати під водою кашалот?
- 557.** Щоб пронумерувати сторінки книжки, використали 183 цифри. Скільки сторінок у книжці? (Усі сторінки нумеровані.)
- 558.** Як записати «сусідів» числа k ?
- 559.** Продовж висловлювання:
- а)** добуток двох чисел більший від множника, якщо...
  - б)** частка чисел менша від діленого, якщо...
- 560.** Як зміниться частка двох чисел, якщо до кожного приписати нуль?
- 561.** Як зміниться різниця, якщо до зменшуваного додати 50, а від від'ємника відняти 50?
- 562.** Допиши до числа 3 праворуч таку цифру, щоб при діленні на 5 в остачі було число 2. Які цифри можна дописати?
- 563.** За 20 хв учень може пройти 1 км. На якій відстані від його домівки розташована школа, якщо він витрачає на дорогу 8 хв?
- 564.** На двох деревах сиділо 30 граків. Коли з першого дерева 8 граків полетіло на поле, а 4 граки перелетіло на друге дерево, граків на обох деревах стало порівну. Скільки граків було на кожному дереві спочатку?
- 565.** Якби в Устини було на 3 каштани більше, то вона мала б їх у 2 рази більше, ніж Оля. Скільки каштанів у кожної дівчинки, якщо в обох разом їх 12?

- 566.** У Віри було в 2 рази більше горішків, ніж у Люби. Віра віддала Любі $\frac{1}{4}$ своїх горішків. У кого їх стало більше?
- 567.** У телят і курчат разом 46 ніг і 16 голів. Скільки серед них телят і скільки курчат?
- 568.** У Василька було 4 цукерки в обгортках різного кольору: синій, білий, жовтій, зеленій. Він віддав братові 2 цукерки. Скількома способами він міг це зробити?
- 569.** Є 4 квадрати зі сторонами завдовжки 10 см. З усіх квадратів склеїли один довгий прямокутник. Ширина місць склеювання 1 см. Визнач довжину прямокутника.
- 570.** Одна людина стверджує: «Вона мені мати, а я їй не донька». Інша твердить: «Він мені сусід, а я йому — не сусід». Хто з них може говорити правду?
- 571.** У класі 20 учнів. Із них 15 грають у футбол і 10 — у волейбол. Як це може бути?
- 572.** У книжці 224 сторінки, і всі вони пронумеровані. Скільки разів використали кожен цифру для нумерації всіх сторінок цієї книжки?
- 573.** Шукач перлів 6 с спускався на дно моря, 110 с збирав черепашки і 4 с піднімався на поверхню. Скільки часу він не дихав?
- 574.** Розв'яжи рівняння. $x - 243 = 561 - 158$ $x \cdot 24 = 16 \cdot 6$
- 575.** Діти збудували прямокутну снігову фортецю, довжина якої 3 м, а ширина становить $\frac{1}{3}$ довжини. Обчисли периметр фортеці.
- 576.** Дослідники щогодини брали проби морської води. Першу пробу взяли о 3 год дня, а останню — наступної доби о 15 год. Скільки проб води було взято?

Повторення вивченого матеріалу

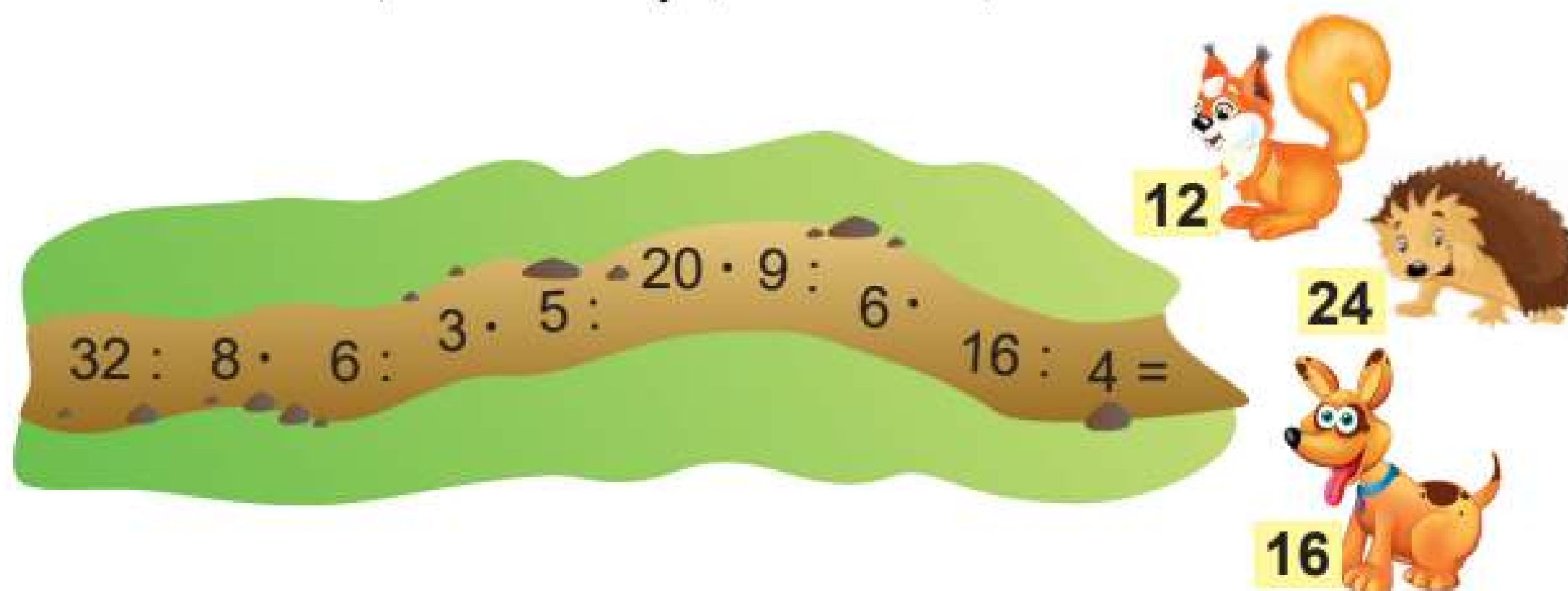
577.

$2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2 \cdot 2$

$3 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 3 \cdot 3$

$4 \cdot 4 \cdot 4 \cdot 4$

578. Обчисли «ланцюжок» і з'ясуй, хто йшов цією стежкою.

579. Побудуй прямокутник, довжина якого 9 см, а периметр — 22 см.

580. Склади за таблицею вирази й обчисли їх значення.

a	7	20	28	9	140	280
b	3	15	4	12	50	120
$a + 2 \cdot b$						

581. Вернидуб корчував ліс під посіви. За 2 дні він викорчував 30 дерев. За скільки днів він викорчує 75 дерев, якщо працюватиме з такою самою продуктивністю?

582. Склади й розв'яжи задачу за коротким записом.

I — 42

II — у 3 рази менше

На ?
менше

583.

$15 : 5 + 7 \cdot 9$

$8 \cdot 8 - 7 \cdot 7$

$24 : (16 : 2) \cdot 7$

$6 \cdot 8 - 81 : 9$

$72 : 9 + 54 : 6$

$70 - 15 \cdot 5 : 3$

© Козак М. В., Корчевська О. П.

© Видавництво «Підручники і посібники»

584. У першому кінозалі 360 місць, у другому — у 2 рази менше, а в третьому — у 2 рази менше, ніж у другому. На скільки менше місць у третьому кінозалі, ніж у першому?

585. Обчисли значення виразів і виконай перевірку.

$81 - 25$

$68 : 4$

$14 \cdot 5$

$57 + 18$

586. $x + 120 = 400$ $x - 120 = 400$ $820 - x = 370$

587. $1 \text{ км} - 300 \text{ м}$ $1 \text{ м} - 30 \text{ см}$ $1 \text{ м} - 30 \text{ мм}$ $1 \text{ дм} - 30 \text{ мм}$
 $1 \text{ км} : 200$ $1 \text{ м} : 20$ $1 \text{ м} : 20 \text{ см}$ $1 \text{ дм} : 2 \text{ мм}$

588. $\begin{matrix} > \\ = \\ < \end{matrix}$ 780 $\bullet$ $360 \cdot 2$ $220 \cdot 4$ $\bullet$ $1000 - 20$
 960 $\bullet$ $160 \cdot 6$ $840 : 6$ $\bullet$ 120

589. Ялина за рік підростає на 16 см, а сосна — на 20 см. Ялину та сосну посадили одночасно. Зараз сосна має висоту 8 м. Яка висота ялини?

590. Запиши найменше трицифрове число, у якого всі цифри різні. Запиши найбільше трицифрове число, у якого всі цифри різні.

591. Число поділили на 5 і дістали частку 20 і остачу 2. Який буде результат ділення цього числа на 2?

592. Понови стерті цифри.

$\begin{array}{r} 5 \\ - 29 \\ \hline 108 \end{array}$	$\begin{array}{r} 3 \\ - 36 \\ \hline 210 \end{array}$	$\begin{array}{r} 2 \\ - 5 \\ \hline 111 \end{array}$

593. $7 \text{ м } 9 \text{ см} = \blacksquare \text{ см}$ $4 \text{ м } 7 \text{ дм} = \blacksquare \text{ дм}$ $5 \text{ дм } 8 \text{ мм} = \blacksquare \text{ мм}$
 $509 \text{ кг} = \blacksquare \text{ ц } \blacksquare \text{ кг}$ $328 \text{ см} = \blacksquare \text{ дм } \blacksquare \text{ см}$ $147 \text{ мм} = \blacksquare \text{ см } \blacksquare \text{ мм}$

594. У скільки разів маса двох 5-кілограмових брусків менша, ніж маса п'ятдесяти 2-кілограмових брусків?

595. $520 + (900 - 760) - 390$

$710 - 5 \cdot 8 + 130$

596. Обчисли значення виразу $a : b : 3$, якщо $a = 630$; $b = 70$.

597.

Числа	1000 і 5	820 і 640	180 і 720	320 і 3
Знайти	частку	різницю	суму	добуток

598.

$570 > 80$ на

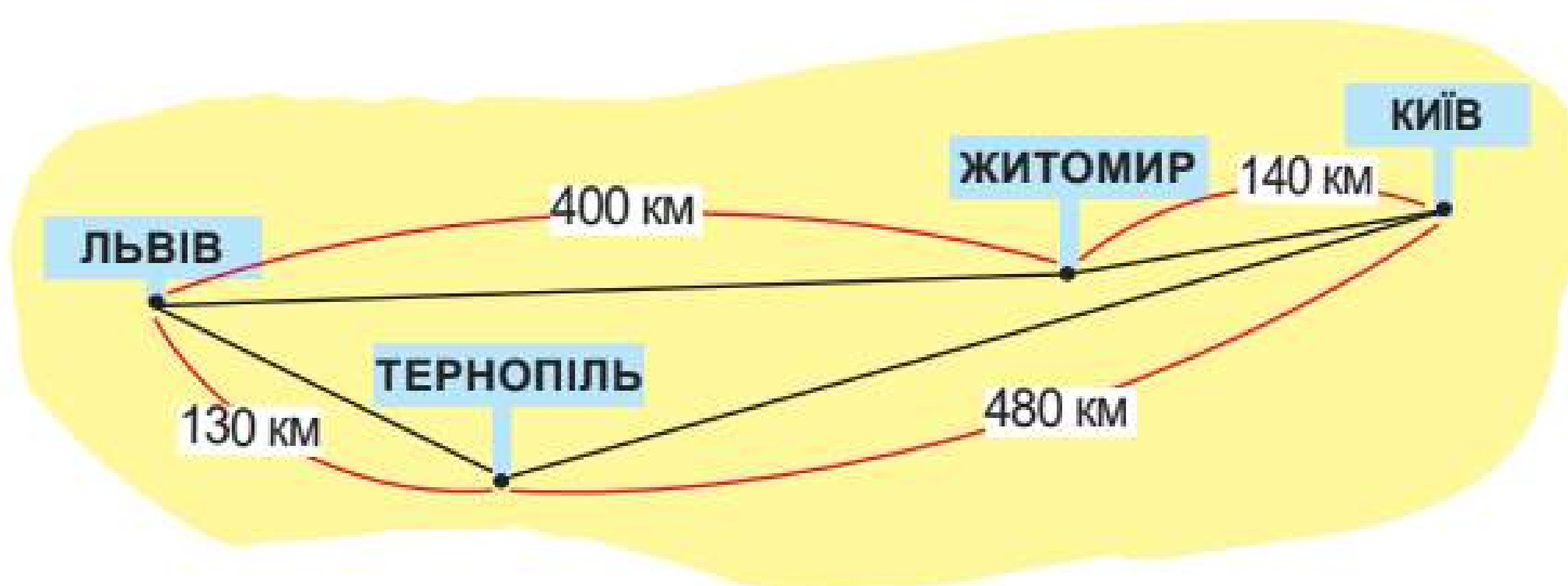
$780 < 870$ на

$600 > 10$ у разів

$12 < 60$ у разів

599. У контейнері було 80 кг картоплі. Перший покупець придбав $\frac{1}{5}$ частину, а другий — $\frac{1}{4}$. Хто з них купив більше картоплі? На скільки кілограмів більше?

600. Розглянь малюнок і обери коротший шлях від Львова до Києва.

601.

$x : 7 = 140$

$x \cdot 7 = 140$

$540 : x = 90$

602.

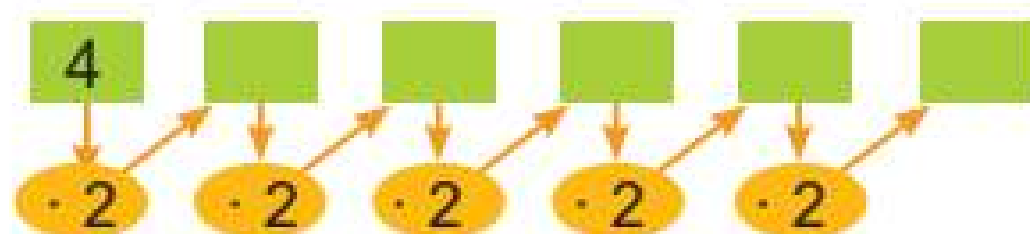
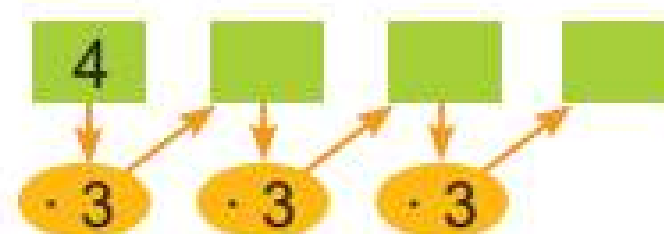

- Корова за день може з'їсти 60 кг трави. Скільки кілограмів можуть з'їсти 3 таких корови за 4 дні?

© Козак М. В., Корчевська О. П.

© Видавництво «Підручники і посібники»

603.

604. Запиши ділення за зразком.

Зразок. $72 : 24 = 72 : 8 : 3 = 9 : 3 = 3$.

$81 : 27$

$84 : 12$

$84 : 14$

$60 : 15$

605. Упиши такі числа, щоб рівності стали істинними.

$18 \cdot 4 = 24 \cdot \blacksquare$

$63 : 7 = \blacksquare : 9$

$60 - 15 = 90 : \blacksquare$

$9 \cdot 4 = 6 \cdot \blacksquare$

$15 \cdot 6 = \blacksquare \cdot 5$

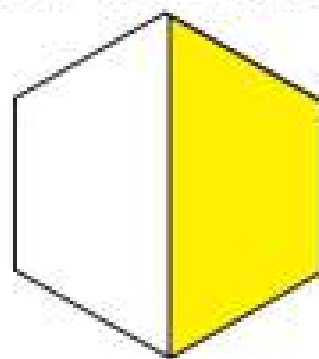
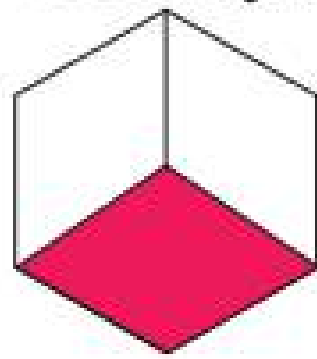
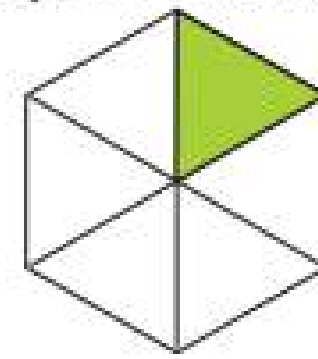
$35 + 45 = \blacksquare - 20$

606. 12 горобців з'їли 36 черешень, а 8 шпаків — 48 черешень. У скільки разів більше черешень з'їв один шпак, ніж один горобець? (Розв'яжи задачу, склавши вираз.)

607. (Усно).

n	20	7	40	3	8	42	6
$840 : n$							

608. Визнач, яка частина кожного шестикутника зафарбована.

609. Обчисли письмово.

$729 + (801 - 628) - 599 + 98$

$900 - 158 - (248 + 167) + 309$

610.

$5 \text{ ц } 80 \text{ кг} + 3 \text{ ц } 60 \text{ кг}$

$7 \text{ м } 20 \text{ см} - 6 \text{ м } 30 \text{ см}$

$4 \text{ дм } 70 \text{ мм} + 4 \text{ дм } 70 \text{ мм}$

$9 \text{ грн } 20 \text{ коп.} - 4 \text{ грн } 60 \text{ коп.}$

611.

Під час концерту глядачі 40 хв слухали симфонію і ще 4 п'єси, тривалістю 20 хв кожна. Скільки годин тривав концерт?

612. Обчисли $\frac{1}{3}$ від чисел:

1 м 5 дм; 1 ц 80 кг; 2 м 40 см; 3 грн 60 коп.; 1 дм 20 мм

613. Знайди числа, $\frac{1}{5}$ яких становить:

4; 20; 100 м; 50 см; 15 хв; 2 доби.

$\frac{1}{3}$ від 1 м 5 дм = ■

614. Знайди частку й остачу та виконай перевірку.

20 : 9   34 : 6   43 : 5   47 : 8   80 : 9

615. Склади вирази й обчисли їх значення.

- Зменшуване — частка чисел 420 і 3, від'ємник — різниця чисел 180 і 90.
- Перший множник — добуток чисел 40 і 2, другий множник — частка чисел 90 і 9.

616. У кішки 30 зубів, у кашалота — удвічі більше, у кенгуру — на 2 зуби більше, ніж у кішки, а в білки — на 10 зубів менше, ніж у кенгуру. Скільки зубів у білки? (Розв'яжи задачу, склавши вираз.)

- Чи всі дані задачі потрібні для її розв'язання?

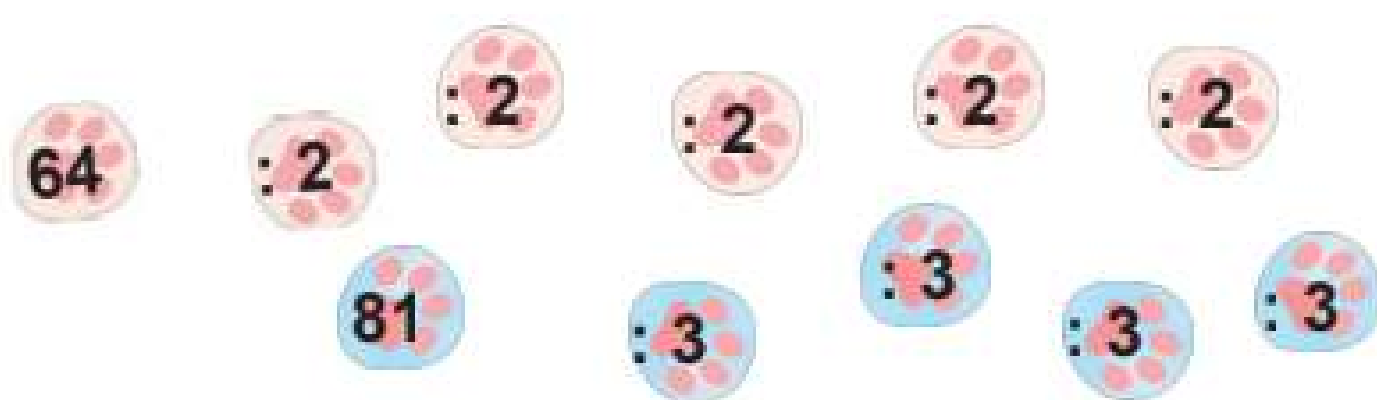
617. Кріт вирив під землею хід на 80 см угору, потім на 20 см праворуч, далі — на 80 см униз і на 20 см ліворуч. Він потрапив у точку, з якої почав рити хід. Накресли схему його ходів. Як називають такий багатокутник? Обчисли його периметр.

618. $720 - x = 547$ $720 : x = 60$

619. Щоб уберегти дерева від морозу, у саду обгорнули очеретом 27 стовбурів слив, а груш — у 2 рази більше. На скільки більше обгорнули стовбурів груш, ніж слив?

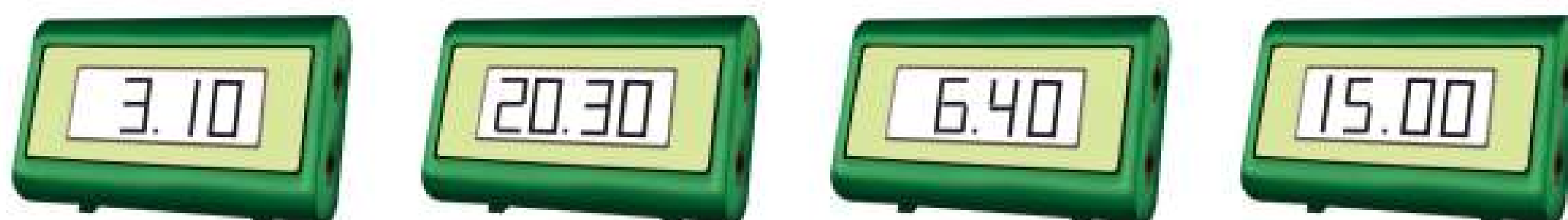
620. Де чії сліди?

621. У трьох залах картинної галереї разом 78 картин. У першій і другій залі 56 картин, а в другій і третій — 52. Скільки картин у кожній залі?

622. Русло гірської річки утворює ламану з чотирьох ланок загальною протяжністю 1 км. Перша ланка завдовжки 150 м, друга — у 4 рази довша, довжина третьої — 247 м. Четверту ланку утворює водоспад. Яка висота водоспаду?

623. Яку пору доби показує кожний годинник?

- Котру годину покажуть ці годинники через пів доби?
- Яка це буде пора доби?

624. $x \cdot (20 : 4) = 30$ $(60 - 40) : x = 2$

625. $52 : 2$ $14 + 38$ $100 : 20$ $42 : 3$
 $5 \cdot 11$ $78 + 22$ $55 - 13$ $26 \cdot 3$

626. $6 \cdot 8 + 5 \cdot 9$ $9 \cdot 8 - 6 \cdot 6$ $2 \cdot 12 \cdot 3 : 6$
 $(56 : 7) : (36 : 9)$ $(18 \cdot 4) : (84 : 7)$ $54 : 6 \cdot 8 : 2$

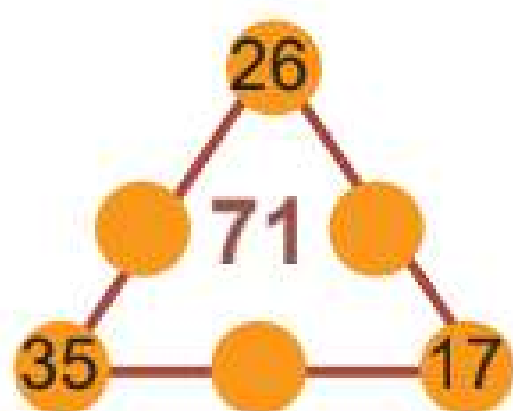
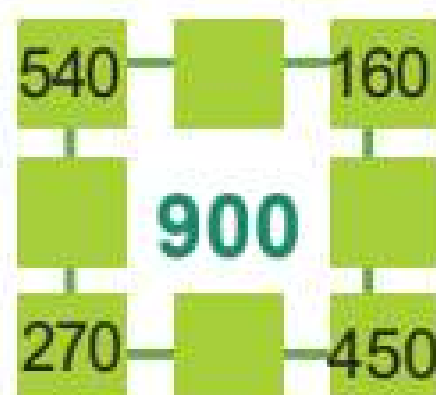
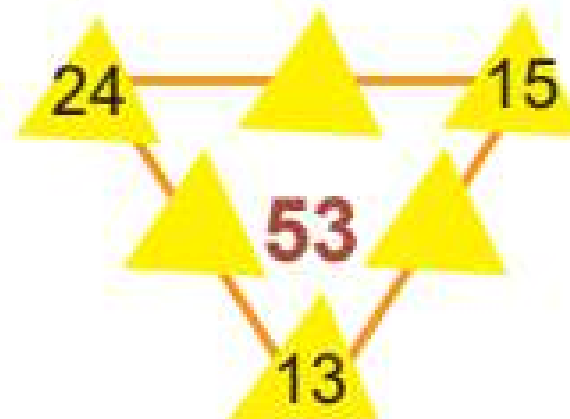
627. Четверо майстрів за 2 години поклали 56 штук плитки. Скільки штук плитки поклав кожен майстер за 1 год, якщо всі вони працювали з однаковою продуктивністю?

628. $\begin{matrix} > & = & < \\ \circ & & \circ \end{matrix}$ $9 \cdot 6 \bullet 8 \cdot 7$
 $9 \cdot 4 \bullet 6 \cdot 6$

$5 \cdot 9 \bullet 6 \cdot 8$
 $4 \cdot 4 \bullet 3 \cdot 5$

$4 \cdot 6 \bullet 5 \cdot 5$
 $7 \cdot 7 \bullet 8 \cdot 6$

629. Добери потрібні числа.

630. Упиши числа, щоб нерівності стали істинними.

$80 \cdot 5 > 200 \cdot \blacksquare$ $120 \cdot 4 < 240 \cdot \blacksquare$ $16 \cdot 5 > 15 \cdot \blacksquare$

631. У рівності $320 : 8 = 40$ збільш ділене у 2 рази. Як змінилася частка? У скільки разів? Зміни ділене так, щоб частка зменшилась у 8 разів.

632. Периметр прямокутника 20 см. Ширина дорівнює 4 см. Обчисліть його довжину.

633. За 7 м тканини заплатили 560 грн. 1 м марлі у 8 разів дешевший, ніж 1 м тканини. Яка вартість 5 м марлі?

634. $381 - 185$ $764 + 179$ $500 - 348$

635. Склади вирази й обчисли їх значення.

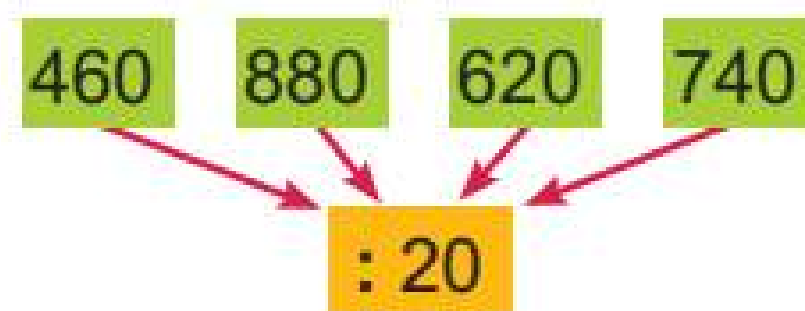
- Число 69 збільшити на частку чисел 70 і 14.
- Частку чисел 780 і 30 збільшити в 4 рази.

636. Склади та розв'яжи задачу за коротким записом.

$$800 \left\{ \begin{array}{l} \text{I} - ? \\ \text{II} - ? \\ \text{III} - ? \end{array} \right\} \begin{array}{l} 570 \\ 420 \end{array}$$

637. (Усно).

638. Знайди пари виразів, які мають однакові значення.

$45 : 3$

$4 \cdot 8$

$72 : 2$

$12 \cdot 4$

$62 : 2$

$23 \cdot 3$

$24 \cdot 2$

$96 : 3$

$75 : 5$

$100 - 31$

$9 \cdot 4$

$57 - 26$

639. Обчисли значення виразів зі змінною за таблицею.

k	36	180	12	96	20	420	50	900
$k - k : 2$								

640. В Іринки m настільних ігор, в Олесі — у 2 рази більше, а в Назара — на 6 ігор менше, ніж в Олесі. Скільки настільних ігор у Назара?

- Розв'яжи задачу, якщо $m = 8$.

641. Столяр за 5 годин виточує з дерева 20 заготовок для стільців. Його учень працює з удвічі меншою продуктивністю. За скільки годин учень столяра виточить 16 заготовок?

642. 68 хв = год хв

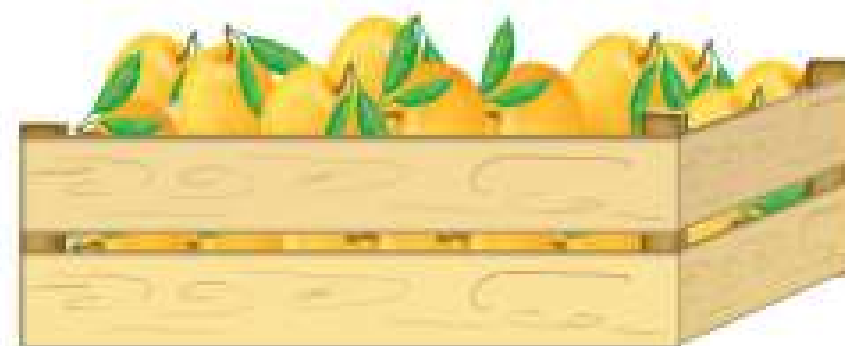
30 год = доба год

70 с = хв с

84 хв = год хв

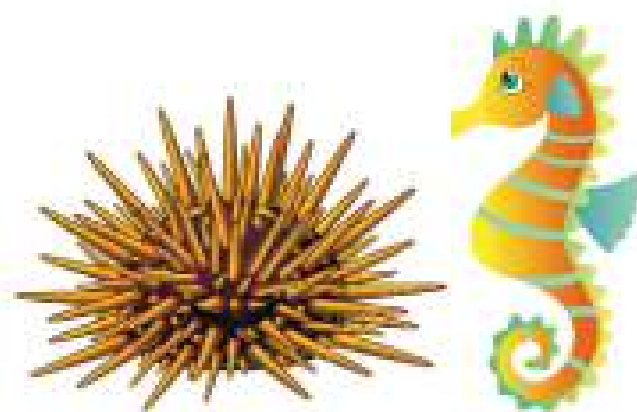
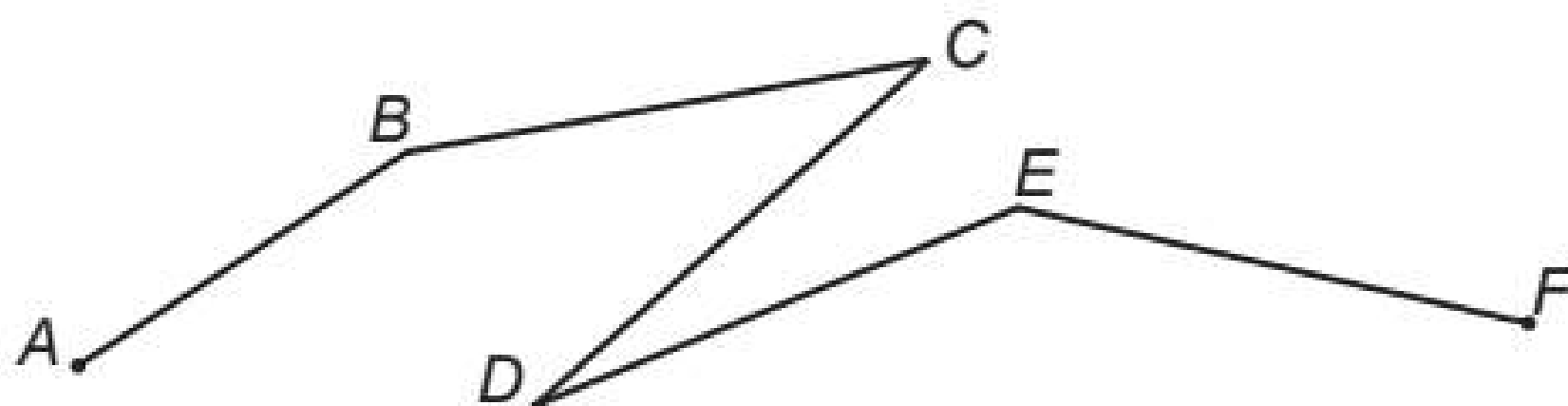

643. Фермер відправив на консервний завод 20 ящиків із виноградом і 10 — зі сливами. Слив в один ящик клали удвічі більше, ніж винограду. Скільки кілограмів слив відправив фермер на завод, якщо винограду було 120 кг?

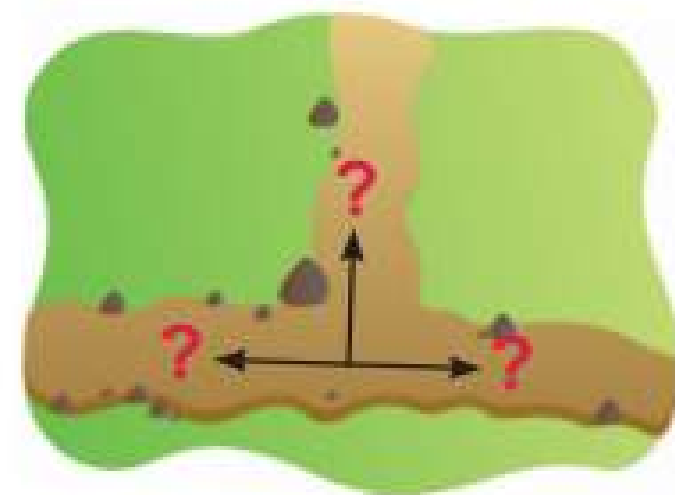

Цікаві вправи

- 644.** На уроці фізкультури учні та учениці вишикувалися за зростом. Ліда за рахунком двадцять перша. Перед нею — на 10 дітей більше, ніж після неї. Скільки учнів та учениць у класі?
- 645.** Лоша на 16 кг важче за порося, а порося утричі легше за лоша. Яка маса кожної тварини?
- 646.** У морського їжака і морського коника разом 7 очей. У коника і трьох їжаків разом — 17 очей. Скільки очей у морського їжака? У морського коника?
- 647.** Маса новонародженого теляти дорівнює масі 6 ягнят або 18 поросят. Чия маса менша: поросяти чи ягняти? У скільки разів?
- 648.** Коли в Києві опівночі, у Парижі 11 година вечора. Котра година в Києві, коли в Парижі опівночі?
- 649.** Група туристів для прогулянки по озеру взяла напрокат 3 човни. У першому і другому човнах разом розмістилося 5 туристів, у другому і третьому — 7, а в першому і третьому — 6. Скільки туристів було в кожному човні? Скільки всього туристів було в групі?
- 650.** Довжина ламаної $ABCDEF$ 19 см. Сума довжин ланок AB і DE дорівнює 7 см, а довжини BC , CD , DE і EF — однакові. Яка довжина сторони AB ?

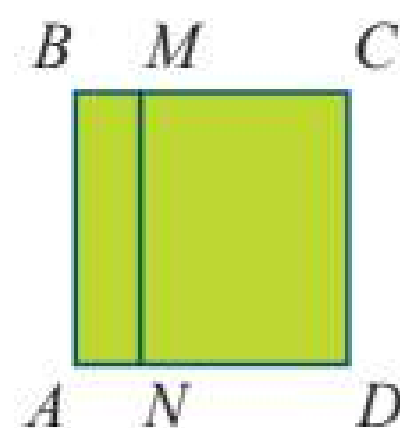
651. Три шляхи, зображені на малюнку, ведуть у ліс, поле і село. Визнач, куди веде кожний шлях, якщо відомо, що:

- а) шлях, який іде праворуч, веде не в село;
б) щоб потрапити до лісу, не потрібно йти ні праворуч, ні ліворуч.

652. Поросятка знайшли 16 жолудів і поділили їх між собою порівну. Скільки поросяток могло бути?
653. Накресли коло й проведи його радіус. Познач точку, яка належить одночасно колу, колу та радіусу.
654. На стадіоні вздовж бігової доріжки на однаковій відстані один від одного розставлено 10 прапорців. Старт від першого прапорця. Біля четвертого прапорця бігун був через 15 с. Через скільки секунд від старту він буде біля дев'ятого прапорця, якщо бігтиме так само швидко?
655. Як каністрами місткістю 12 л і 5 л відміряти 9 л води з річки?
656. У спортивній школі тренується кілька учнів / учениць першого класу, 29 — другого класу, 18 — третього і 22 — четвертого класу. Учнів / учениць першого і четвертого класів разом стільки ж, скільки учнів / учениць другого і третього. Скільки всього дітей у спортивній школі? Скільки першокласників?

657. Сторона квадрата $ABCD$ — 20 см, а менша сторона прямокутника $ABMN$ становить чверть його більшої сторони. На скільки периметр прямокутника $ABMN$ менший від периметра прямокутника $MCDN$?

658. У Микити і Наталі разом 48 грн. У Наталі на 12 грн більше, ніж у Микити. Скільки грошей у Микити?

- 659.** У трьох бочках 76 відер води. У першій бочці 28 відер. Це на 8 відер води менше, ніж у другій. Скільки відер води в третій бочці?
- 660.** Олексій задумав число. Зменшив його на 14 і одержав число 39. Яке число задумав Олексій?
- 661.** У шкільній їдальні приготували котлети, шніцелі й рибу, а на гарнір — кашу і макарони. Скількома способами можна замовити другу страву?
- 662.** Порівняй вирази, не обчислюючи їх значення.
$37 + 18$	●	$37 + 22$	$72 - 23$	●	$72 - 32$
$54 + 17$	●	$45 + 17$	$80 - 16$	●	$70 - 16$
- 663.** Ділене більше від частки в 6 разів, а від дільника — у 7 разів. Знайди ділене, дільник і частку.
- 664.** У печері зі сталактита кожні 4 хвилини падає крапля води. Яка найбільша кількість крапель може впасти протягом 36 хвилин?
- 665.** У сім'ї троє дітей: Михайлик, Марічка і Зорянка. Одній дитині 4 роки, іншим — 9 і 12 років. Скільки років кожній дитині, якщо відомо, що одна дівчинка ходить до дитячого садка, а Марічка старша від Михайлика?
- 666.** Ігор, Василь і Назар змагалися в стрибках у довжину. Василь зайняв не перше, а Ігор — не третє місця. Назар зайняв не друге, а Василь — не третє місця. Яке місце зайняв кожний із хлопчиків?
- 667.** Мандарин дорожчий від яблука в 3 рази. Що дорожче: 15 яблук чи 6 мандаринів?
- 668.** У вазі стояло 8 білих, рожевих і червоних гвоздик. Білих гвоздик було в 5 разів більше, ніж рожевих. Скільки було гвоздик кожного кольору?

669. Турист пройшов за 4 дні 92 км, до того ж кожного наступного дня він проходив на 2 км менше, ніж попереднього. Скільки кілометрів турист пройшов останнього дня?

670. У Наді наклейок у 3 рази більше, ніж у Люди. Надя хоче, щоб у неї і в Люди було наклейок однаково. Яку частину своїх наклейок їй слід подарувати Люді?

671. Трьом братам разом 45 років. Петро старший від Івана на 3 роки і на стільки ж молодший від Гната. Визнач вік кожного брата.

672. За 12 хв песик Радик може пробігти 1 км. На якій відстані від його домівки розташована школа, якщо він витрачає на дорогу пів години?

673. Квадрат, периметр якого 20 см, розрізали на 2 однакові прямокутники. На скільки сантиметрів периметр квадрата менший від суми периметрів одержаних прямокутників?

674. Склади 3 квадрати із:

а) 10 паличок; б) 11 паличок; в) 12 паличок; г) 13 паличок.

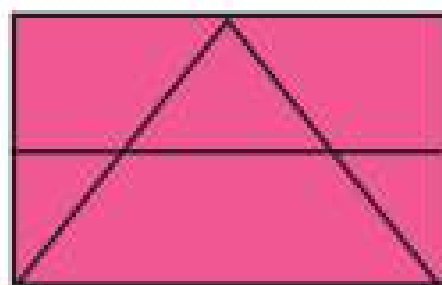
675. Із 12 паличокклади 5 квадратів.

676.	3 дм 5 мм = ■ мм	15 дм 6 см = ■ см
	4 дм 6 см 2 мм = ■ мм	20 см 7 мм = ■ мм
	8 дм 30 мм = ■ мм	14 м 8 дм = ■ дм

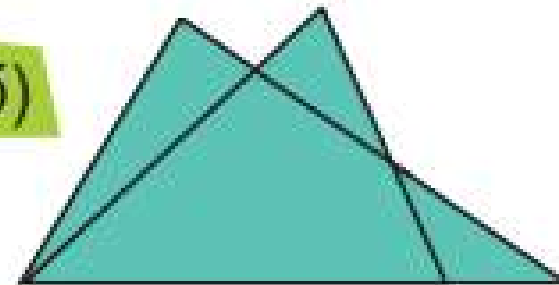
677. Одна людина за 6 днів випиває 18 л води, а інша — 14 л води за тиждень. Скільки літрів води можуть випити за день дві людини разом?

678. Скільки трикутників на малюнках?

а)

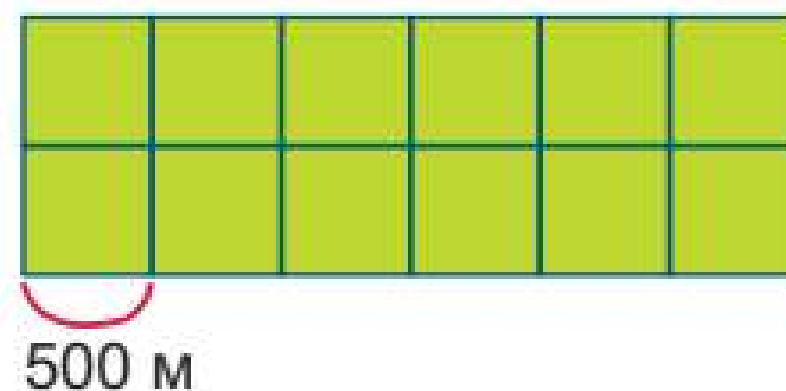

б)

679. У кашалота 60 зубів, що вдвічі більше, ніж у тигра. У дельфіна на 220 зубів більше, ніж у тигра. На скільки менше зубів у кашалота, ніж у дельфіна?

680. Для зрошення поля на ньому створили мережу каналів. Розглянь план і визнач, скільки кілометрів каналів довелося вирити.

681. 25 дітей стали в 6 рядів так, що в кожному ряду стоїть 5 дітей. Як таке може бути?

682. Троє поросят Хрю, Хря і Хро одночасно почали будувати собі хатинки. Хрю витратило на будівництво своєї хатинки 36 днів, Хря — $\frac{1}{2}$ цього часу, а Хро — $\frac{1}{3}$ того часу, що Хря. Коли перший будиночок був готовий, поросята зібралися святкувати. Через скільки днів від початку будівництва вони святкували?

683.   254 мм = ■ дм ■ см ■ мм

85 мм = ■ см ■ мм

240 мм = ■ дм ■ мм

508 мм = ■ дм ■ мм

684. На взуттєвій фабриці за тиждень виготовили 176 пар чоловічого взуття, що на 87 пар менше, ніж жіночого, та на 108 пар більше, ніж дитячого. На скільки більше виготовили пар жіночого взуття, ніж дитячого?

Веселих канікул!

Зміст

Усне додавання і віднімання круглих чисел (продовження)	4	Повторення вивченого матеріалу	45
12- і 24-годинний відлік часу	4	Ділення двоцифрового числа на двоцифрове.....	46
Закріплення вивченого матеріалу.....	5	Розв'язування рівнянь на знаходження невідомого дільника	47
Дії з іменованими числами	6	Ділення з остачею.....	48
Читання і записування частин.....	7	Ділення з остачею (продовження)	49
Порівняння частин	8	Порівняння остачі та дільника	51
Знаходження частини від числа	9	Перевірка правильності виконання ділення з остачею.....	52
Задачі на знаходження частини від числа.....	11	Робота з даними	53
Додаткові вправи до розділу	12	Розв'язування рівнянь, у яких права частина — числовий вираз	54
Позатабличне множення і ділення	14	Знаходження невідомих компонентів при діленні з остачею	55
Множення з числами 10 і 100.....	14	Додаткові вправи до розділу	56
Ділення на 10 і 100	15	Письмове додавання і віднімання	58
Знаходження числа за його частиною. Розв'язування рівнянь на знаходження невідомого множника.....	17	Ознайомлення із письмовим додаванням	58
Закріплення вивченого матеріалу.....	18	Ознайомлення із письмовим відніманням	59
Задачі, що містять знаходження числа за його частиною.....	19	Письмове додавання у випадку, коли в сумі утворюється один нуль.....	61
Множення і ділення круглих чисел, що зводиться до табличного	20	Письмове віднімання у випадку, коли зменшуване містить один нуль	62
Множення і ділення круглих чисел, що зводиться до табличного (продовження).....	21	Письмове додавання і віднімання (закріплення).....	64
Множення на розрядне число	22	Письмове додавання з одним переходом через розряд	65
Ділення круглого числа на розрядне. Задачі на подвійне зведення до одиниці.....	23	Письмове додавання з одним переходом через розряд (продовження)	66
Ділення круглого числа на розрядне (продовження).....	25	Письмове віднімання з одним переходом через розряд	67
Співвідношення між мірами величини	26	Письмове віднімання з одним переходом через розряд (продовження)	68
Множення двоцифрового і круглого трицифрового числа на одноцифрове	27	Письмове додавання з двома переходами через розряд.....	70
Множення двоцифрового і круглого трицифрового числа на одноцифрове (продовження).....	28	Письмове віднімання з двома переходами через розряд.....	71
Множення одноцифрового числа на двоцифрове і кругле трицифрове.....	30	Віднімання з двома переходами через розряд, коли в зменшуваному нуль одиниць.....	72
Розв'язування рівнянь на знаходження невідомого діленого.....	31	Віднімання з двома переходами через розряд, коли у зменшуваному нуль десятків	73
Розв'язування практично зорієнтованих задач	32	Письмове віднімання від розрядного трицифрового числа.....	74
Ділення виду $48 : 2$, $460 : 2$	34	Письмове віднімання з нулями у зменшуваному (закріплення)	75
Ділення виду $48 : 3$, $50 : 2$, $840 : 3$	35	Письмове додавання у випадку трьох і більше доданків	77
Складання рівнянь. Розв'язування задач	37	Складання та розв'язування задач.....	78
Розширені задачі, утворені із задач на знаходження четвертого пропорційного	38	Закріплення вивченого матеріалу	79
Перевірка правильності виконання дії ділення.....	39	Додаткові вправи до розділу	80
Розв'язування практично зорієнтованих задач	41	Повторення вивченого матеріалу	83
Перевірка правильності виконання дії множення.....	42	Цікаві вправи	91
Перевірка правильності виконання дій.....	43		
Закріплення вивченого матеріалу	44		

Навчальне видання

Козак Мирослава Василівна, Корчевська Ольга Петрівна

МАТЕМАТИКА

Підручник для 3 класу
закладів загальної середньої освіти

У двох частинах

Частина 2

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Редагування і верстка: Людмила Грибчук

Літературне редагування: Любов Левчук

Художнє оформлення: Юлія Деркач, Людмила Соколик, Олена Сажко, Світлана Бедна,

Дизайн обкладинки: Юлія Деркач

Формат 84×108/16. 10,08 ум. др. арк., 8,72 обл.-вид. арк. Тираж 26187. Замовлення № 0210112

Видавець, виготовлювач і розповсюджувач видавничої продукції

Редакція газети «Підручники і посібники».

46000, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6а. Тел.: (0352) 43-15-15; 43-10-21.

Збут: rip.ternopil@ukr.net Редакція: editoria@i.ua

Інтернет-магазин: www.pp-books.com.ua Тел. 097-50-35-376; 096-94-80-927

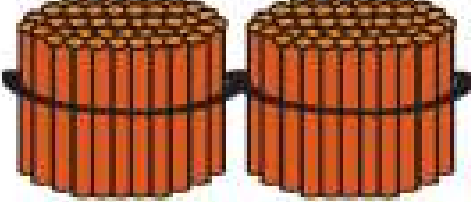
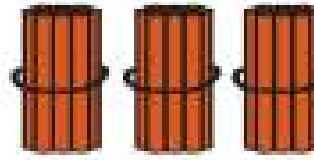
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи

до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 5143 від 05.07.2016 р.

© Козак М. В., Корчевська О. П.

© Видавництво «Підручники і посібники»

Трицифрові числа

III розряд	II розряд	I розряд
Сотні	Десятки	Одиниці
Двісті тридцять чотири		

Число	Сотні	Десятки	Одиниці	Усього сотень	Усього десятків	Усього одиниць
570	5	7	0	5	57	570
895	8	9	5	8	89	895

Міри довжини

1 см = 10 мм	
1 дм = 10 см	1 дм = 100 мм
1 м = 10 дм	1 м = 100 см
1 м = 1000 мм	
1 км = 1000 м	

Міри часу

1 рік = 12 міс.
1 рік = 365 або 366 діб
1 доба = 24 год
1 год = 60 хв
1 хв = 60 с

Міри маси

1 кг = 1000 г	
1 ц = 100 кг	
1 т = 10 ц	1 т = 1000 кг

Міри вартості

1 грн = 100 к.

Міри місткості

1 літр

Позатабличне множення та ділення

$$\begin{array}{r} 23 \\ \swarrow \searrow \\ 20 \quad 3 \end{array} \cdot 4 = \blacksquare$$

$$20 \cdot 4 + 3 \cdot 4 = 80 + 12 = 96$$

$$\begin{array}{r} 96 \\ \swarrow \searrow \\ 90 \quad 6 \end{array} : 3 = \blacksquare$$

$$90 : 3 + 6 : 3 = 30 + 2 = 32$$

$$\begin{array}{r} 84 \\ \swarrow \searrow \\ 60 \quad 24 \end{array} : 6 = \blacksquare$$

$$60 : 6 + 24 : 6 = 10 + 4 = 14$$

$$\begin{array}{r} 90 \\ \swarrow \searrow \\ 80 \quad 10 \end{array} : 2 = \blacksquare$$

$$80 : 2 + 10 : 2 = 40 + 5 = 45$$

$$\begin{array}{r} 112 \\ \swarrow \searrow \\ 80 \quad 32 \end{array} : 4 = \blacksquare$$

$$80 : 4 + 32 : 4 = 20 + 8 = 28$$

Ділене можна розкласти на зручні доданки. Перший зручний доданок — це найбільша кількість десятків, яку зручно ділити на дільник, а другий — решта діленого.

Ділення з остачею

$$\begin{array}{r} 67 \\ \swarrow \searrow \\ 63 \quad 4 \end{array} : 9 = \blacksquare \text{ (ост. } \blacksquare \text{)}$$

$$63 : 9 = 7$$

$$67 : 9 = 7 \text{ (ост. 4)}$$

Перевірка:

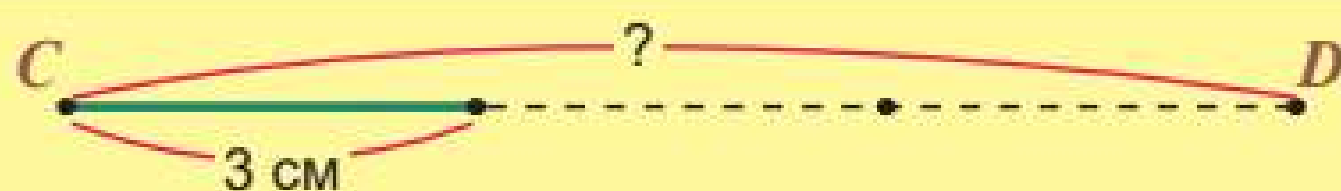
$$4 < 9; 7 \cdot 9 + 4 = 63 + 4 = 67$$

Знаходження частини від числа

$$8 : 4 = 2 \text{ (см)}$$

Знаходження цілого за величиною його частини

$$3 \cdot 3 = 9 \text{ (см)}$$

© Козак М. В., Корчевська О. П.

© Видавництво «Підручники і посібники»